

KRITISKE ANALYSER

Fakta og fiktion
om
AFVIKLING
AF
EFTERLØNNEN

1. udgave, feb. 2011

Økonom, Cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund

ISBN: 978-87-992273-9-1

Småskrift nr. 17, Forlaget Alternativ

Copyright: Henrik Herløv Lund.

Analysen kan kopieres mod udtrykkelig kildeangivelse.

Udgives som e – publikation og som trykt rapport.

1. Udgave, jan 2011

ISBN: 978-87- 992273-9-1

Analysen er udgivet i serien: Småskrifter fra Forlaget Alternativ som Småskrift nr. 17

Tak til min hustru, Annelise og mine børn, Mathias og Astrid, for opbakning til og tålmodighed under skriveprocessen.

Bogen udgives som e-publikation, der kan downloades gratis fra forfatterens hjemmeside.

Analysen udgives af forlaget ”Alternativ” i serien ”Småskrifter”:

EAN 97887 99227391

Engelstedsgade 54

2100 Kbh. Ø

Tlf.: 60 95 38 95.

Mail: herloevlund@mail.dk

www.henrikherloevlund.dk

Indhold

RESUME:	7
<i>Tilbagetrækningsreform.</i>	7
<i>Begrundelser for reformen.</i>	7
<i>Er efterlønnere nedslidte?</i>	7
<i>Vil afskaffelse af efterlønnen øge beskæftigelsen?</i>	8
<i>Vil afskaffelse af efterlønnen bedre de offentlige finanser?</i>	11
<i>Hvad betyder afvikling af efterlønnen for tilbagetræknings – og pensionsmulighederne?</i>	12
<i>Efterløn og velfærd.</i>	12
<i>Udmøntes ”besparelserne” i skattelettelser?</i>	13
<i>Alternativ: Vækst -, beskæftigelses – og skattestrategi.</i>	14
INDLEDNING.	15
Borgerlige fortællinger og fiktion om efterlønnen.....	15
Opbygningen af rapporten.....	15
KAPITEL 1: REGERINGENS UDSPIL TIL AFVIKLING AF EFTERLØNNEN.	17
1.1. Indhold af regeringens udspil til afvikling af efterlønnen.....	18
1.2. Afviklingsmodellen.....	20
1.3. Angiven beskæftigelsesmæssig og statsfinansiell effekt af efterlønnens afskaffelse.....	22
KAPITEL 2: KORT OM EFTERLØNNENS INDRETNING OG HISTORIE.	25
2.1. Efterlønnens indretning.....	26
2.2. Efterlønnen og statsfinansierne.....	29
2.3. Efterlønnens benyttelse.....	30
2.4. Efterlønnens historie og forandring.....	32

KAPITEL 3: EFTERLØN OG NEDSLIDNING.	34
3.1. Regeringen og borgerlige økonomer: Efterløunnerne er ikke nedslidte.	35
3.2. Er efterløunnerne ikke nedslidte?	36
3.2.1. Efterløunnerne er mere syge.	36
3.2.2. Efterløunnerne lever kortere.....	37
3.2.3. Borgerlige økonomers – og Forsikring og Pensions - tal misvisende.	39
3.2.4. FAKTA: Efterløunnerne ER nedslidte.	44
3.3. Bør højere middellevetid føre til senere tilbagetrækningsalder?	45
3.3.1. Regeringen: Kun rimeligt med senere tilbagetrækning pga. højere levealder.	45
3.3.2. MEN: Danmark har i forvejen korteste restlevetid.	45
3.3.3. Men danskerne vil få Vesteuropas højeste pensionsalder.	46
3.4. Kan seniorførtidspension erstatte efterløn for nedslidte?	50
3.4.1. Regeringen: Seniorførtidspension skal samle nedslidte op.	50
3.4.2. MEN: Arbejdsevnekrav ændres tilsyneladende ikke.....	50
3.4.3. Og regeringen vil tilmed nedsætte kommunernes refusionsprocent ved førtidspension.....	51
3.4.4. FAKTA: Seniorførtidspension – så kan man hurtigere få afslag	51
3.5. KONKLUSION OG SAMMENFATNING KAPITEL 3.	52
 KAPITEL 4: EFTERLØN OG BESKÆFTIGELSE.	 53
4.1. Regering, arbejdsgivere og borgerlige økonomer: Afskaffelse af efterlønnen skal øge beskæftigelsen.	54
4.2. Regeringen overdriver antal efterløunnerne – og beskæftigelsespotentialt!	56
4.3. Vil økonomisk opsving i den private sektor snart skabe arbejdskraftmangel?.....	58
4.3.1. Øget arbejdsudbud ikke lig øget beskæftigelse.	58
4.3.2. Høj beskæftigelse kræver stærk økonomisk vækst.....	59
4.3.3. Lavvækst i de nærmeste år.....	60
4.3.4. FAKTA: Afskaffelse af efterløn kan tværtimod øge arbejdsløsheden.	61
4.4. Bliver der brug for efterløunnerne pga. den ”demografiske udvikling”?	63
4.4.1. Arbejdsstyrken falder.....	63
4.4.2. Men uddannelsesniveaueet stiger.	64
4.4.4. FAKTA: Den demografiske udvikling vil ikke skabe beskæftigelse til 70.000 efterløunnerne.	66
4.5. Vil forhøjelse af efterlønsalderen øge beskæftigelse for ældre OG den samlede beskæftigelse?	67

4.5.1. MEN: Der mangler 170.000 jobs.	67
4.5.2. Stigende ungdomsarbejdsløshed ved afskaffelse af efterlønnen.	68
4.5.3. Det grå guld myte uden realitet.	69
4.5.4. FAKTA: Afskaffelse af efterlønnen vil øge både ældre – og ungdomsarbejdsløshed.	69
4.6. Vil lavere lønninger vil skaffe efterløunnerne i arbejde!	71
4.6.1. Dansk konkurrenceevne forringet.	72
4.6.3. Vil efterspørgslen tilpasse sig øget arbejdsudbud?	73
4.6.5. FAKTA: Øget arbejdsudbud og lønstagnation vil ikke øge beskæftigelsen.	74
4.7. SAMMENFATNING OG KONKLUSION KAPITEL 4.	76
KAPITEL 5: EFTERLØN OG OFFENTLIGE FINANSER.	79
5.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen vil bedre de offentlige finanser!	80
5.2. Vil afskaffelse af efterlønnen forbedre statsunderskuddet?	81
5.2.1. Økonomien i den samlede efterlønsordning.	82
5.2.2. Men udbetaling af dagpenge og aktivering i stedet.	83
5.2.3. Udgift ved efterlønneres overgang til førtidspension mm.	84
5.2.5. Besparelse ved bortfald af dagpenge efter 2 år.	84
5.3. Regering og borgerlige økonomier: Vi har ikke råd til efterlønnen pga. statsunderskuddet!	86
5.4. Har vi råd til skattelettelser?	87
5.4.1. Skattestoppet ikke finansieret.	88
5.4.2. Underfinansierede skattelettelser 2007.	89
5.4.3. Underfinansierede skattelettelser 2009.	89
5.4.4. FAKTA: U – og underfinansiering af skattelettelser skaber hul på 40 mia. kr. i offentlige finanser i 2010.	90
5.5.1. Skattebegunstigelse af pensionsordning.	92
5.5. KONKLUSION OG SAMMENFATNING KAPITEL 5.	96
KAPITEL 6: EFTERLØN OG PENSIONS – OG TILBAGETRÆKNINGSFORSKELLE.	98
6.1. Er efterløunnerne bare som os andre?	99
6.1.1. Løkke: Efterløunnerne er som os andre.	99
6.2. Bliver efterløunnerne forgyldt?	100
6.2.1. Regeringen: Efterlønnen for fordelagtig.	100

6.2.2. FAKTA: Dækningsgraden kun 50 – 60 pct. af hidtidig indkomst.	100
6.3. FAKTA: Også store forskelle i pensionsmuligheder.	101
6.4. SAMMENFATNING OG KONKLUSION KAPITEL 6.	103
KAPITEL 7: EFTERLØN OG VELFÆRD	104
7.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen skal sikre økonomien og velfærden!	105
7.1.1. Har regeringen troværdighed omkring ”sikring af velfærden”?	105
7.1.2. Fakta: Meget tvivlsom om ”Tilbagetrækningsreformen” forbedrer beskæftigelse og offentlige finanser?	106
7.2. Er tilbagetrækningsreformen oplæg til nye velfærdsforringelser?	108
7.2.1. Besparelsekkravet øges hele tiden.	108
7.2.2. Regeringen ved at overtage Det Økonomiske Råds afgrundsprofetier?	108
7.2.3. FAKTA: Dansk økonomi ikke på vej i økonomisk afgrund.	110
7.3. Afskaffelse af efterlønnen handler om opgør med velfærdsstaten!	112
7.3.1. Afskaffelse af efterlønnen – et gennembrud for velfærdsforringelser.....	112
7.3.2. Bliver ”rovet” fra efterlønnen i stedet omsat i skattelettelse?	113
7.4. DELKONKLUSION og sammenfatning kapitel 7.	114
 KAPITEL 8: ALTERNATIVER TIL AFSKAFFELSE AF EFTERLØNNEN OG TIL VK - REGERINGENS SPARESTRATEGI	 116
8.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen, velfærdsforringelser og besparelser er den eneste ansvarlige økonomiske politik!.....	117
8.2. Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.	120
8.2.1. En effektiv beskæftigelsespolitik.....	120
8.2.2. Vækst - og produktivitetsfremmende politik nødvendig.....	120
8.2.3. Produktiviteten skal stimuleres.....	121
8.3. Sådan skaffer vi yderligere arbejdskraft – uden reaktionære reformer.	123
8.3.1. Kilder til frivilligt øget arbejdsudbud.....	123
8.3.2. Beskæftigelsesfremme skal ledsage produktivitetsforøgelse.....	124
8.4. Hvad gøres ved statsunderskuddet?	125
8.4.1. Stigende produktivitet og vækst skaber øget velstand.	125
8.4.2. En progressiv skattereform.	125
8.5. Sammenfatning og delkonklusion kapitel 8.	127

RESUME:

Tilbagetrækningsreform.

- VK – regeringen har fremlagt et udspil til tilbagetrækningsreform består af følgende hovedelementer:
  - A) Fremrykning af forhøjelse af efterlønsalderen med 5 år i forhold til den såkaldte "Velfærdsaftale" fra 2019 til 2014.
  - B) Efterlønnen afvikles gradvist: For under 45 årige afskaffes efterlønnen helt. For personer mellem 45 og 56 år hæves efterlønsalderen med ½ år om året i perioden fra 2014 til ordningen er helt afskaffet. For 55-56 er efterlønsperioden uændret 5 år, men de kan gå på efterløn senere end i dag. Og for personer over 57 år er der ingen ændringer.
  - C) Fremrykning af forhøjelse af pensionsalderen også i forhold til den såkaldte "Velfærdsaftale" fra 2024 til 2014. Levetidsindekseringen af folkepensionsalderen videreføres som besluttet i "Velfærdsaftalen".
  - D) Seniorførtidspension: Der indføres en såkaldt "seniorførtidspension" for de med mindre end 5 år tilbage til folkepensionsalderen og med "hurtigere og enklere adgang til fleksjob og førtidspension" og hvor der skal gives svar indenfor seks måneder.

Begrundelser for reformen.

- Forslaget om afskaffelse af efterlønnen søges af VK – regeringen, arbejdsgiverorganisationerne og borgerlige økonomer begrundet med en række argumenter og fortællinger:
  - Afskaffelse af efterlønnen vil øge beskæftigelsen med 70.000 i 2020
  - Og forbedre de offentlige finanser med 18 mia. kr i 2020. Og vi har ikke råd til efterlønnen
  - Efterlønnerne er ikke nedslidte dvs. der er IKKE helbredsmæssige grunde til efterlønnen. Og de få nedslidte, som måtte være, kan samles op af seniorførtidspension
  - Efterlønnerne er som os andre dvs. der er heller ikke sociale grunde til efterlønnen

Er efterlønnere nedslidte?

- Regeringen hævder - ivrigt bakket op af arbejdsgivere og borgerlige økonomer – at efterlønnerne ikke er nedslidte. Men Statens Institut for Folkesundhed fastslår, at efterlønnerne er mere syge, rammes af en større dødelighed og har kortere levetid end jævnaldrende beskæftigede.

- *Det må betegnes som mere end besynderligt, at regeringen vælger at lytte mere til økonomer end til egne eksperter i folkesundhed. Økonomerne mener at kunne påvise, at efterløunnerne ikke fx bliver indlagt mere end beskæftigede, men det som de vel påviser hermed er, at efterlønnen virker, idet efterløunnerne får det bedre, når de i mere eller mindre nedslidt grad kan UDTRÆDE af arbejdsmarkedet. Økonomernes fejl i er, at de ikke har sammenlignet efterløunnernes helbred forud for efterlønnen med helbredet for de, som fortsætter i beskæftigelse.*
- *Regeringen mener, at det kun er rimeligt at forhøje tilbagetrækningsalderen, når levetiden stiger. Nu er det imidlertid sådan, at den især er højere for nogen for længerevarende uddannede end for kortuddannede. Men det er også en kendsgerning, at Danmark trods stigninger i dag har den korteste restlevetid i Vesteuropa for en 65 årig og dermed også det korteste otium. Så der er noget, som skal indhentes.*

Det vil danskerne imidlertid ikke få mulighed for, hvis det står til regeringen og dens bagland, for de vil indføre Vesteuropas højeste pensionsalder på trods af, at vi uanset stigende levealder ligger i bund med levetid og otium.

- *VK siger så, at nedslidte efterlønnere selvfølgelig da IKKE skal arbejde, men vil blive tilbudt seniorførtidspension, hvis de har mindre end 5 år tilbage inden folkepensionen. Forskellen til en almindelig førtidspension er mindre arbejdsprøvning og medicinsk vurdering og en tidsgrænse på et halvt år til svar.*

Men så vidt man kan se, vil regeringen ikke ændre på arbejdsevnekravet fra den almindelige førtidspension, som betyder, at man kun kan få tildelt førtidspensionen, hvis man helt og aldeles er afskåret fra at kunne arbejde. Da efterløunnerne falder i et hul imellem et sådant mere eller mindre totalt tab af arbejdsevne og så på den anden at være så raske at man kan arbejde videre uden problemer, vil de heller ikke kunne få seniorførtidspension, hvis arbejdsevnekravet overføres fra den nuværende førtidspension.

Og regeringen vil tilmed sikre sig, at kommunerne uddeler færre førtidspensioner fremover ved at nedsætte refusionsprocenten fra 35 til 20 pct. Den eneste sikre nyskabelse ved oprettelse af førtidspension vil dermed være, at så kan man få et afslag indenfor et halvt år og behøver ikke at vente de op til flere år, som det i dag kræver at få svar vedr. en almindelig førtidspension.

Vil afskaffelse af efterlønnen øge beskæftigelsen?

- *De borgerliges kerne påstand er som anført, at afskaffelse af efterlønnens vil øge beskæftigelsen 70.000 fuldtidspersoner i 2020. Argumentet fremlægges i forskellige versioner:*
  - 1) *Der kommer snart et økonomisk opsving, hvor en private sektor vil få brug for mere arbejdskraft og det skal afskaffelse af efterlønnen skaffe.*

- 2) På grund af den demografiske udvikling med tilgang af mindre ungdomsårgange og afgang af store ældre årgange vil der snart blive arbejdskraftmangel på arbejdsmarkedet, hvis ikke efterlønnen afskaffes.
- 3) En del af de ældre går på efterløn fra beskæftigelse og derfor kan de bare blive i job i stedet for at gå på efterløn, hvilket både vil øge beskæftigelsen af ældre såvel som den samlede beskæftigelse.
- 4) Efterlønnens afskaffelse indrømmes IKKE umiddelbart at øge beskæftigelsen, men øget arbejdsløshed antages at ville bremse lønudvikling og forbedre dansk erhvervslivs lønkonkurrenceevne overfor udlandet og på sigt gøre det mere profitabelt for erhvervslivet at øge beskæftigelsen.
- *Men påstandene er fiktion. Fakta er noget ganske andet. Helt grundlæggende overdriver regeringen antallet af efterlønnere og dermed beskæftigelsespotentialet. Selv under forudsætning af, at alle arbejdsdygtige efterlønnere faktisk kan komme i beskæftigelse vil, holder det imidlertid ikke. Den samlede bestand af efterlønnere vil i 2020 ikke være over 120.000, men 70 – 100.000. For det fordi de store efterkrigsårgange sidst i 10'erne vil være gået på pension og der kommer nogle mindre årgange, som kan gå på efterløn. For det andet fordi en faldende andel betaler ind på efterlønnen og dermed overhovedet kan komme i betragtning. Selv i bedste tilfælde, hvor alle arbejdsdygtige kommer i job, vil højst omkring 55.000 kunne komme i beskæftigelse i 2020 og ikke 70.000 fuldtidspersoner, som forudsat af regeringen. Hermed reduceres også forbedringen af de offentlige finanser til omkring 2/3 af det, som regeringen regner med. Dvs. der bliver et gevaldigt hul i den lovede forbedring af statsunderskuddet.*
  - *Hermed har vi belyst et "best - case scenario" dvs. i bedste tilfælde, hvis alle arbejdsdygtige efterlønnere kommer i job. Men hvad nu, hvis det ikke holder stik, hvis der tværtimod indtræffer et "worst - case scenario" således, at kun få arbejdsdygtige efterlønnere finder beskæftigelse? Dette belyser vi ved at undersøge holdbarheden af argumenterne for, at alle arbejdsdygtige efterlønnere faktisk kommer i job? Argumenterne herfor fremlægges i forskellige versioner:*
  - *Ad 1) Der er tvivlsom udsigt til et økonomisk opsving i den private sektor i en overskuelig årrække, men tværtimod risiko for lavvækst de nærmeste år. Fortsat boligkrise og dermed følgende afmattet privatforbrug, på grund af lavvækst i hele EU og dermed afsmittende negativ effekt på eksporten og på grund af nulvækst for det offentlige forbrug. Dermed vil efterspørgslen efter arbejdskraft heller ikke vokse i nødvendigt omfang. En afskaffelse af efterlønnen har således ringe udsigt til at øge beskæftigelsen, hvis der ikke skabes mange flere jobs. Tværtimod vil en stærk forøgelse af arbejdsudbuddet med omkring 140.000 personer gennem afskaffelse af efterlønnen blot betyde flere arbejdssøgende, men hvis de ikke kan finde job, får dette indenfor de nærmeste år kun en effekt - at øge arbejdsløsheden vedvarende i tilsvarende omfang. På længere sigt kommer der imidlertid forhåbentligt og formentligt et opsving i sidste halvdel af 10'erne. Men der vil være betydelig risiko for, at det giver jobløs vækst. Det hænger sammen med, at virksomhederne generelt vil være tilskyndet til at rationalisere og øget produktiviteten for at nedbringe enhedsomkostningerne*

i den skærpede konkurrencekamp i kølvandet på finanskrisen. Og incitamentet til produktivitetsforøgelse vil være særligt stærkt i Danmark, som i det seneste årti har haft en meget svag produktivitetstilvækst og dermed står med et gevaldigt produktivitetsefterslæb. Men med forstærket produktivitet udvikling skabes der nok vækst, men ikke flere jobs – vi får jobløs vækst og dermed ikke beskæftigelse til efterløunnerne.

- *Ad 2) Den demografiske udvikling de kommende år vil ikke i tilstrækkeligt omfang skabe behov for efterløunnerne på arbejdsmarkedet. Der vil ganske vist være en betydelig bruttoafgang fra arbejdsmarkedet på et sted mellem 50 – 100.000 personer, men en stor del heraf vil blive opvejet af et stigende uddannelsesniveaue og heraf følgende mindre arbejdsløshed og senere tilbagetrækning, således at nettobehovet for arbejdskrafttilførsel vil være et sted mellem 10 og 20.000 personer. Og der er som beskrevet ringe udsigt til, at den private sektor indenfor en overskuelig årrække vil kunne øge efterspørgslen væsentligt efter arbejdskraft pga. boligkrise og forbrugsstagnation, offentlige besparelser og fortsat international økonomisk lavvækst. Den offentlige sektor derimod kunne bruge en hel del af de 140.000, fordi det især er her afgang pga. pensionering rammer. Men den vil jo ikke få lov hertil pga. VK's nulvækst, som angiveligt nu skal videreføres helt frem til 2020. Og når der i forvejen er en betydelig beskæftigelsesreserve på op mod 200.000 bruttoledige. Forøges arbejdsudbuddet derfor voldsomt ved at tilføre 140.000 efterløunner, vil den demografiske udvikling langt fra skabe beskæftigelse til dem. Nettoresultatet bliver således en forøgelse af arbejdsløsheden med omkring 100.000 personer.*
- *Ad 3) Heller ikke det borgerlige argument for afskaffelse af efterlønnen er gangbart om, at efterløunnerne jo bare blive i job, hvis de ikke kan gå på efterløn og at hermed ikke bare beskæftigelsen af ældre, men også den samlede beskæftigelse vil øges. Fakta er, at bruttoledigheden på 170.000 personer er udtryk for, at der totalt set på det samlede arbejdsmarked mangler 170.000 jobs. Og arbejdsmarkedet er sammenhængende. Hvis ældre bliver i deres jobs, kommer yngre ikke ind. Paradoksalt nok kan efterlønnens afskaffelse således medføre en stærkt stigende ungdomsarbejdsløshed oveni de høje 15 pct., som den nuværende ungdomsarbejdsløshed er på. Hertil kommer, at der ikke grund til at vente andet, at afskaffelse af efterlønnen vil medføre også en betydeligt højere ældrearbejdsløshed end gældende for arbejdsmarkedet i gennemsnit. Simpelthen fordi det grå guld er en myte, som dækker over, at ældre medarbejdere i stor udstrækning IKKE er ønskede på arbejdsmarkedet.*
- *Ad 4) Realiteterne er, at alle de smukke argumenter om at øge beskæftigelsen ved afskaffelse af efterlønnen i realiteten er et dække for et mål om rent faktisk at øge arbejdsløsheden for at forringe lønningerne for danske lønmodtagere. Bortset fra det dybt asociale heri, vil det imidlertid ikke virke, for det kræver at danske lønmodtagere og den danske fagbevægelse accepterer op til 10 års fremtidig lønstagnation. Men dette er jo også helt urealistisk og resultatet vil alene være en fastlåsning af situationen med vedvarende høj arbejdsløshed, øget statsunderskud og krig på kniven på arbejdsmarkedet. Og der er heller ingen udsigt til at 70'ernes, 80'ernes og 90'ernes øgede efterspørgsel efter arbejdskraft vil gentage sig, for den skyldtes udbygning af velfærdsstaten, som VK jo imidlertid nu vil afvikle igen.*

Afskaffelse af efterlønnen er således ingen vej ud af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet, men en blindgyde, hvor dansk økonomi fanges i permanent lavvækst og krise.

Vil afskaffelse af efterlønnen bedre de offentlige finanser?

- *De to centrale argumentationer fra Regering, arbejdsgivere og borgerlige økonomer er her, at*
  - *afskaffelse af efterlønnen vil bedre de offentlige finanser markant, nærmere bestemt med 18 mia. kr.*
  - *og at der ikke er råd til efterlønnen på grund af statsunderskuddet*
- *Hvad angår for det første de offentlige finanser, så regner VK – regeringen i 2020 med at forbedre de offentlige finanser med 18 mia. kr ved at afvikle efterlønnen. Forudsætningen er en forbedring af beskæftigelsen med 70.000 personer, hvorved det offentlige ikke blot sparer udgifter til udbetaling af efterløn, men også opnår en øget skatteindtægt fra de 70.000. Men der er også her er i høj grad tale om fiktion. Fakta er, at med en fortsættelse af den nuværende beskæftigelsessituation og økonomiske politik er der ringe udsigter til den omfattende jobskabelse, som vil være nødvendig for at beskæftige efterlønnerne og dermed vil besparelsen ved afvikling af efterlønnen opvejes af øgede udgifter til dagpenge, aktivering og førtidspension*

Ved hidtidige dagpengeregler vil resultatet i stedet for bedre offentlige finanser blive et underskud, men selv med VKO s halvering af dagpengeperioden kan det ikke forventes, at afvikling af efterlønnen vil forbedre de offentlige finanser, hvis den nuværende økonomiske politik fortsætter og der ikke skabes flere jobs.
- *Og hvad angår for det andet spørgsmålet, hvorvidt der er med statsunderskuddet er råd til efterlønnen, er svaret ifølge VK oplagt: Det er der IKKE, fordi de offentlige finanser presses af stigende udgifter og faldende indtægter. Igen er der igen tale om, at regeringen skaber en fiktion.*
- *For fakta er, at det i høj grad er VK s fejlslagne økonomiske politik og navnlig skattestop og skattelettelser, som sammen med finanskrisen har skabt statsunderskuddet. Drænet i de offentlige finanser på grund af alene skattestop og skattelettelser udgjorde i 2010 op mod 60 mia. kr og heraf udgjorde i 2010 u – og underfinansierede skattelettelser omkring 40 mia. kr svarende til omkring halvdelen at statsunderskuddet.*
- *For det andet er det påfaldende, at de borgerlige politikere har meget stor opmærksomhed på størrelsen af det offentlige tilskud, som ydes til efterlønnen og dermed primært til de lavere lønnedes pensionering. Mens man freder de også ganske store tilskud til de højere indkomsters (pensions)opsparing, som ydes til pensioner med løbende udbetaling samt*

navnlig til ejerboliger i form af asymmetrisk beskatning af rentefradrag og i form af manglende beskatning af kapitalgevinster.

- Der er naturligvis ikke råd til alt og følgelig må der prioriteres i den økonomiske politik. Men når statsunderskuddet i høj grad skyldes VKO's skattestop og skattelettelser er det et prioriteringsspørgsmål, om skattelettelserne til samfundets velstillere skal opretholdes eller det skal prioriteres, at ældre lønmodtagere kan få et værdigt otium?

Hvad betyder afvikling af efterlønnen for tilbagetræknings – og pensionsmulighederne?

- Regeringen har påstået, at efterlønnere blot er som andre og dermed søgt at nedtone uddannelsesmæssige, helbredsmæssige og sociale forskelle mellem efterlønnere og andre. I forlængelse heraf har man ligefrem påstået, at tilgangen til efterlønnen ikke har noget med sådanne forhold at gøre, men skyldes at efterløunnerne slet og ret "bliver forgyldt". Men det er fiktion.
- Fakta er, at efterløunnerne ikke er som alle andre, men tværtimod repræsenterer den nedre del af samfundet: De med kortest uddannelse, mest belastet arbejdsmiljø og dermed ringest helbred og oveni de med laveste indkomster. Og en efterløn har intet med forgyldning at gøre. Dækningsgraden i forhold til hidtidig indkomst er kun mellem 50 og 60 procent for en ufaglært og 50 og 60 procent for en faglært. Ikke ligefrem noget luksusliv.
- Tilmed og nok så væsentligt gør der sig ydermere en kæmpeforskel gældende på efterlønnere og andre, hvad angår muligheder for tidlig pensionering, hvis efterlønnen ikke er der. For så har akademikere 3 til 5 gange så stor pensionsopsparing som en LO arbejder. Og en typisk LO arbejder vil kun modtage en udbetaling på omkring 20.000 kr om året fra pensionsopsparing, hvis han/hun fratræder som 65 årig, mens en Djøf 'er, vil modtage 10 gange så meget.
- Denne skævhed udlignes i dag af efterlønnen. Men afskaffes den, er realiteten, at de med længst arbejdsliv, dårligst arbejdsmiljø og dårligst helbred samt ikke mindst kortest liv vil have dårligst mulighed for så at trække sig tilbage tidligere, hvis helbredet skulle svigte.

Efterløn og velfærd.

- Som ved tidligere "velfærdsreformer" stiller VK også ved denne efterlønsreform i udsigt, at nu vil velfærden, væksten og beskæftigelsen og de offentlige finanser være sikret. Men det er kun glasur, som skal få endnu en velfærdsforringelse til at glide ned og der er ingen grund til at regne hermed.

- *For det første har regeringen før afgivet løfter om både efterløn og velfærd, som man efterfølgende har svigtet. Regeringen har ingen troværdighed, For det andet er jf. foran særdeles tvivlsomt om "Tilbageføringsreformen" vil kunne forøge beskæftigelsen og dermed bedre de offentlige finanser som stillet i udsigt. Det er tværtimod sandsynligt, at "Tilbageføringsreformen" er et oplæg til yderligere velfærdsforringelser. Når reformen sandsynligvis IKKE fører til den angivne merbeskæftigelse, men i et omfang tværtimod til øget arbejdsløshed, vil VK springe ud med krav dels om lønsenkning, dels om yderligere besparelser, der endnu engang skal redde statsunderskuddet.*
- *Hertil kommer, at regeringen åbenlyst er i gang med at line op til yderligere velfærdsforringelser. Finansministeren har således talt om, at smalhals for de offentlige udgifter i mange år frem. Og Venstres finansordfører har tydeliggjort, at regeringen i sin kommende 2020 plan arbejder med mål om nulvækst helt frem til 2020, hvilket betyder besparelser på yderligere 25 mia. kr. udover de i Genopretningsaftalen indeholdte. Regeringen har således gang på gang rykket målstregen for besparelserne og vil givet gøre det igen. Meget tyder på, at den stærkt nyliberalistiske VK regering under dække af økonomisk ansvarlighed i virkeligheden er i gang med en massiv tilbagerulning af velfærden såvel som en ideologisk omorientering af den danske samfunds – og velfærdsmodel mod en liberalistisk, såkaldt "residual" velfærds – og samfundsmodel.*
- *Her et opgør med efterlønnen en afgørende krumtap, fordi denne velfærdsydelse indtil nu har samlet bred tilslutning i lønmodtagerdelen af befolkningen. Og fordi efterlønnen netop er et udtryk for det universalistiske princip for den dansk/nordiske velfærdsmodel med generel adgang til offentlige ydelser for alle. Kan man slagte en så afgørende del af den danske velfærdsmodel, er de borgerlige på vej til afgørende at knægte den universelle model i Danmark. Og kan man bryde modstanden mod velfærdsforringelser på en så central ydelse som efterlønnen, er vejen åbnet for de borgerlige til massiv tilbagerulning af velfærden på alle fronter.*

Udmøntes "besparelserne" i skattelettelser?

- *Det er i denne forbindelse mere end sandsynligt, at et evt. økonomisk råderum ved afvikling af efterlønnen af VK udmøntes i yderligere skattelettelser. Det gjorde man efter "Velfærdsaftalen" i 2006 og det vil man med stor sikkerhed gøre igen. De Konservative har som sædvanlig fået lov til at begynde, mens Venstre som sædvanlig stiller sig taktisk afvisende. Men vindes valget skal Venstre nok blive enige med de Konservative om skattelettelserne. For danske lønmodtagere vil det være som at blive pisset på to gange: Først tager man deres efterløn og dernæst uddeler man evt. besparelser, som skattelettelser, selyfølgelig som altid især til de økonomisk bedrestillede.*

Alternativ: Vækst -, beskæftigelses – og skattestrategi.

- *Der udfoldes fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den myte, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst for det offentlige forbrug er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020.*
- *Men de økonomiske realiteter handler om, at en sådan politik ikke løser krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.*
- *Og sparestrategien er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlig investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skattestop og skattelettelsespolitik.*

INDLEDNING.

Borgerlige fortællinger og fiktion om efterlønnen.

Forslaget om afskaffelse af efterlønnen søges af VK – regeringen, arbejdsgiverorganisationerne og borgerlige økonomer begrundet med en række argumenter og fortællinger:

- Afskaffelse af efterlønnen vil øge beskæftigelsen
- Og forbedre de offentlige finanser
- Efterlønnerne er lige som os andre dvs. IKKE nedslidte
- Og de få nedslidte, som måtte være, kan samles op af førtidspensionen
- Og vi har ikke råd til efterlønnen.

Formålet med denne KRITISKE RAPPORT er at gå bag om disse begrundelser og fortællinger, den fiktion omkring efterlønnen, som VK – regeringen i nøje sammenklang med arbejdsgivere og borgerlige økonomer søger at skabe. Vi vil se på, hvad der er realiteter og fakta omkring disse ting.

Opbygningen af rapporten.

I rapportens kapitel 1 redegøres nærmere for indholdet og den angivne effekt af regeringens udspil til ”Tilbagetrækningsreform” og i kapitel 2 gennemgås efterlønnens indretning og historik.

Kapitel 3 behandler spørgsmålet om, hvorvidt efterlønnerne ikke er nedslidte og om hvorvidt ”seniorførtidspension” kan hjælpe de, som alligevel er det?

I kapitel 4 behandles den centrale borgerlige påstand og fiktion om, at efterlønnens afskaffelse vil medføre øget beskæftigelse.

Dernæst diskuteres i kapitel 5 det næste centrale led i den borgerlige fortælling om de økonomiske velsignelser ved at afskaffe efterlønnen, nemlig at det vil bidrage afgørende til at modvirke statsunderskuddet.

Videre analyseres i kapitel 6 spørgsmålet om, hvad afskaffelse af efterlønnen vil betyde for forskellige samfundsgruppers muligheder for tidlig tilbagetrækning og for deres pensionsvilkår.

Endelig behandles i kapitel 7 spørgsmålet om, hvorvidt afskaffelse af efterlønnen vil sikre velfærden?

Sidst, men ikke mindst behandles i kapitel 8 spørgsmålene om, hvorledes der kan skabes vækst og beskæftigelse og hvorledes bevarelse af efterlønnen kan finansieres og hvorledes der uden at nedlægge efterlønnen kan skaffes arbejdskraft til såvel den offentlige som den private sektor.

En central forudsætning.

Der skal for en god ordens skyld understreges, at den herværende analyse af konsekvenserne af afvikling af efterlønnen er under forudsætning af, at den nuværende beskæftigelsessituation OG økonomiske politik fortsætter.

KAPITEL 1:
REGERINGENS UDSPIL
TIL AFVIKLING
AF EFTERLØNNEN.

1.1. Indhold af regeringens udspil til afvikling af efterlønnen.

VK – regeringens udspil til tilbagetrækningsreform består af følgende hovedelementer:

A) Fremrykning af forhøjelse af efterlønsalderen med 5 år i forhold til den såkaldte ”Velfærdsaftale”.

Ifølge den såkaldte ”Velfærdsaftale” fra 2006 skulle efterlønsalderen forhøjes fra 2019. Dette fremrykkes med fem år, således at efterlønsalderen sættes op med et halvt år om året fra 2014.

B) Efterlønnen afvikles gradvist fra 2014 til 2026

For under 45 årige afskaffes efterlønnen helt.

For personer mellem 45 og 56 år hæves efterlønsalderen med ½ år om året i perioden fra 2014 til ordningen er helt afskaffet

For 55-56 er efterlønsperioden uændret 5 år, men de kan gå på efterløn senere end i dag.

For personer over 57 år er der ingen ændringer.

Ordningen er helt afskaffet i 2026

Figur: Aftrapning af efterlønsperioden ifølge regeringens forslag.¹

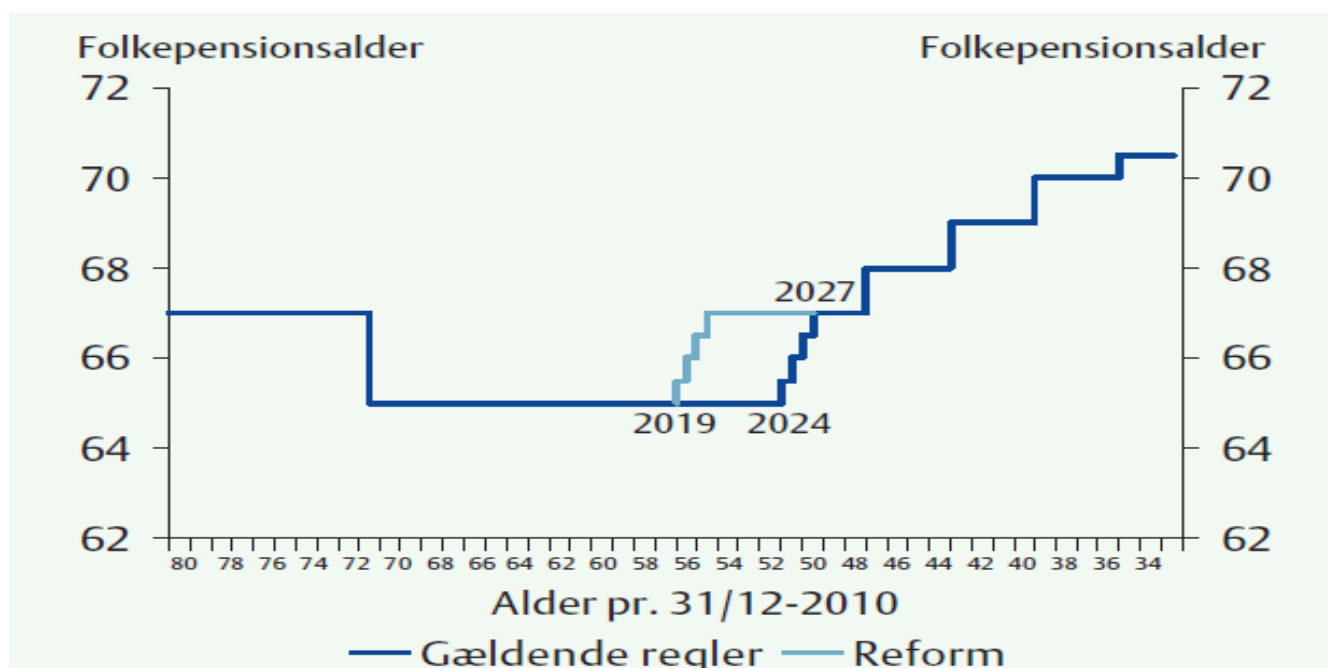
1) Regeringen: Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 8.

C) Fremrykning af forhøjelse af pensionsalderen med 5 år i forhold til den såkaldte "Velfærdsaftale".

Ifølge den såkaldte "Velfærdsaftale" fra 2006 skulle pensionsalderen forhøjes fra 2022. Dette fremrykkes med fem år, således at pensionsalderen gradvist forhøjes med et halvt år om året fra 2019.

Levetidsindekseringen af folkepensionsalderen videreføres som besluttet i "Velfærdsaftalen".²

Figur: Stigning i pensionsalderen ifølge VK s udspil til tilbagetrækningsreform.

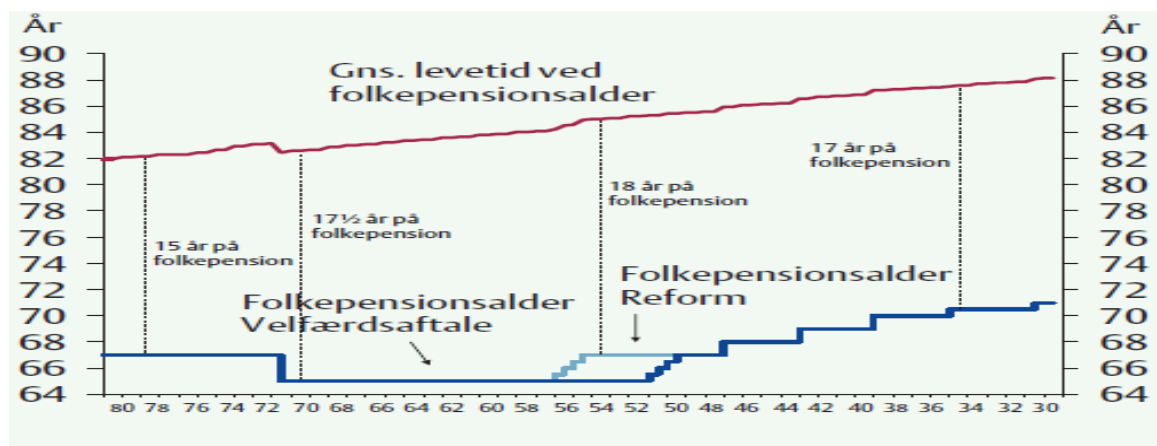

Det forventes af regeringen at middellevetiden vil stige jævnt fra i dag i gennemsnit omkring 83 år ved folkepensionens indtræden og at folkepensionsalderen gennem levetidsindekseringen forhøjes i takt hermed.

I 2040 forventes levetiden at være steget til lidt under 87 år og folkepensionsalderen at være forhøjet til 69 år.

²) Oven anførte værk, s. 10.

Figur: Levetid ved folkepensionsalder. ³

D) Seniorførtidspension.

Der indføres en såkaldt "seniorførtidspension" for de med mindre end 5 år tilbage til folkepensionsalderen. Ifølge regeringen skal hermed være en "hurtigere og enklere adgang til fleksjob og førtidspension"⁴, idet der i mindre omfang end ved almindelig førtidspension skal være behov for arbejdsprøvning og medicinsk vurdering og der skal gives svar indenfor seks måneder.⁵

Kriterierne er dog uændret og den socialfaglige vurdering ligger fortsat i kommunerne. Mere herom længere fremme.

1.2. Afviklingsmodellen.

Regeringens model indebærer, at efterlønnen afvikles over 12 år. Afviklingen påbegyndes i 2014 og er afsluttet i 2026, jf. nedenstående tabel.

Men afviklingen sker hurtigst i begyndelsen, idet efterlønsalderen fra 2014 til 2020 forhøjes med 5 år fra 60 til 65 samtidig med, at efterlønsperioden reduceres fra 5 år til 2 år.

³)Oven anførte værk, s. 11.

⁴) Jf. oven anførte værk, s. 4.

⁵) O.a.v., s. 15.

Herefter nedsættes tempoet i afviklingen lidt ned, idet efterlønsalderen frem til 2026 forhøjes yderligere fra 65 år til 67 og efterlønsperioden reduceret fra 2 til 0 år.

Tablet: Regeringens samlede forslag til ændring af efterløns og folkepensionsalder.⁶

Årgang	Halvår	Alder (ultimo 2010)	Efterlønsalder	Efterlønsperiode	Folkepensionsalder	Folkepensionsalder ift. Velfærdsaftalen
1950		60	60	5	65	0
1951		59	60	5	65	0
1952		58	60	5	65	0
1953		57	60	5	65	0
1954	1. halvår	56	60½	5	65½	½
	2. halvår	56	61	5	66	1
1955	1. halvår	55	61½	5	66½	1½
	2. halvår	55	62	5	67	2
1956	1. halvår	54	62½	4½	67	2
	2. halvår	54	63	4	67	2
1957	1. halvår	53	63½	3½	67	2
	2. halvår	53	64	3	67	2
1958	1. halvår	52	64	3	67	2
	2. halvår	52	64	3	67	2
1959	1. halvår	51	64	3	67	1½
	2. halvår	51	64	3	67	1
1960	1. halvår	50	64½	2½	67	½
	2. halvår	50	65	2	67	0
1961	1. halvår	49	65	2	67	0
	2. halvår	49	65	2	67	0
1962	1. halvår	48	65	2	67	0
	2. halvår	48	65	2	67	0
1963	1. halvår	47	66	2	68	0
	2. halvår	47	66	2	68	0
1964	1. halvår	46	66½	1½	68	0
	2. halvår	46	67	1	68	0
1965	1. halvår	45	67	1	68	0
	2. halvår	45	67	1	68	0
efter 1965		Under 45	-	-	68	0

Ingen ændring i forhold til Velfærdsaftalen.

Højere folkepensionsalder sammenlignet med Velfærdsaftalen. Efterlønnen udfases gradvist.

Folkepensionsalder som i Velfærdsaftalen. Efterlønnen udfases gradvist.

Folkepensionsalder som i Velfærdsaftalen. Efterlønnen er udfaset.

Anm.: Givet den nuværende prognose for udviklingen i levetiden for 60-årige får levetidsindekseringen betydning for folkepensionsalderen for personer på 47 år og derunder. Det har også betydning for efterlønsalderen, som er givet ved folkepensionsalderen minus efterlønsperioden.

6) O.a.v., s 12.

1.3. Angiven beskæftigelsesmæssig og statsfinansiell effekt af efterlønnens afskaffelse.

Formålet med udspillet til tilbagetrækningsreform er ifølge VK – regeringen at imødekomme to udfordringer:

- A. Afhjælpe fremtidig mangel på arbejdskraft
- B. At få den offentlige økonomi til at hænge (bedre) sammen

Og herigennem at sikre væksten og velfærd. ⁷

Ad A) Sikring af fremtidig mangel på arbejdskraft.

Regeringen henviser til at udbuddet af arbejdskraft frem til 2020 falder med ca. 50.000 flere personer og at der bliver ca. 225.000 flere ældre som følge af den demografiske dvs. befolkningsmæssige udvikling.

Ifølge regeringen vil dette gøre det vanskeligt at rekruttere tilstrækkeligt med kvalificeret arbejdskraft, hvilket vil hæmme private virksomheders muligheder for at rekruttere og bringe grundlaget for velstand og velfærd i fare. ⁸

Ad B) Sikring af sammenhængen i offentlig økonomi.

Her anfører VK, at ”Den offentlige økonomi vil være under stort pres. Udgifterne til folkepension, ældrepleje, sygehuse og sundhed vil stige, mens indtægterne falder, fordi der bliver færre til at betale skat og fordi skatteindtægterne fra olien i Nordsøen falder”.

Derfor er der udsigt flere årtier, hvor de strukturelle offentlige underskud stiger støt uden effektive reformer. ⁹

For begge ”udfordringer” er det ifølge VK et problem, at ”vi har en dyr efterlønsordning, som trækker mange personer væk fra arbejdsmarkedet”. ¹⁰

---

7) O.a.v., s. 3

8) O.a.v., s. 5.

9) O.a.v. , s.6.

10) Ibid.

I forhold hertil ses tilbagetrækningsreformen som havende to centrale effekter:

A) Forøgelse af beskæftigelsen og væksten

B) Finansiering af velfærdssamfundet og styrkelse af de offentlige finanser.

Ad A) Forøgelse af beskæftigelse og vækst.

Regeringen opgør, at reformen vil forøge beskæftigelsen med ca. 70.000 personer i 2020.

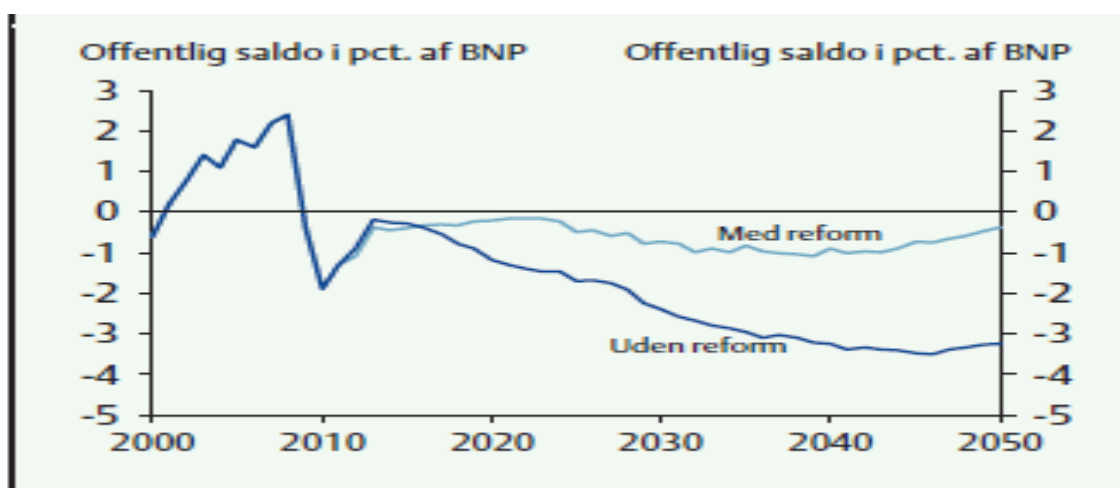
Herigennem vil den økonomiske vækst i gennemsnit blive løftet med 0,4 pct. hvert år i perioden 2014 til 2020 og BNP vil samlet være godt $2\frac{3}{4}$ pct. større i 2020 svarende til et løft i velstanden på 50 mia. kr.

Dette begrundet med, at ”Det er veldokumenteret, at når arbejdsstyrken stiger, så vil det på sigt også medføre en større beskæftigelse”.¹¹ Dvs. med at et øget arbejdsudbud, øger beskæftigelsen.

Ad B) Styrkelse af offentlige finanser og sikring af velfærden.

Her angives det, at reformen vil forbedre den offentlige økonomi med ca. 18 mia. kr. i 2020.¹²

Figur: Angivelse styrkelse af de offentlige finanser gennem tilbagetrækningsreform.

11) O.a.v., s. 20.

12) O.a.v., s. 19

Samlet opgøres virkningerne af reformen til følgende:

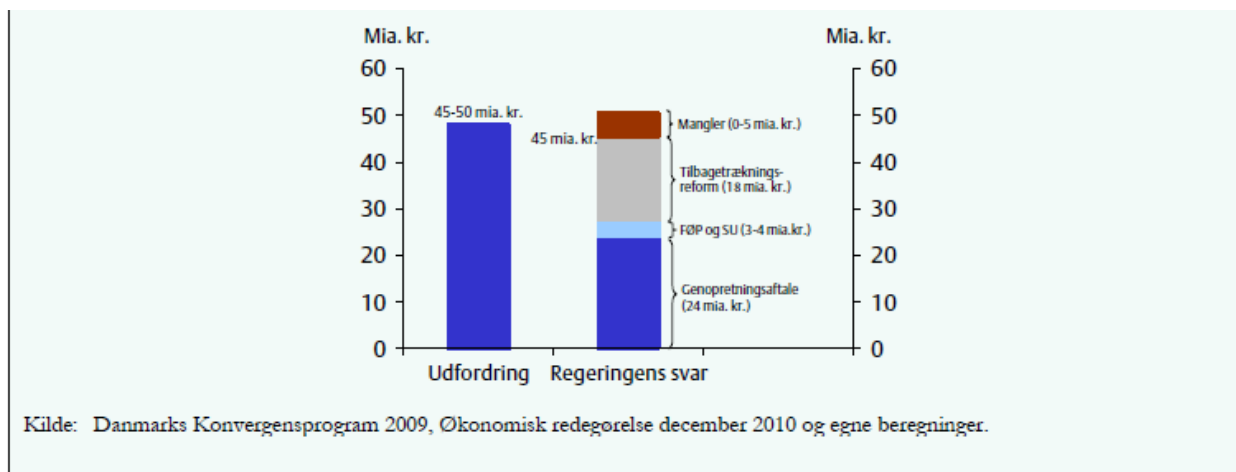
Tabel: Angivne samfundsøkonomiske virkninger af forslag til tilbagetrækningsreform.

Effekt på beskæftigelsen	70.000 personer
Forbedring af de offentlige finanser (strukturel saldo)	18 mia. kr.
Løft i velstand (BNP)	50 mia. kr.

Ifølge VK's opgørelse mangler der frem til 2020 45-50 mia. for at sikre balance på det offentlige budget, hvis man måler i forhold til før Genopretningsaftalen pga. finanskrisen, flere ældre, færre personer i arbejdsstyrken og lavere indtægter fra Nordsøen.

Med først genopretningsaftale, SU – og førtidspensionsreform og tilbagetrækningsreform styrkes de offentlige finanser i forhold hertil med ca. 45 mia. kr. i 2020.

Figur: Finanspolitiske udfordringer og tiltag frem til 2020 ifølge VK.¹³

13) Kilde: Finansministeriet – fakta ark om tilbagetrækningsreform, nr. 2.

KAPITEL 2:

KORT OM

EFTERLØNNENS INDRETNING

OG

HISTORIE.

2.1. Efterlønnens indretning.¹⁴

Ordningen

Efterlønsordningen giver mulighed for at trække sig helt eller delvist ud af arbejdsmarkedet fra det 60. år. Efterlønnen ophører ved folkepensionsalderen, der pt. er 65 år.

Betingelser

Betingelserne for at gå på efterløn er, at man skal:

- have bopæl i Danmark, et andet EØS-land, Grønland, Færøerne eller Schweiz
- have været medlem af en a-kasse og indbetalt efterlønsbidrag i 25 henholdsvis 30 år
- fortsat være medlem af a-kassen i efterlønsperioden men ikke betale efterlønsbidrag
- have fået indberettet værdien af sin pensionsformue ved det 60. år
- opfylde betingelserne for ret til a-dagpenge ved ledighed
- være rask og stå til rådighed for arbejdsmarkedet den dag, man får efterlønsbeviset.

Satser

Størrelsen af efterlønnen afhænger af, hvornår man går på efterløn. Efterlønnen beregnes som arbejdsledighedsdagpenge og er den samme i hele efterlønsperioden.

For at opfylde den såkaldte 2-års-regel skal man have haft et efterlønsbevis i mindst 2 år og have arbejdet mindst 3.120 timer som fuldtidsforsikret og 2.496 timer som deltidsforsikret.

Går man på efterløn uden at opfylde 2-års-reglen, vil efterlønnen maksimalt være 91 pct. af den højeste dagpengesats. Dog altid min. 81 pct. af højeste dagpengesats.

Går man på efterløn, når 2-års-reglen er opfyldt (tidligst ved 62 år), udgør efterlønnen 100 pct. af den højeste dagpengesats.

Efterlønnen udgjorde i 2010¹⁵:

Som fuldtidsforsikret

- ved overgang som 60-årig: 177.840 kr. pr. år (i 5 år) eller i alt 889.200 kr.
- ved overgang som 62-årig: 195.520 kr. pr. år (i 3 år) eller i alt 586.560 kr.

---

14) Jf. Hækkerup, Klaus og Mette Marie Hansen: Notat om efterlønnen. 23. nov. 2010 samt jf. AK – Samvirke: Rundt om efterlønnen, dec. 2010.*****

15 Tal hentet fra Danske Sundhedsorganisationers Hjemmeside,
<http://www.dsa.dk/BlivMedlem/Medlemsfordele/Rates/2010.aspx>

Som deltidsforsikret udgjorde efterlønnen i 2010:

- ved overgang som 60-årig: 118.560 kr. pr. år (i 5 år) eller i alt 592.800 kr.
- ved overgang som 62-årig: 130.260 kr. pr. år (i 3 år) eller i alt 390.780 kr.

I september 2010 var lidt under 6.000 efterlønsmodtagere deltidsforsikrede. Det svarer til ca. 4,4 % af det samlede antal efterlønsmodtagere den måned.¹⁶

Modregning af pension

For at modtage efterløn skal ens pensionsformue indberettes. Indberetningen foretages af pensionselskaberne, pengeinstitutterne, pensionskasserne og offentlige pensionsforvaltere i elektronisk form til SKAT ved det fyldte 59½ år.

Går man på efterløn, før man opfylder 2-års-reglen, bliver der altid modregnet for alle fradragsberettigede pensioner, man har, om de bliver udbetalt eller ej. Det drejer sig bl.a. om livrenter, pensioner oprettet som led i ansættelsesforhold, tjenestemandspensioner, ratepensioner, kapitalpensioner, indekskontrakter, opsparing i LD, tilsvarende udenlandske pensioner og pensioner erhvervet ved skilsmisse før det 60. år.

Depotværdien af invalidepensioner, overlevelserefter, børnerenter, ATP og ordninger, der er skattefrie ved udbetaling, indgår ikke i modregningen.

Inden modregning i efterlønnen beregnes, foretages der et bundfradrag på 13.500 kr. i det samlede beregningsgrundlag. Det medfører, at der ikke sker modregning for mindre pensioner. For livsvarige pensionsordninger er modregningsgrundlaget 80 % af den årlige ydelser ved det fyldte 60 år. Fradraget i efterlønnen sker herefter med 60 %. For alle andre pensionsordninger er modregningsgrundlaget 5 % af depotværdien ved det fyldte 60. år. Fradraget sker herefter med 60 %. Der gælder særlige regler for løbende pensioner, oprettet som et led i et ansættelsesforhold, og som kommer til udbetaling i efterlønsperioden. Disse skal modregnes med 50 % af det årlige udbetalte pensionsbeløb uden bundfradrag i efterlønnen.¹⁷

I gennemsnit modtager en efterlønsmodtager i 2010 10 % mindre i efterløn på grund af pensionsmodregningen.

---

¹⁶ Tal hentet fra Arbejdsdirektoratets statistik om A-kassernes medlemstal

¹⁷ Afsnittet baseret på tal fra Sociale ydelser 2010, s. 116-118

Efterlønspræmien

Efterlønspræmien er en skattefri præmie, man kan optjene ved at fortsætte med at arbejde. Der er en mulig skattefri præmie for hver måned i året, det vil sige 12 mulige skattefrie præmier i alt p.a.. Hver har en værdi af 6 pct. af dagpengenes højeste beløb på årsbasis. Det vil sige hver gang man arbejder 481 løntimer, udgjorde præmien i 2010 på hhv. 11.731 kr. og 7.816 kr.¹⁸

I 2010 kunne man optjene en samlet efterlønspræmie (12*efterlønspræmien) på op til 140.772 kr. for fuldtidsforsikrede og 93.792 kr. for deltidsforsikrede.

Hvis man har betalt til efterløn, men ikke bruger den, får man en skattefri præmie på ca. 140.000. Da de 160.000 man skal betale over 30 år er fradragsberettigede med en fradragsværdi på 33 pct., der dog efter seneste skattereform reduceres til 25 pct., er præmien altså større end det samlede efterlønsbidrag.

Udtræden

Hvis efterlønsordningen fravælges af en bidragsyder under 60 år kan det indbetalte bidrag opgjort i ”nutidskroner” overføres til en fradragsberettiget pensionsordning.

Denne overførsel behandles ikke som en indbetaling til pensionsordningen. Det betyder, at der ikke er fradrag for det overførte beløb, at der ikke skal betales afgift af den overførte efterlønsordning, og at medlemmets muligheder for at foretage pensionsopsparing med fradragsret i det pågældende år ikke begrænses af overførslen.¹⁹

Egenbetaling

En af betingelserne for at opnå efterløn er, at man skal have været medlem af en a-kasse og indbetalt efterlønsbidrag i henholdsvis 25 og 30 år. A-kassekontingentet er delt i to: et efterlønsbidrag og et medlemsbidrag. Man skal betale efterlønsbidrag for at kunne benytte efterlønsordningen, indtil den dag, hvor man går på efterløn. I 2010 er efterlønsbidraget 439 kr. om måneden (5.268 kr. om året) for fuldtidsforsikrede og 292 kr. om måneden (3.504 kr. om året) for deltidsforsikrede a-kassemedlemmer.

---

18 Sociale ydelser 2010, s. 120

19 Svar f 23. november 2010 på spørgsmål nr. 154, SAU alm. del.

Efterlønsbidraget udgjorde i 2010 5.268 kr. årligt. Dvs. en der har betalt i 10 år, har betalt ca. 53.000 kr. i nutidsværdi. For en kommende efterløner, der når op på at betale i 30 år udgjorde bidraget ca. 160.000 kr.

Hvis man går som 60-årig kan man max nå at få $5 \times 177.840 = 889.200$ kr.. Går man som 62-årig, kan man max nå at få $3 \times 195.520 = 586.560$ kr..

Selvfinansieringsgrad²⁰

Målt alene ved efterlønsbidraget i forhold til modtagen udbetaling kan selvfinansieringsgraden ved overgang til efterløn som 60-årig opgøres til 17,8 % og ved overgang som 62-årig til 26,9 %. Hvis man fortsætter med at arbejde og ingen efterløn hæver men til gengæld indløser den fulde skattefrie præmie, er selvfinansieringsgraden på 89,1 %.

Selvfinansieringen består imidlertid ikke alene i efterlønsbidraget, som først blev udskilt som særskilt del af egenbetaling i 1999. Ved indførelsen af efterlønnen i 1979 blev ordningen også betalt ved at sætte A-kassekontingentet op fra 2,25 til 7,25 gange dagpengesatsen. I de efterfølgende år er kontingentet blevet hævet yderligere. Herigennem har en person, der går på efterløn som 60 årig, selv direkte været med til at betale omkring 25 pct. af sin efterløn.

Det resterende beløb har efterlønerne imidlertid også være med til at betale, idet bl.a. efterlønnen finansieres af det såkaldte arbejdsmarkedsbidrag på 8 pct., som blev indført i 1993 og betales af alle lønmodtagere. Formålet med skatten var, at lønmodtagerne skulle betale udgifter til for eksempel efterløn, aktivering, sygedagpenge og arbejdsløshedsdagpenge samt førtidspension.²¹

Den eksakte selvfinansieringsgrad er vanskelig at opgøre præcist, men er større end målt ved efterlønsbidraget.

2.2. Efterlønnen og statsfinanserne.²²

Det gennemsnitlige antal efterlønsmodtagere skønnedes i 2010 til 137.000 personer, som gennemsnitligt modtager en årlig efterløn på 152.440 kr. På Finanslov for Finansåret 2010 (FL10)

---

20 Ekskl. modredning med pensionsformue

21) Jf. Rose, Ulla: Vi betaler selv efterlønnen. Arbejderen 5/1-2011.

22) Jf. Hækkerup, Klaus og Mette Marie Hansen: Notat om efterlønnen. 23. nov. 2010.

udgør den samlede udbetaling i alt 22,7 mia. kr. – 20,9 mia. kr. til efterløn og 1,8 mia. kr. til efterlønspræmien²³.

Det gennemsnitlige antal efterlønsmodtagere skønnes i 2011 til 127.300 personer, som gennemsnitligt modtager en årlig efterløn på 154.550 kr. i 2011. På Forslag til Finanslov 2011 (FFL11) udgør den samlede udbetaling i alt 21,7 mia. kr. – 19,7 mia. kr. til efterløn og 2 mia. kr. til efterlønspræmien.²⁴ 2009 var der 19.131 modtagere af skattefri præmie.²⁵ I 2010 skønnes det til 19.700 og i 2011 til 20.000.²⁶

2.3. Efterlønnens benyttelse.²⁷

Den overordnede udviklingstendens er, at det samlede antal efterlønsmodtagere falder, bruttotilgangen falder og flere går senere på efterløn. Dermed falder statens udgifter hertil også.

Antallet af personer, der betaler efterlønsbidrag, er fra 2005 til 2010 faldet med ca. 300.000, fra 1,4 til 1,1 mio. personer. Finansministeriet skønner, at tallet ikke vil stige i perioden 2010-2014, hvor det vil ligge på godt 1 mio. personer. Antallet af efterlønsmodtagere fra 2005-2010 er ligeledes faldet, fra 169.000 til 137.000 personer. Antallet i 2011 skønnes i FFL11 til 127.300 personer.

Tabel: Antal personer, der betaler efterlønsbidrag, og antal efterlønsmodtagere 2005-2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bidragsbetalere	1.356	1.282	1.259	1.259	1.130	1.050	1.041	1.041	1.041	1.041
Modtagere (fuldtids)	168,9	149,9	149,5	148,3	142,1	137,0	127,3	121,9	118,6	119,3

Kilde: Svar på spørgsmål nr. 3 til L 225, d. 28. september 2010

Målt i hoveder har antallet af efterlønsmodtagere udviklet sig således:

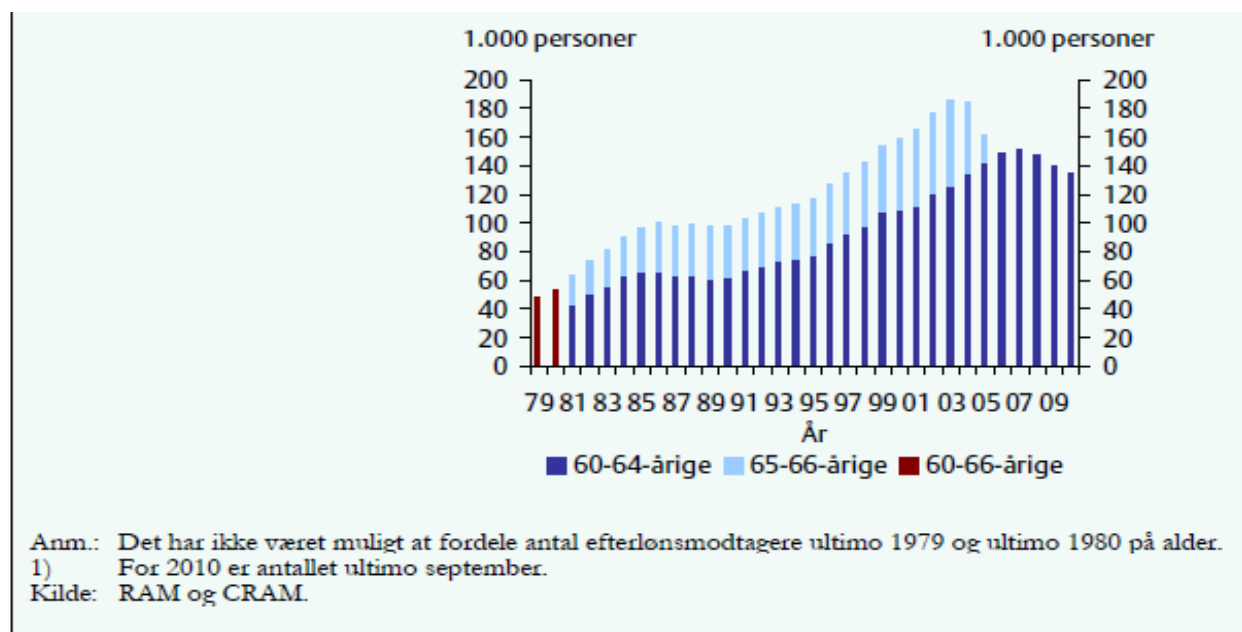
²³ Finanslov for Finansåret 2010, §17.55.01

²⁴ Forslag til Finanslov 2011, §17.55.01

²⁵ Svar på spørgsmål nr. 310 af 10. marts 2010

²⁶ Finanslov 2010, Konto § 17.55.01.30

²⁷) Jf. Hækkerup, Klaus og Mette Marie Hansen: Notat om efterlønnen. 23. nov. 2010.

Figur: Antal efterlønsmodtagere 1979 -2009.²⁸

Danmarks Statistik opdaterer hvert kvartal statistikkerne vedrørende efterløn, og i 2. kvartal af 2010 var der 122.200 personer på efterløn, omregnet til fuld tid. I forhold til samme kvartal året før, er det et fald på 6 %.²⁹ Finansministeriet skønner, at antallet af efterlønsmodtagere fortsat vil falde og i 2014 være på ca. 119.000 personer.

Delvist derfor skønner Finansministeriet, at antal modtagere af den skattefrie præmie vil stige fra 19.700 i 2010 til 20.400 i 2014, og den samlede årlige udgift hertil stige fra 1,80 mia. kr. i 2010 til 1,94 mia. kr. i 2014.³⁰

I andet kvartal af 2010 var der samlet set 46,7 % af de forsikrede personer over 60 år, der var på efterløn. Det er et fald på 1,6 procentpoint i forhold til for et år tilbage.³¹

Tilgangsfrekvensen til efterlønnen er faldet fra 28,5 % i 2000 til 19,0 % i 2009. Tilgangsfrekvensen er defineret ved bruttotilgang til efterløn i forhold til antal medlemmer i samme aldersgruppe. 2009 var det foreløbige minimum, men tilgangsfrekvensen ventes at stige ca. et procentpoint i perioden 2010-2014.³²

28) Kilde: Finansministeriet – Fakta ark om tilbagetrækningsreform, nr. 11.

29 NYT fra Danmarks Statistik nr. 409, 17. september 2010

30 Svar på § 17 spørgsmål nr. 3 af 28. september 2010

31 NYT fra Danmarks Statistik nr. 409, 17. september 2010

32 Svar på § 17 spørgsmål nr. 2 af 28. september 2010

Tabel: Bruttotilgang til efterløn og tilgangsfrekvenser 2000-2009

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Personer	28.478	30.632	38.713	36.964	39.864	39.695	39.545	38.520	34.468	33.558
Procent	28,5	27,8	31,4	28,2	27,6	25,4	23,7	22,3	19,7	19,0

Kilde: Svar på spørgsmål nr. 2 til L 225, d. 28. september 2010

2.4. Efterlønnens historie og forandring.

Efterlønsordningen blev oprettet i 1979. Den blev vedtaget af S, RV, Venstre, CD og SF.

Formålet med ordningen var flere forskellige ting. Det officielle formål var

- At nedbringe arbejdsløsheden og herunder ikke mindst ungdomsarbejdsløsheden ved at give ældre mulighed for at trække sig tilbage før folkepensionsalderen

Ifølge en ”fædrene” til ordningen, daværende arbejdsmiljøkonsulent for Arbejdsmandsforbundet Magnus Demsitz, var den sande årsag imidlertid nedslidning og tidlig død hos medlemmerne af det daværende arbejdsmandsforbund, nu 3F.³³ De borgerlige partier krævede imidlertid at ordningen blev udvidet til at omfatte alle. Men det egentlige formål med ordningen var således også

- At give ældre nedslidte lønmodtagere mulighed for tidligere tilbagetrækning og dermed for et otium

I 1999 gennemførtes den første efterlønsreform af Nyrupregeringen (SR) + V+ C + KrF + CD.

I 2006 vedtoges den såkaldte ”Velfærdsaftale” af V, C, DF, RV og S.

33) Jf. Demsitz, Magnus: En ufattelig mangel på solidaritet. Kronik i Politiken, 13/1-2011.

Tabel: Ændringer i efterlønsordningen.³⁴

	1979	1999	2006
Krav om medlemskab af A- kasse	5 års medlemskab indenfor sidste 10 år	25 års medlemskab indenfor de sidste 30 år	30 års medlemsskab
Aldersgrænse	Fra 60 til 69	Fra 60 til 64	Til 2019 fra 60 til 64 år Herefter skal efterlønsalderen stige i takt med middellevetiden
Sats	100 pct. af dagpengesatsen	60-61 – årige; 90 pct. af dagpengesatsen 62-64 – årige; 100 pct. af dagpengesatsen	Stadig 90 pct., af dagpengesatsen, hvis man bruger efterlønnen som 60 og 61 årig. Ellers 100 pct.
Modregning	Kun modregning ved arbejdsgiverbetalt pension, der kommer til udbetaling	60-61 årige: Stort set alle pensionsordninger modregnes Over 62 – årige: Mindre modregning	Fortsat modregning i pensionsopsparinger
Arbejde	200 timer om året uden modregning	Ubegrænset arbejde, men modregning time for time	Samme som 1999
Skattefri præmie	Ingen	Skattefri præmie, hvis man ikke går på efterløn før folkepensionen	Samme som i 1999

---

34) Jf. Jyllandsposten: Efterlønnens historie.

KAPITEL 3:
EFTERLØN
OG
NEDSLIDNING.

3.1. Regeringen og borgerlige økonomer: Efterlønerne er ikke nedslidte.

VK´s systematiske bestræbelser på at skabe fortællinger og myter omkring efterlønnen kom blandt andet til udtryk i statsministerens nytårstale, hvor han udtalte: ”Der florerer nogle myter: Alle efterlønnere er golfspillende overlæger. Alle efterlønnere er nedslidte. Det passer ikke.” Og videre sagde han specifikt om efterlønnernes helbred: ”Langt de fleste efterlønnere er hverken mere eller mindre syge end deres jævnaldrende på arbejdsmarkedet”.³⁵

Samme argumentation genfindes i regeringens forslag til tilbagetrækningsreform, hvor det hedder: ”Efterlønsordningen har aldrig været en ordning målrettet ældre med dårligt helbred. Tværtimod. Det er et krav for at komme på efterløn, at man er i arbejde eller står til rådighed for arbejdsmarkedet som 60 – årig. Og over 85 % af de, som gik på efterløn i 2009, kom direkte fra beskæftigelse. De fleste efterlønnere har derfor lige så godt helbred som beskæftigede på samme alder og uddannelsesniveau”.³⁶

Med henvisningen til de af regeringen nedsatte kommissioner – Velfærdskommissionen og Arbejdsmarkedskommissionen argumenteres videre: ”Tallene viser, at efterlønerne har et helbred, der er næsten lige så godt som jævnaldrende i beskæftigelse. Det gælder, når man ser på medicinforbrug, antal sengedage på hospital og konsultationer hos praktiserende læge”.³⁷

Der henvises her til Velfærdskommissionen, der skrev: ”En række indikatorer for efterlønsmodtagernes helbredstilstand viser imidlertid, at efterlønsmodtagernes helbred er næsten lige så godt som blandt de, der fortsætter med at arbejde i efterlønsalderen 60 – 64 år”.³⁸ Og til Arbejdsmarkedskommissionen: ”Modtagere af efterløn har et helbred, der kun er marginalt dårligere end beskæftigedes”.³⁹

Denne argumentation handler selvsagt om at nedspille, at der skulle være nogen særlige sociale eller helbredsmæssige begrundelser for efterlønnen. Statsministeren afviser dette og den logiske konsekvens heraf er da følgelig, at så er der ikke nogen grund til at have ordningen, for som udtalt af daværende vicestatsminister Lene Espersen, så er der bare tale om at ”Vi betaler raske mennesker for ikke at arbejde”.

---

35) Statsminister Lars Løkke Rasmussen: Nytårstale 1. januar. 2011.

36) Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 13.

37) Oven anførte værk, s. 14.

38) Jf. Velfærdskommissionen, 2005.

39) Arbejdsmarkedskommissionen, 2009: Velfærd kræver arbejde, s. 264-

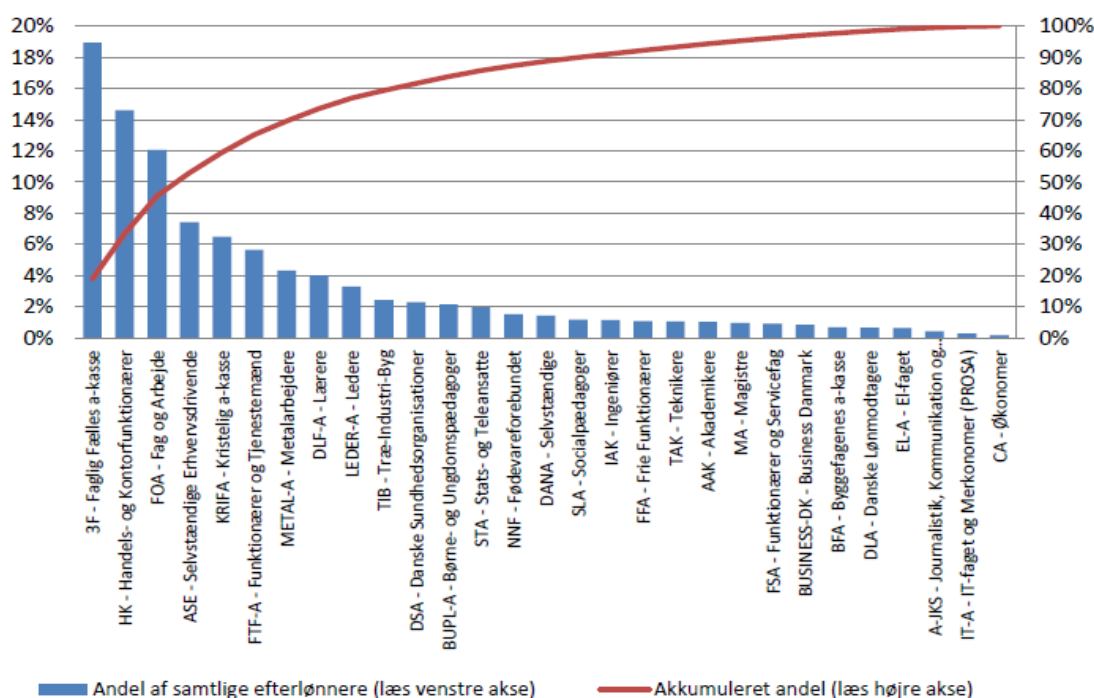
3.2. Er efterlønerne ikke nedslidte?

Påstanden fra statsministeren er således, at efterlønerne ikke er med nedslidte end deres jævnaldrende på arbejdsmarkedet i beskæftigelse.

3.2.1. Efterlønnere er mere syge.

Imidlertid er det sådan, at op mod 2/3 af tilgangen til efterlønsordningerne kommer fra A-kasser for lønmodtagere med kortere uddannelse og med det dokumenteret mest belastende arbejdsmiljø. 3 F, FOA (sosu'erne) og HK (psykisk arbejdsmiljø) samt selvstændiges A- kasse. Akademikerne udgør derimod i dag omkring 2½ procent af samtlige efterlønsmodtagere, jf. de blå søjler i nedenstående figur, og andelen er oven i købet faldende.⁴⁰

Figur: Efterlønnere som andel (pct.) af samtlige efterlønnere, fordelt på A-kasser, 2. kv. 2010.⁴¹

Kilde: Danmarks Statistik samt AK-Samvirkes udregninger – Grafik: AK-Samvirke

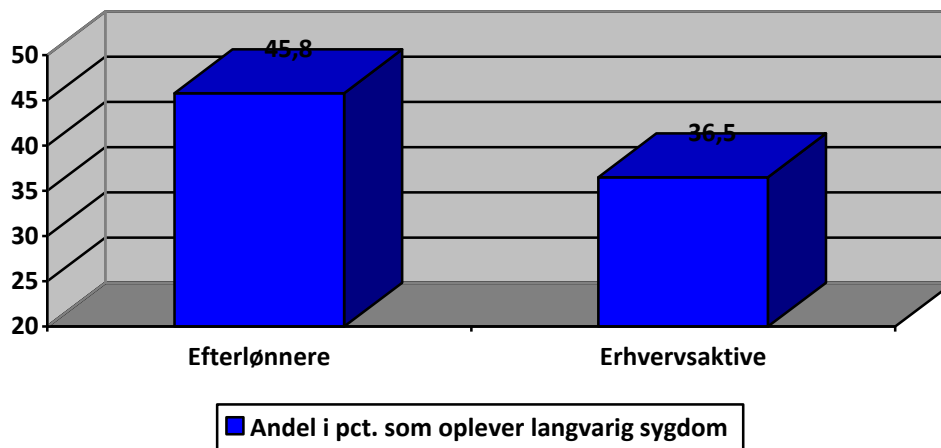
40) Jf. Andersen, Ivar Houmark: Myter om efterløn holder ikke Ugebrev A4, nr. 18. 25. maj 2010.

41) AK-Samvirke: Rundt om efterlønnen, s. 17. Dec. 2010.

Og påstanden om efterlønnernes gode helbred holder heller ikke. En undersøgelse fra Statens Institut for Folkesundhed viser tværtimod, at efterlønnere oplever en betydeligt større sygelighed.

Næsten halvdelen af efterløunnerne lever med langvarig sygdom eller lidelse, primært muskel og skeletsygdomme, mens kun lidt over en tredjedel af de erhvervsaktive kan tale om det samme.

Figur: Andel af 60 – 64 årige efterlønsmodtagere respektive erhvervsaktive, som oplever at leve med langvarig sygdom eller lidelse.⁴²

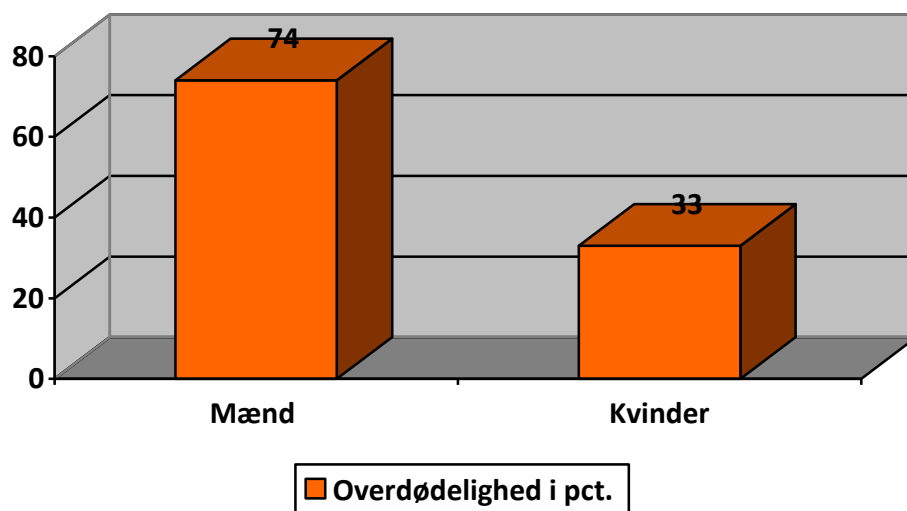
3.2.2. Efterlønnere lever kortere.

Og i god overensstemmelse med, at efterlønnere faktisk er mere syge, så viser en undersøgelse lavet i samarbejde mellem Statens Institut for Folkesundhed og Arbejderbevægelsens erhvervsråd en markant større overdødelighed hos efterlønsmodtagere, der går på efterløn som 60 årige i forhold til beskæftigede på samme alder. I gennemsnit er overdødelighed 50 pct. For mænds vedkommende er den helt oppe på 74 pct.⁴³

42) Brønnum-Hansen, Henrik (forskningsleder på Statens Institut for Folkesundhed): Forskelle i helbred blandt 60 – 64 årige i eller uden arbejde.

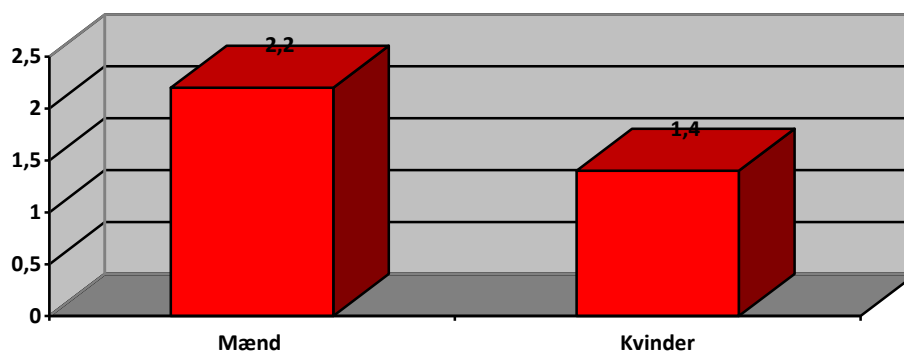
43) Jf. Baadsgaard, Mikkel: Større dødelighed blandt efterlønsmodtagere. AE rådet. 8. marts 2010.

Figur: Overdødelighed for efterlønsmodtagere i alderen 60 – 64 på efterløn i forhold til beskæftigede⁴⁴.

Det skal bemærkes, at der er tale om gennemsnitstal, men for at gennemsnittet kan være så højt må hovedparten af efterlønsmodtagere således have et dårligt helbred end deres jævnaldrende beskæftigede. Den håndfaste konsekvens heraf er da også, at personer, der går på efterløn som 60 årige, i gennemsnit lever knap 2 år KORTERE end 60-årige, som er i job.

Tabel: Forventet kortere levetid for 60 årige efterlønnere sammenlignet med 60 årige beskæftigede - år⁴⁵.

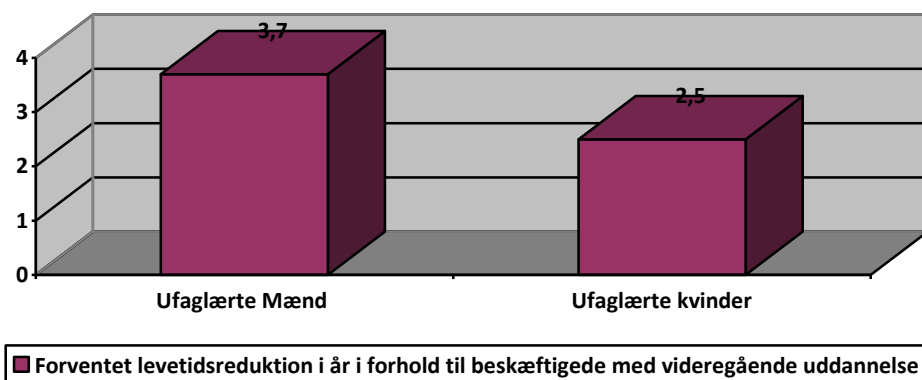

Det er navnlig de kortere uddannede blandt efterlønsmodtagerne, som rammes af overdødeligheden. Ufaglærte, der går på efterløn som 60 årige, lever derfor omkring 3 år kortere end videregående uddannede i job. Selvfølgelig fordi de i arbejdslivet har det hårdeste arbejde med det dårligste arbejdsmiljø og derfor bliver mest nedslidt.

44) Kilde: Oven anførte værk, s. 3.

45) Kilde: Oven anførte værk, s. 6

Figur: Forventet levetidsreduktion for 60 årige ufaglærte efterlønnere sammenlignet med 60 årige beskæftigede med videregående uddannelse.⁴⁶

Afskaffede man efterlønnen og gennemtvang arbejde frem til en alder af fx. 65 nu ville mange i denne gruppe ikke blot kunne se frem til et betydeligt kortere otium efter arbejdslivet, men ganske givet i det hele også til et endnu kortere liv end i dag. Og alene på grund af det dårligere helbred ville mange, hvis efterlønnen afskaffes eller hurtigere udfases, være anden overførselsindkomst såsom sygedagpenge eller førtidspension.

Til Lars Løkke Rasmussens påstand om, at efterlønnerne hverken er mere eller mindre syge sammenlignet med jævnaldrende beskæftigede, siger professor dr. med Finn Diderichsen fra Institut for Folkesundhed da også kort og godt: ”Det er ikke rigtigt”.⁴⁷

3.2.3. Borgerlige økonomers – og Forsikring og Pensions - tal misvisende.

Statsministeren har efterfølgende søgt at begrunde sin udtalelse fra nytårstalen med følgende forklaring: ”Det er korrekt, at personer på efterløn i gennemsnit lever færre år end personer, som ikke er på ordningen. Men har det har ikke noget med efterlønsordningen at gøre. Det har noget at gøre med, hvad personsammensætningen er for efterlønnere kontra i hele befolkningen bredt”.⁴⁸ Tilsvarende synspunkter er fremført af beskæftigelsesminister Inger Støjberg.⁴⁹

Her henviser statsministeren, beskæftigelsesministeren og som anført regeringens udspil til tilbagetrækningsreformer til at ”eksperterne” i Velfærdskommissionen og Arbejdsmarkedskommissionen har konkluderet, at efterlønnerne ikke er nedslidte.

46) Kilde: Oven anførte værk, s. 6

47) Jf. Flensburg, Thomas og Jakob Skærbæk: Løkke vildleder om efterlønneres helbred. Politiken 3/1 2011

48) Sheikh, Jakob: Løkke - jeg talte sandt om helbred”

49) Hjortdal, Marie: Støjberg – Løkke vildleder ikke om efterlønnen. Politiken 4/1-11.

Nu er det jo for det første ganske besynderligt, at regeringen i denne forbindelse påberåber sig økonomiske eksperter, men taler imod de eksperter i statens eget institut for folkesundhed, som har forstand på sundhed. Hverken Velfærdskommissionen eller Arbejdsmarkedskommissionen var jo bemandet med sundhedseksperter, men fortrinsvis med økonomer. Hvis man skal have vurderet en bil, går man da ikke til en apoteker, men til en mekaniker.

Man henviser endvidere til, at tal fra de to kommissioner skulle vise, at efterlønerne ikke går mere til læge og får mere medicin eller er mere på hospital. Fx hedder det som anført fra Arbejdsmarkedskommissionen, at ”... efterlønsmodtagere under et kun har en smule ringe helbred end beskæftigede i samme aldersgruppe”⁵⁰.

Fra Arbejdsmarkedskommissionen oplyses det, at man i denne forbindelse som central kilde en undersøgelse fra interesseorganisationen ”Forsikring og Pension”⁵¹, som ord til andet har sammen konklusion som Arbejdsmarkedskommissionen.⁵² Da denne undersøgelse udgør et afgørende fundament både for Arbejdsmarkedskommissionens og for regeringens anførte synspunkter om efterlønneres helbred, vil vi kort beskæftige os med den.

Det som er omdrejningsaksen i rapporten fra Forsikring og Pension er, at man anlægger det synspunkt, at helbredsforskelle imellem efterlønnere generelt og beskæftigede generelt skyldes, ”... at personer med en uddannelses – og et branchetilhørsforhold, hvor helbredet i gennemsnit er relativt ringe, er overrepræsenteret blandt de nytilgåede efterlønsmodtagere”. Eller at med et mere fagteknisk udtryk: At forskellen i helbred mellem nye efterlønsmodtagere og de beskæftigede i en eller andre grad kan forklares med forskellige i socioøkonomisk karakteristika”⁵³

Man gør fra Forsikring og Pension nærmere bestemt det, at undersøge en række ”helbredsmål” for henholdsvis efterlønsmodtagere respektive beskæftigede med sammen køn henholdsvis samme uddannelse henholdsvis samme fag. Disse helbredsmål er:

- Antal uger med sygedagpenge
- Antal dage med diagnosticeret sygdom
- Antal besøg hos almen praktiserende læge og speciallæge⁵⁴

Forsikring og pensions grundsynspunkt er i denne forbindelse, at der er flere med kun grundskoleuddannelse blandt efterlønerne og at ” grundskoleuddannede er betydeligt mere tilbøjelige til at besøge læger og modtage sygedagpenge end personer med videregående

---

50) Arbejdsmarkedskommissionen: Velfærd kræver arbejde, s. 264

51) Forsikring og pension: Har efterlønsmodtagere et dårligt helbred. 2009.

52) Jf. oven anførte værk, s. 3.

53) Oven anførte værk, s 23

54) Oven anførte værk, s. 10.

uddannelse.”⁵⁵ Dvs. at det er det store antal af grundskoleuddannede blandt efterløunnerne, som er en hovedårsag til, at efterlønnere generelt udviser dårligere helbred. Ved at sammenligne disse helbredsmål for fx kun personer med grundskoleuddannelse (eller kun personer med videregående uddannelse) hævder man så, at kunne eliminere denne forstyrrelse faktor, man mener stammer fra forskelle i personsammensætningen mellem efterlønnere og beskæftigede.

Man når herved frem til, at forskellene mellem nytilkomne efterlønsmodtagere og beskæftigede da heller ikke er så stor. Af overskuelighedsgrunde vil vi i det følgende alene behandle to indikatorer: Antal gns. uge med sygedagpenge og antal besøg hos almen praktiserende læge for personer med grundskoleuddannelse.

Tablet: Helbredsindikatorer ifølge Forsikring og Pension for nytilgåede efterlønsmodtagere respektive beskæftigede, personer med en grundskoleuddannelse, 60 – 64 årige.⁵⁶

	Efterlønsmodtagere	Beskæftigede	Efterlønsmodtagere	Beskæftigede
	Kvinder		Mænd	
Sygedagpenge, uger	7,8	5,3	6,7	5,1
Besøg hos almen praktiserende læge	27,3	24,7	20,5	18,8

Heraf konkluderer Forsikring og Pension så, at ”hvis efterlønsmodtagere sammenlignes med beskæftigede med de samme karakteristika, er der stor set ingen forskelle at finde i de anvendte helbredsmål”⁵⁷

Men dette holder ikke af to grunde.

Den første grund til at Forsikring og Pensions konklusioner ikke holder er, at man sammenligner helbredsindikatorerne for efterlønnere i aldersgruppen 60 – 64 med jævnaldrende i beskæftigelse og med samme uddannelsesbaggrund EFTER overgangen til efterlønnen. Det er stærkt misvisende, fordi alle undersøgelser viser, AT EFTERLØNNEN VIRKER. Selvom der er skavanker de ikke slipper af med og som også medfører i sidste ende et kortere liv, så får folk faktisk - heldigvis - det relativt bedre igen, efter at de er gået på efterløn.⁵⁸

55) Oven anførte værk, s. 23.

56) Kilde: Oven anførte værk, s. 26.

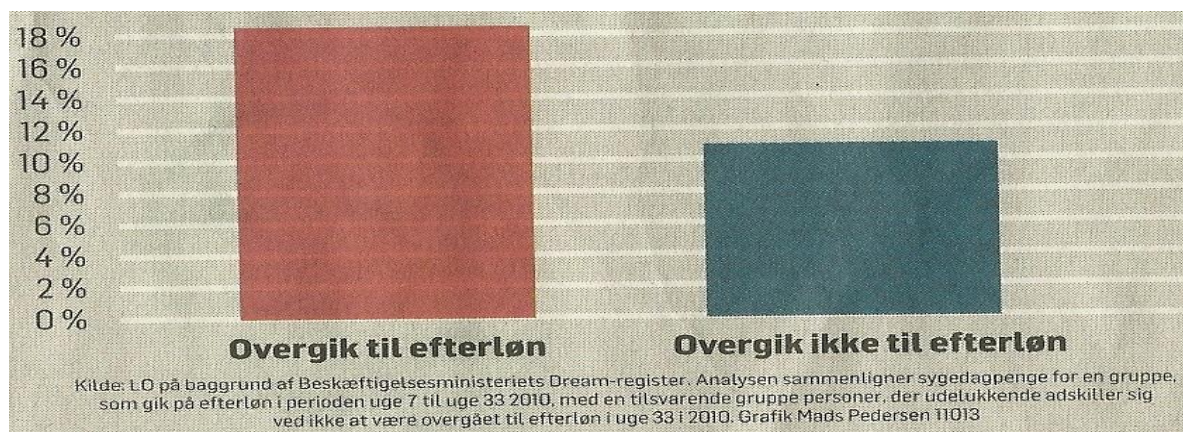
57) O.a.v., s. 29

58) Jf. LO: Efterlønnen virker. Jan 2011..

Professor i efterløn og tilbagetrækning Per H. Jensen fra Ålborg Universitet forklarer herom: ” En person, der er nedslidt i bevægeapparatet og går på efterløn, render ikke til læge hver 14. dag for han skal IKKE lave hårdt fysisk arbejde mere – og han ved godt, hvad der er i vejen med ham. Folkeskolelæreren, der er kørt psykisk ned og ikke kan klare presset fra børnene længere, får det meget bedre af at på efterløn og render derfor heller ikke til læge. ”⁵⁹

Skal man derfor sammenligne lægebesøg og medicinforbrug med de beskæftigede skal det være for efterløunnerne, FØR de går på efterløn. Det som bevæger folk til at gå på efterløn er jo ikke, hvordan de har det EFTER overgangen til efterløn, men deres helbredssituation FØR overgangen til efterløn. Men det undersøger Forsikring og Pension ikke. En sådan undersøgelse af fx sygefravær FØR overgang til efterløn viser, at folk på vej til efterløn har større sygefravær.

Figur: Procentdel som har modtaget sygedagpenge blandt personer, som overgik til efterløn respektive fortsatte i beskæftigelse.⁶⁰

Den anden grund til at konklusionerne fra Forsikring og Pension ikke holder er slet og ret netop det, at man kun sammenligner indenfor samme gruppe med samme uddannelse respektive samme fag. For det er jo sådan, at samme type uddannelse respektive fag også fører til en høj grad af samme job type. Har man kun grundskoleuddannelse eller kortvarende uddannelse er der så meget mindre at vælge imellem på arbejdsmarkedet: En stor del af de tilgængelige jobs er slet og ufaglærte jobs eller tilsvarende job i den offentlige sektor som Sosu. Dvs. job mere ringe arbejdsmiljø, lavere indkomst og længere arbejdsliv.

Men i kraft af den fælles uddannelses og fagbaggrund vil der, når vi kun sammenligner personer indenfor denne gruppe, selvfølgelig altid være en relativt høj fællesmængde, hvad angår helbredstilstand. Personer med grund skoleuddannelse vil som gruppe være mere nedslidte ned personer med videregående uddannelse som gruppe. Nu vil der blandt gruppen af

59) Thiemann, Per og Olav Hegel: Folk på vej til efterløn er mere syge end andre. Politiken, 10. jan. 2011

60) Kilde: LO – Efterlønnere modtager i højere grad sygedagpenge end andre. Jan 2011.

kortuddannede selvfølgelig altid være en vis statistisk spredning: Nogen er lidt mere robuste fra naturens side og klarer sig på trods af ugunstige arbejdsforhold relativt bedre og kan derfor fortsætte i beskæftigelse, mens andre vil være mere mærkede og må vælge den tidlige tilbagetrækning på efterløn. Derfor vil vi selvfølgelig også indenfor gruppen af personer med kun grundskoleuddannelse også få nogle beskæftigede, som udviser relativt bedre helbredsindikatorer end de på efterløn.

Men den virkelig afgørende forskel får vi kun når vi netop sammenligner på tværs af uddannelsesbaggrund og branche. Kun netop gennem sådan en sammenligning mellem jævnaldrende efterlønnere på den ene side og beskæftigede på den anden side på tværs af uddannelsesbaggrund og beskæftigelse kan vi registrere, at der netop er mange med relativt ringe uddannelse, indkomst, arbejdsmiljø OG derfor også ringere helbred blandt efterlønsmodtagerne.

Men netop dette forhold har Forsikring og Pension jo valgt at definere væk, sådan som de bedriver deres undersøgelse. Som man råber i skoven, får man svar. Når man kun sammenligner personer med samme uddannelsesbaggrund og når man oveni købet kun sammenligner efter overgangen til efterløn skal man selvfølgelig komme ud med, at der ikke er den store forskel på efterlønnere og beskæftigede.

Desværre siger det bare ikke noget med virkeligheden, der som tidligere beskrevet tværtimod er, at efterlønnere er mere syge, har større risiko for at dø og kortere levetid.

Men dette fortegnede billede fra Forsikring og Pensions side er næppe nogen tilfældighed. For forsikring og Pension er jo interesseorganisation FOR DE PRIVATE PENSIONSSKABER. For hvem efterlønnen hidtil har været en kedelig konkurrent og som omvendt meget gerne ser efterlønnen afskaffet, således at nogen af de 16 – 18 mia. kr. til efterlønnen i stedet vil gå til private pensionsopsparinger. Som det udtrykkes af underdirektør Anne Seiersen fra Forsikring og Pension: ”I det omfang folk ønsker at trække sig tilbage tidligere, selvom der ikke er en efterløn, er der nok flere, som burde øge deres pensionsopsparinger”.⁶¹ Ja også givet vil gøre det.

Der er altså mange penge på spil, hvis Forsikring og Pension kan få jorden efterlønnen. I så tilfælde vil de stå som de helt store vindere. Forsikring og Pension er altså på ingen måde objektive forskere endsige sandhedsvidner. Tværtimod er deres såkaldte ”undersøgelse” slet og ret et stykke interessevaretagelse, hvor hensigten helliger midlet, men desværre også en regulær tilsløring af realiteterne om, at efterlønnere er mere syge, har større overdødelighed og kortere levetid end jævnaldrende beskæftigede.

Og hvorfor køber så Arbejdsmarkedskommissionen den. Ja, heller ikke Arbejdsmarkedskommissionen var uafhængige forskere og eksperter, men nøje håndplukkede af regeringen ideologiske meningsfæller til at komme med besparelsesforslag. Så tæller åbenbart alle argumenter uanset lødigheden.

---

61) Larsen, Allan: Pensionsbranchen beskyldes for politisering. Ugebrev A4, nr. 2. 2011

Og Løkke: Ja for ham er argumenter kun redskaber, det overordnede mål er efterlønnens afskaffelse, regeringens genvalg og dens nyliberalistiske projekt for velfærdssamfundet. Også her helliger hensigten midlerne.

3.2.4. FAKTA: Efterlønnere ER nedslidte.

Regeringen påstår, at efterlønnerne ikke er nedslidte. Men det er fiktion.

Fakta er, at efterlønnerne før de går på efterløn har større sygefravær. Efterlønnen virker, således at mange nedslidte får et bedre og formentlig også længere liv ved at gå på efterløn. Men selv efter at de er gået på efterløn har efterlønnere alligevel en større dødelighed og lever kortere end jævnaldrende i beskæftigelse – selvfølgelig, fordi de før efterlønnen er nedslidte.

Når mennesker går på efterløn er årsagen da også nedslidning. Undersøgelser viser, at op mod halvdelen angiver det som grund til at de trækker sig tilbage ⁶²og accepterer en ikke uvæsentlig indkomstnedgang.

Når Finansministeren fremfører, at man jo skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet og derfor skal være rask for at få efterløn og at hvis de ikke var raske ville de jo være sygemeldte eller i fleksjob/på førtidspension er der tale om formalistisk regelrytteri. Det betyder ikke, at efterlønnerne ikke er nedslidte, men bare, at de ikke er SÅ syge, at de ville kunne få førtidspension eller fleksjob (og sygedagpenge kan man jo kun få et år).

De har med andre ord ikke haft noget andet valg end at arbejde videre på trods af at helbredet skranter.

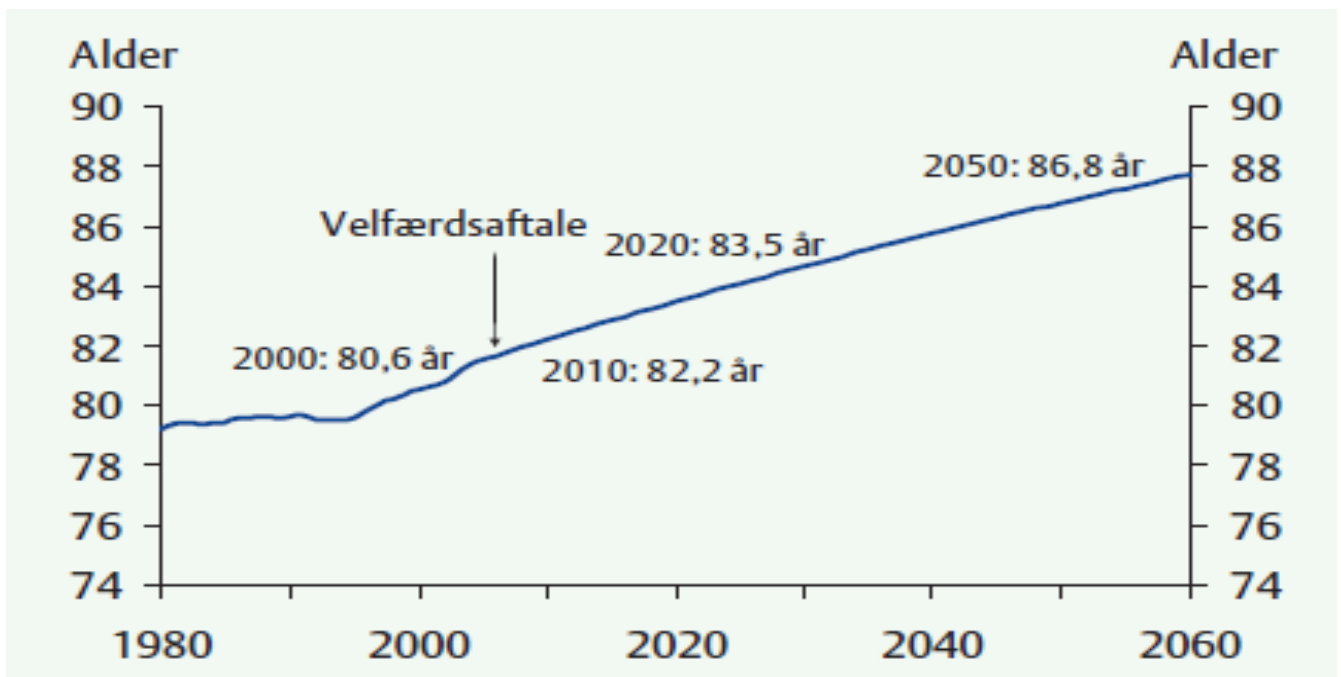
62) Jf.

3.3. Bør højere middellevetid føre til senere tilbagetrækningsalder?

3.3.1. Regeringen: Kun rimeligt med senere tilbagetrækning pga. højere levealder.

Regeringen fremhæver som en yderligere begrundelse for at fremskynde ”velfærdsaftalen”, at danskernes levealder stiger i disse år og forventes at stige yderligere. Derfor er et vel kun rimeligt, at tilbagetrækningsalderen også forhøjes, mener VK.

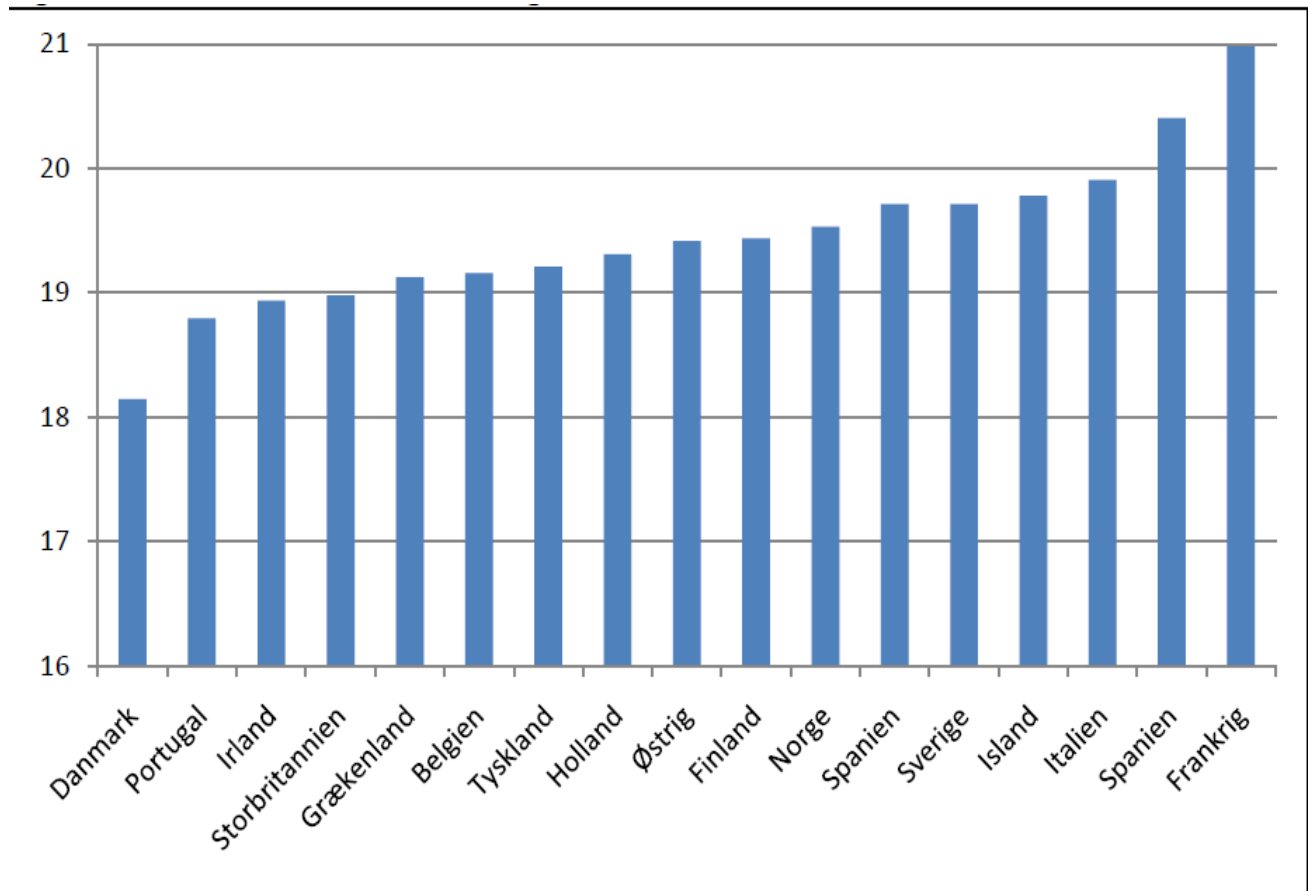
Figur: Forventet stigning i levetidsalderen.⁶³

3.3.2. MEN: Danmark har i forvejen korteste restlevetid.

I den forbindelse glemmer regeringen imidlertid at fortælle, at danskerne i dag har den korteste forventede levetid for 65 årige, når der sammenlignes med et bredt udvalg af europæiske lande, jf. nedenstående:

⁶³) Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 7.

Figur: Restlevetid for en 65 årig i 2009. ⁶⁴

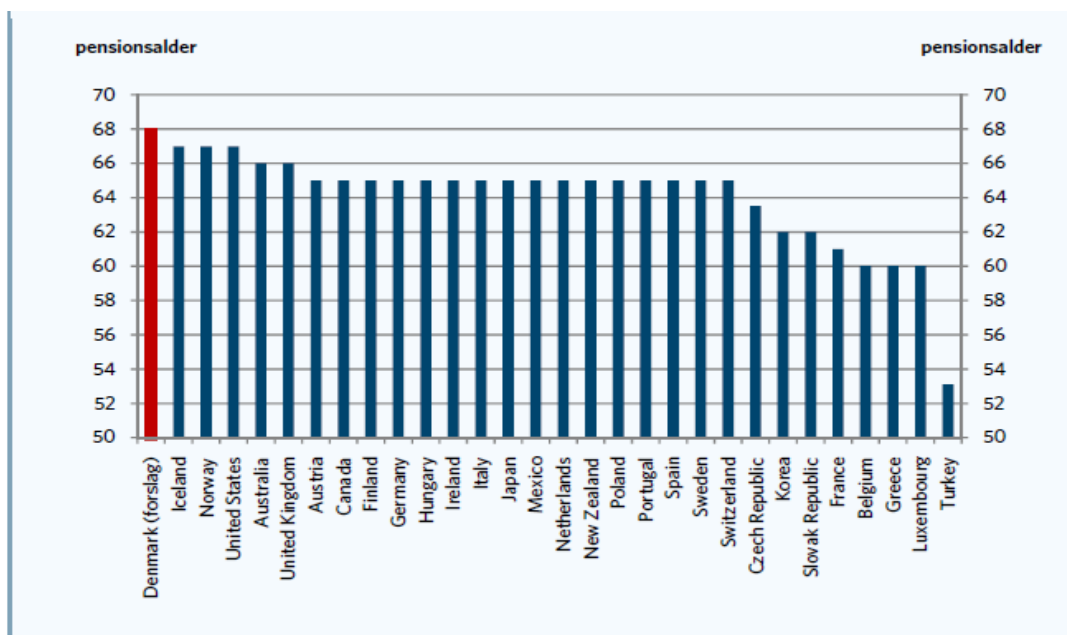
Anm.: Storbritannien (2008), Belgien og Italien (2007)

3.3.3. Men danskerne vil få Vesteuropas højeste pensionsalder.

Når afviklingen af efterlønnen og forhøjelsen af pensionsalderen er gennemført er tilendebragt vil Danmark i 2030 få den højeste pensionsalder i OECD foran Island, Norge, USA og Australien.

64) Jf. LO: Danskerne kan forvente færre år på pension end andre europæere. 11/1 2011.

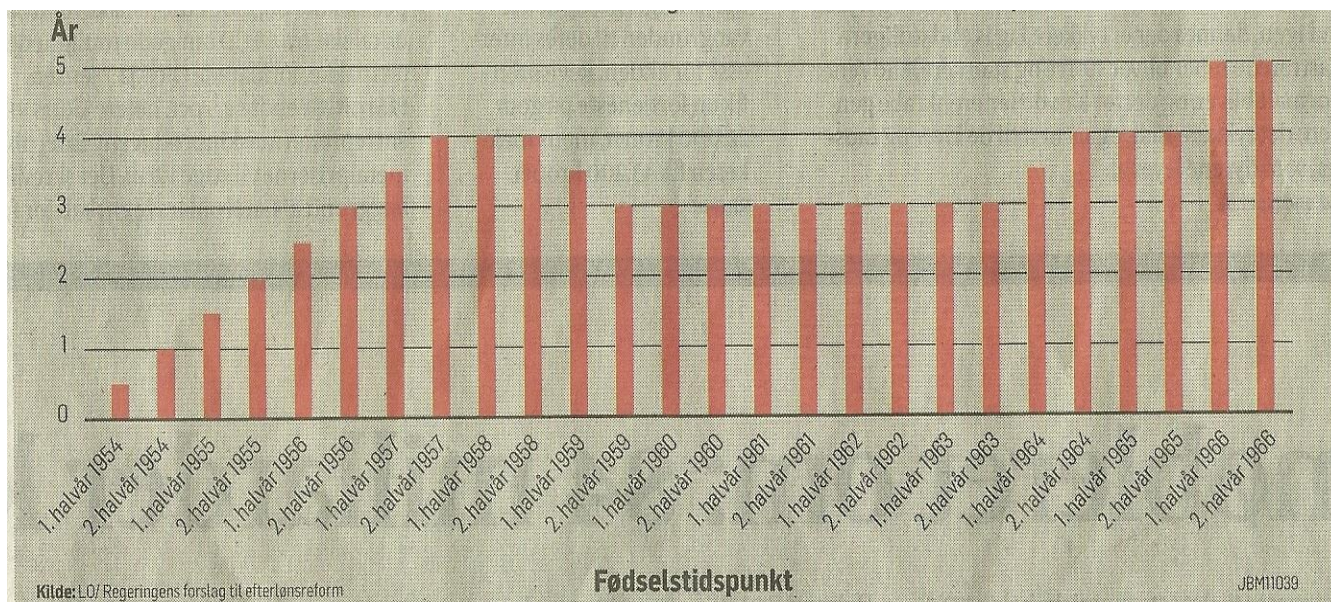
Figur: International pensionsalder i 2030 i international sammenhæng.⁶⁵

Anm.: Trends in Pension Eligibility Ages and Life Expectancy, 1950-2050
 Kilde: AE pba. OECD (oktober 2010) og Politiken.

For de over 40 årige rammes de i 50'erne hårdest.

Figur: Tilbagetrækningsreformens forhøjelse af antal arbejdsår fordelt på alder.⁶⁶

Kilde: LO/ Regeringens forslag til efterlønsreform

Fødselstidspunkt

JBM11039

65) Jf. Madsen, Martin og Frederik I. Pedersen: Med efterlønnens afskaffelse får Danmark højeste pensionsalder internationalt set. AE – rådet, 16/1 2011.

66) Jf. LO: Reform rammer 52 - årige mere end 48 - årig. 27/1 2011.

Og for de under 40 årige forhøjes pensionsalderen med 10 år eller mere. En 30 årig slagteriarbejder vil først kunne trække sig tilbage som 71 årig, jf. nedenstående

Figur: Forhøjelse af pensionsalderen for forskellige aldersgrupper.⁶⁷

Alder i dag	Efterløn	Folkepension
57 og derover	60	65
56½	60½	65½
56	61	66
55½	61½	66½
55	62	67
54½	62½	67
54	63	67
53½	63½	67
53	64	67
52½	64½	67½
51-52	65	68
50½	65½	68
49-50	66	68
47½-48½	66½	68½
47	67	68½
45-46½	67½	68½
40½-44½		ca. 69-69½
36½-40		70
32-36		70½
27½-31½		71
23-27		71½
18½-22½		72
14-18		72½
9½-13½		73
5-9		73½
½-4½		74
Nyfødt		74½

Kilde: AE på baggrund af Politikken og Finansministeriets svar til Finansudvalgets spørgsmål 156 (november 2010).

67) Jf.

3.3.4. FAKTA: Efterlønsgrupper vil blive ramt hårdt af forlængelse af arbejdslivet.

En 36 til 40 årig vil således først kunne gå på folkepension som 70 årig mod den nuværende mulighed for efterløn som 60 årig. Det vil naturligvis ramme de kortuddannede hårdest, fordi de i starter tidligst på arbejdsmarkedet og dermed i forvejen har det længste arbejdsliv.

Det er også dem, der bruger efterlønnen mest, bl.a. fordi de har det mest belastede arbejde og derfor er mest nedslidte.

Det forhold, at efterlønnere pga. nedslidning allerede i dag lever kortere end jævnaldrende beskæftigede, vil naturligvis forstærkes, hvis regeringens forslag om at afvikle efterlønnen og samtidig hæve pensionsalderen gennemføres under bibeholdelse af levetidsindekseringen af pensionsalderen.

3.4. Kan seniorførtidspension erstatte efterløn for nedslidte?

3.4.1. Regeringen: Seniorførtidspension skal samle nedslidte op.

Som en gestus mod argumentationen om nedslidning vil regeringen så indføre en såkaldt "seniorførtidspension" for personer med mindre end 5 år til folkepensionsalderen.

Der skal angiveligt være hurtigere og enklere adgang hertil end ved den almindelige førtidspension, hvor der indtil nu har krævedes flere års arbejdsprøvning samt omfattende lægefaglige undersøgelser og dokumentation af tabt erhvervsevne.

Ved den nye ordning skal "... lægges større vægt på tilgængelige oplysninger fra egen læge, specialelæger mv. frem for på at gentage arbejdsprøvninger og udviklingsprojekter. Desuden skal det også sikres, at alle får svar inden for seks måneder."⁶⁸

Det er kommunen, der træffer afgørelsen på baggrund af en socialfaglig vurdering.

3.4.2. MEN: Arbejdsevnekrav ændres tilsyneladende ikke.

Der skal således ske en hurtigere og enklere sagsbehandling. Men derimod kan det ikke ses, at det afgørende kriterium for at modtage førtidspension ændres, nemlig tabet af arbejdsevne.

Det for førtidspension er en betingelse, at "arbejdsevnen er varigt nedsat, og at nedsættelsen er af et sådant omfang, at pågældende ikke vil være i stand til at blive selvforsørgende ved indtægtsgivende arbejde." Man skal med andre ord ikke kunne arbejde mere.

Det er indlysende, at langt de fleste efterlønnere ikke opfylder det krav, for så havde de for længst søgt og opnået førtidspension. Jævnfør foran betyder det langt fra, at efterlønnere IKKE er nedslidte. Det ER de. Det betyder bare, at de ikke har mistet arbejdsevnen så totalt, som førtidspension kræver. Selvom de er stadig nedslidte i så stort omfang, at de er mere syge, har større dødelighed og lever kortere.

Er det korrekt at arbejdsevne kravet ikke er ændret ved seniorførtidspension vil kun få efterlønnere kun opnå det uanset nedslidning.

---

68) Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 15.

3. 4.3. Og regeringen vil tilmed nedsætte kommunernes refusionsprocent ved førtidspension.

Tilmed lægger regeringen i sit udspil til førtidspension op til, at kommunerne skal administrere endnu strammere end de i dag gør med førtidspensionen,

Det sker gennem, at refusionsprocenten nedsættes fra 35 til 20 procent.⁶⁹ Hermed bliver de tilsvarende dyrere for kommunerne at tildele også seniorførtidspension, hvis denne ændring formentlig også kommer til at gælde også for denne ordning.

Og så økonomisk pressede som kommunerne er, vil de naturligvis være stærkt tilbageholdene med at tildele flere førtidspensioner.

Hvilket formentlig også er, hvad regeringen kalkulerer med, for hvis for mange i stedet for efterløn opnår seniorførtidspension, vil regeringen jo ikke opnå den tilstræbte udvidelse af arbejdsstyrken med 70.000 personer frem til 2020.

Hertil kommer det ydmygende i at skulle stå med hatten i hånden efter et langt arbejdsliv og søge om tildeling af pension i stedet for at have det som en selvfølgelig rettighed.

3. 4.4. FAKTA: Seniorførtidspension – så kan man hurtigere få afslag

VK – regeringen påstår, at man har taget højde for nedslidning blandt efterlønnere med en seniorførtidspension. Men det er fiktion.

Fakta er, at så vidt man kan se ændres de strenge krav om at man stort set har mistet arbejdsevnen ikke fra den almindelige førtidspension. Selvom efterlønnerne ER nedslidte, vil meget få slippe igennem det nåleøje.

Og tilmed vil regeringen næsten halvere kommunernes refusion ved førtidspension. Kommer det også til at omfatte seniorførtidspension, skal det nok sørge for at kommunerne ikke tilkender ret mange den nye ordning.

Der er således ikke udsigt til, at efterlønnere i større omfang rent faktisk vil blive tilbudt førtidspension. Nyskabelsen heri består primært i, at så kan man hurtigere få et afslag.

---

⁶⁹Jf. Lund, Henrik Herløv: Regeringens udspil til reform af førtidspension og fleksjob.

3.5. KONKLUSION OG SAMMENFATNING KAPITEL 3.

Regeringen hævder - ivrigt bakket op af arbejdsgivere og borgerlige økonomer – at efterløunnerne ikke er nedslidte. Men Statens Institut for Folkesundhed fastslår, at efterløunnerne er mere syge, rammes af en større dødelighed og har kortere levetid end jævnaldrende beskæftigede.

Det må betegnes som mere end besynderligt, at regeringen vælger at lytte mere til økonomer end til egne eksperter i folkesundhed. Økonomerne mener at kunne påvise, at efterløunnerne ikke fx bliver indlagt mere end beskæftigede, men det som de vel påviser hermed er, at efterlønnen virker, idet efterløunnerne får det bedre, når de i mere eller mindre nedslidt grad kan UDTRÆDE af arbejdsmarkedet. Økonomernes fejl i er, at de ikke har sammenlignet efterlønnernes helbred forud for efterlønnen med helbredet for de, som fortsætter i beskæftigelse.

Regeringen mener, at det kun er rimeligt at forhøje tilbagetrækningsalderen, når levetiden stiger. Nu er det imidlertid sådan, at den især er højere for nogen for længerevarende uddannede end for kortuddannede. Men det er også en kendsgerning, at Danmark trods stigninger i dag har den korteste restlevetid i Vesteuropa for en 65 årig og dermed også det korteste otium. Så der er noget, som skal indhentes.

Det vil danskerne imidlertid ikke få mulighed for, hvis det står til regeringen og dens bagland, for de vil indføre Vesteuropas højeste pensionsalder på trods af, at vi uanset stigende levealder ligger i bund med levetid og otium.

VK siger så, at nedslidte efterlønnere selvfølgelig da IKKE skal arbejde, men vil blive tilbudt seniorførtidspension, hvis de har mindre end 5 år tilbage inden folkepensionen. Forskellen til en almindelig førtidspension er mindre arbejdsprøvning og medicinsk vurdering og en tidsgrænse på et halvt år til svar.

Men så vidt man kan se, vil regeringen ikke ændre på arbejdsevnekravet fra den almindelige førtidspension, som betyder, at man kun kan få tildelt førtidspensionen, hvis man helt og aldeles er afskåret fra at kunne arbejde. Da efterløunnerne falder i et hul imellem et sådant mere eller mindre totalt tab af arbejdsevne og så på den anden at være så raske at man kan arbejde videre uden problemer, vil de heller ikke kunne få seniorførtidspension, hvis arbejdsevnekravet overføres fra den nuværende førtidspension.

Og regeringen vil tilmed sikre sig, at kommunerne uddeler færre førtidspensioner fremover ved at nedsætte refusionsprocenten fra 35 til 20 pct. Den eneste sikre nyskabelse ved oprettelse af førtidspension vil dermed være, at så kan man få et afslag indenfor et halvt år og behøver ikke at vente de op til flere år, som det i dag kræver at få svar vedr. en almindelig førtidspension.

KAPITEL 4:
EFTERLØN
OG
BESKÆFTIGELSE.

4.1. Regering, arbejdsgivere og borgerlige økonomer: Afskaffelse af efterlønnen skal øge beskæftigelsen.

Det helt afgørende for, om en evt. afskaffelse af efterlønnen vil medføre forbedring af såvel samfundsøkonomien som de offentlige finanser, er spørgsmålet om, hvorvidt de 137.000 efterlønnere nu eller i en overskuelig fremtid vil have udsigt til beskæftigelse?

Og den centrale påstand og argumentation i VK – regeringens, arbejdsgivernes og de borgerlige økonomers argumentation og ”fortælling” omkring afskaffelse af efterlønnen er da også at det vil forbedre beskæftigelsen afgørende.

I regeringens forslag til ”Tilbagetrækningsreform” hedder det således, at ”en gradvis afskaffelse af efterlønnen forventes isoleret set at kunne øge beskæftigelsen på sigt med ca. 80 - 90.000 personer.”⁷⁰. For regeringen er det således hævet over diskussion, at der vil være jobs til efterløunnerne.

Selvom man tager udgangspunkt i denne antagelse af, at der vil være jobs til efterlønnere (”best case scenario” = i bedste tilfælde) er et godt spørgsmål imidlertid, om der rent faktisk vil være 90.000 personer efterlønnere, som kan komme i beskæftigelse eller tallet ikke er betydeligt mindre? Det vi se på i første afsnit.

Men dernæst er det et rigtigt godt spørgsmål, om antagelsen om, at der vil være jobs til efterløunnerne holder? Det vil behandle i de 4 følgende afsnit, hvor vi ser på beskæftigelsen og den statsfinansielle effekt i tilfælde af, at kun få efterlønnere inden 2020 kommer i beskæftigelse(”worst case scenario” = i værste tilfælde)

Det er som bekendt svært at spå og især om fremtiden og navnlig så langt frem som 2020. Hvem forudså i 2000 finanskrisen. Kun meget få. Det eneste vi med sikkerhed ved om situationen på arbejdsmarkedet og i samfundsøkonomien i 2020 er, at det ganske givet vil være meget anderledes end vi havde forestillet os. Ved både at afdække beskæftigelses – og statsfinansielle effekt i bedste og i værste tilfælde kan vi komme nærmere en fornemmelse af, hvor imellem virkeligheden i 2020 vil være placeret.

Argumentationen om at efterløunnerne VIL finde beskæftigelse findes i flere varianter, som man skiftevis eller sideløbende ser fremført fra borgerligt hold i debatten om efterlønnens afskaffelse:

1) Der kommer snart et økonomisk opsving, hvor en private sektor vil få brug for mere arbejdskraft og det skal afskaffelse af efterlønnen skaffe.

2) På grund af den demografiske udvikling med tilgang af mindre ungdomsårgange og afgang af

⁷⁰) Jf. Finansministeriet: Presseplancher omkring tilbagetrækningsreform, s. 12.

store ældre årgange vil der snart blive arbejdskraftmangel på arbejdsmarkedet, hvis ikke efterlønnen afskaffes.

3) En del af de ældre går på efterløn fra beskæftigelse og derfor kan de bare blive i job i stedet for at gå på efterløn, hvilket både vil øge beskæftigelsen af ældre såvel som den samlede beskæftigelse.

4) Efterlønnens afskaffelse indrømmes IKKE umiddelbart at øge beskæftigelsen, men øget arbejdsløshed antages at ville bremse lønudvikling og forbedre dansk erhvervslivs lønkonkurrenceevne overfor udlandet og på sigt gøre det mere profitabelt for erhvervslivet at øge beskæftigelsen.

Af disse begrundelser anføres de 3 første direkte af VK – regeringen i forslaget til tilbagetrækningsreform. Mens det sidste er fremført af Det Økonomiske Råd, men i realiteten også ligger bag regeringens forslag.

I det følgende skal vi se på, hvorvidt der er tale om fiktion eller fakta?

4.2. Regeringen overdriver antal efterlønnere – og beskæftigelsespotentialer!

VK påstår, som anført at op til 70.000 fuldtidspersoner kan og vil komme i beskæftigelse frem til 2020. Man går med andre ord ud fra, at tilbagetrækningsreformen frem til 2020 vil skaffe lidt overhalvdelen af den samlede efterlønsbestand på lidt over 120.000 fuldtidspersoner i job.

Men er der overhovedet frem til 2020 så mange efterlønnere at tage af? Det må man stille mere end et spørgsmål ved, idet der er en række faktorer som løbende i de kommende år vil forringe antallet af efterlønnere.

For det første den demografiske udvikling, hvor befolkningen mellem 60 og 64 år forventes at falde fra 370.000 til 340.000 personer. Det skyldes de store efterkrigs-generationer – som i disse år går på efterløn. Og det betyder, at sidst i 2010'erne vil de store årgange allerede være på pension og blive afløst af mindre årgange på efterløn.⁷¹

For det andet tilmelder færre sig efterlønsordningen.⁷² Blandt de nye årgange, der kan gå på efterløn i sidste halvdel af 2010'erne, vil der være færre, som indbetaler efterlønsbidrag. Andelen heraf er jo støt og roligt dalet i takt med, at yngre i takt med den megen politiske rummel om ordningen har opgivet troen på, at der til deres tid overhovedet vil være nogen efterløn.

Det betyder ifølge beregninger af LO, at den samlede bestand af efterlønnere i 2018 ikke vil være over 120.000 fuldtidspersoner, men mellem 75 og 100.000⁷³ dvs. i snit lidt over 85.000 eller godt 35.000 mindre end den af regeringen forudsatte bestand af efterlønnere.

Hvis lidt over halvdelen heraf, som hidtil forudsat af regeringen, fortsat antages at komme i beskæftigelse vil det være omkring 50.000 og ikke 70.000. Heraf må vi så endvidere antage – som regeringen generelt gør – 10 til 15 procent af bruttobestanden af efterlønnere dvs. omkring 5.000 vil komme på seniorførtidspension.

Selv hvis man antager, at samtlige arbejdsdygtige 45.000 efterlønnere kommer i beskæftigelse betyder dette selvsagt for det første, at besparelse på udgiften til udbetaling af efterløn vil være noget lavere end forudsat af regeringen = omkring 10 mia. kr.⁷⁴

Hertil kommer, at den af regeringen forudsatte forøgelse af skatteindtægterne fra beskæftigede efterlønnere også vil være mindre. Går vi ud fra en beskæftigelse af efterlønnere på omkring 45.000 i stedet for 70.000 personer, vil forbedringen af de offentlige finanser tilsvarende ikke udgøre 18 mia. kr., men kun omkring 11 mia. altså under 2/3 af det forudsatte provenu.

---

71) Jf. LO: Efterlønnens betydning aftager. Jan- 2011

72) Jf. AK – Samvirke: Rundt om efterlønnen, s. 18. Dec. 2010.

73) Jf. Oven anførte værk, s. 5.

74) Jf. oven anførte værk, s. 6.

Dette er imidlertid et "best- case scenario" dvs. hvis efterlønnerne forudsættes at komme i beskæftigelse. I de følgende 4 afsnit vil vi undersøge selve argumentationen for, at efterlønnerne som angivet af regeringen VIL komme i beskæftigelse. Vi vil se, at dette er ganske tvivlsomt og dermed kommer vi frem til et "worst - case scenario", hvis kun få af efterlønnerne frem til 2020 kommer i beskæftigelse.

4.3. Vil økonomisk opsving i den private sektor snart skabe arbejdskraftmangel?

Ovenfor undersøgte vi et ”best- case scenario” dvs. det bedste tilfælde, hvis efterlønerne forudsættes at komme i beskæftigelse. Selv da kan man som fremgået kun regne med en beskæftigelsesforbedring og forbedring af de offentlige finanser på omkring 2/3 af de af regeringen forventede. Selv i bedste tilfælde kommer der imidlertid et stort hul i budgettet.

Hertil kommer imidlertid spørgsmålet om, hvorvidt denne ”i bedste tilfælde” forudsætning er holdbar og realistisk om, at alle arbejdsdygtige efterlønnere vil finde job? I disse følgende afsnit vil vi for enkelheds skyld tage udgangspunkt i regeringens forudsætning om, at arbejdsudbuddet gennem afvikling af efterlønnen øges med 70.000 fuldtidspersoner fra 2014 til 2020.

4.3.1. Øget arbejdsudbud ikke lig øget beskæftigelse.

Vi vil først se på den af VK og borgerlige økonomer underliggende antagelsen om, at den private sektor snart får brug for mere arbejdskraft. Som tidligere anført hedder det i udspillet, at ”Uden reformer bliver et vanskeligt at rekruttere tilstrækkeligt med kvalificeret arbejdskraft og det vil hæmme private virksomheders muligheder for at rekruttere... Og så kommer grundlaget for velstand og velfærd i fare”.⁷⁵

Og som tidligere beskrevet er det ifølge regeringens opfattelse forøgelsen af arbejdsudbuddet som skaber den større beskæftigelse: ”Det er veldokumenteret, at når arbejdsstyrken stiger, så vil det på sigt også medføre en større beskæftigelse.”⁷⁶

Dette er imidlertid fiktion og udtryk for en fejlagtig markeds – og udbudsøkonomisk opfattelse⁷⁷.

Fakta er, at afskaffelse af efterlønnen IKKE pr automatik øger beskæftigelsen, men i sig selv kun øger arbejdsudbuddet dvs. skaber flere arbejdssøgende. Men flere arbejdssøgende kan kun komme i beskæftigelse, hvis EFTERSPØRGSLLEN efter arbejdskraft vokser tilsvarende. En sådan voldsom øget efterspørgsel efter arbejdskraft kan med den nuværende økonomiske politik kun komme fra

75) Regeringen: Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 5

76) Oven anførte værk, s. 20.

77) For kritik af markeds – og udbudsøkonomi, se Lund, Henrik Herløv: Afskaffelse af efterlønnen på en gang vil koste kassen, del III.

den private sektor. I den offentlige sektor vil regeringen jo som bekendt holde beskæftigelsen i stram snor, idet man ikke blot vil føre nulvækst frem til 2013, men nu åbent taler om fortsat stram økonomi for den offentlige sektor frem til 2020. Beskæftigelsesudsigterne for den offentlige sektor vil vi vende nærmere tilbage til længere fremme.

Men heraf følger som anført, at for VK regeringen handler forventningen om øget beskæftigelse gennem afskaffelse af efterlønnen primært om øget beskæftigelse i den private sektor.

4.3.2. Høj beskæftigelse kræver stærk økonomisk vækst.

Men øget beskæftigelse i den private sektor vil kræve en stærk økonomisk fremgang her, hvor der ellers siden krisen er tabt op mod 200.000 arbejdspladser. Normalt siger man, at væksten skal højere op end 1½ til 2 pct., fordi der normalt i økonomien vil være tale om produktivitetstigninger i den størrelsesorden, som jo frigør arbejdskraft.

Men med den skærpede konkurrencekamp i kølvandet på finanskrisen tvinges virksomhederne i de kommende år til at nedbringe omkostninger og rationalisere, hvilket få forventes at øge produktivitetstigningerne og dermed skærpe krav til væksten, hvis beskæftigelsen skal vokse. Men at opsvinget er på vej er da også et helt centralt argument fra regering, arbejdsgivere og borgerlige økonomer i forbindelse med forslaget om afskaffelse af efterlønnen. Fx hedder det i VK – regeringens seneste økonomiske redegørelse:

”Dansk økonomi har gennem 2010 vist større fremgang end forventet.. (og) Der er tegn på, at væksten er ved at blive selv bærende”⁷⁸. Nærmere bestemt forventer regeringen, at den økonomiske vækst efter det historiske BNP fald på omkring 5 pct. i 2009 vil nærme sig det normale, men endnu i de næste år dog ligge under.⁷⁹

Dette argument er helt centralt hos regering og arbejdsgiverne. Man bygger ovenpå forventningen om et kommende økonomisk opsving en antagelse om, at der med stærkere opsving og økonomisk vækst vil følge øget efterspørgsel efter arbejdskraft fra erhvervslivet, hvilket imidlertid på sigt vil blive hæmmet af arbejdskraftmangel.⁸⁰ Argumentet er fx fremført af Dansk Industri: ”DI mener, at

---

78) Jf. Finansministeriet: Økonomisk redegørelse dec. 2010.

79) Jf. Oven anførte værk, s. 24.

80) Jf. oven anførte værk, s. 20.

det er på tide at fjerne efterlønnen, da den hvert år dræner det danske arbejdsmarked for erfaren arbejdskraft”⁸¹

Skal efterspørgslen efter arbejdskraft fra erhvervslivet imidlertid frem til 2020 år vokse så markant, at der kan opsuges et merudbud af arbejdskraft på 70.000 efterlønnere, kræver det en tilsvarende stigning i den samfundsøkonomiske efterspørgsel, så virksomhederne kan producere mere og dermed for afsætningsgrundlag for at ansætte flere.

Men en sådan efterspørgselsstigning kan kun komme fra enten stigende eksport, stigende privat forbrug og investeringer og/eller stigende offentligt forbrug og investeringer. Men som tingene ligger i dag tegner udviklingen ikke lyst på nogen af områderne.

4.3.3. Lavvækst i de nærmeste år.

Ganske vist har eksporten rettet sig noget, navnlig i kraft af, at Danmarks største eksportmarked, Tyskland, i øjeblikket har økonomisk fremgang. Men dette positive forhold modvirkes af, at hele det omkringliggende EU på grund af gældskrisen er ved at spare opsvinget væk gennem massive offentlige besparelser.

Alt tyder på, at EU de nærmeste år vil udgøre et hav af lavvækst med kun 1½ pct. realvækst i BNP⁸². Hermed vil arbejdsløsheden og krisen vokse i hele EU og det er derfor mere end sandsynligt, at denne situation også vil smitte af på Tyskland og igen forringe danske eksportmuligheder hertil.

Den anden mulighed for vækst i den private sektor er /en stærk stigning i det indenlandske private forbrug. Men uanset at VKO har hældt milliarder ud i skattelettelser, er det ikke lykkedes afgørende at bryde den tilbageholdenhed i det private forbrug, som satte ind med boligkrisen. For VKO lykkedes jo med under højkonjunktursens boligboble at få boligejerne til at gældsætte sig over skorstenene, men så brast boblen og boligpriserne styrteddykkede og med dem friværdierne.

Så længe boligkrisen ikke vender klart, vil boligejerne og dermed forbrugerne derfor fortsætte med at spare op og nedbringe gæld.⁸³ Og da det danske boligmarked under højkonjunktursen var et af de mest overophedede med en stor prisboble, så tyder meget på at det skal igennem et langvarigt prisfald.⁸⁴

81) Jf. Dansk Industri: Tiden inde til opgør med efterlønnen. 23/12-2010.

82) Jf. seneste prognose fra OECD.

83) Jf. Det Økonomiske Råd: Dansk Økonomi Efterår 2010, s 56.

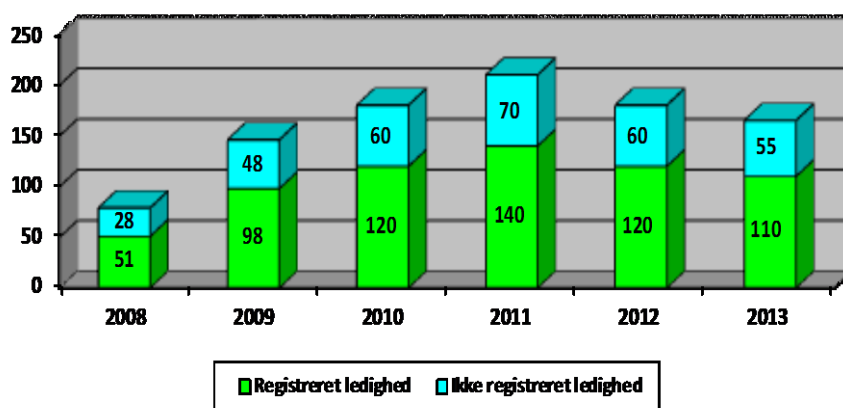
84) Jf. oven anførte værk, s. 127

Og med VKO's nulvækstplan og offentlige besparelser kan det offentlige heller ikke få lov til at blive en løftestand under økonomien og beskæftigelsen. Tværtimod vil besparelserne øge ledighed. Og det samme er som anført ved at ske i hele resten af EU. Og heller ikke i USA og Japan tegner det de kommende år til overvældende høj vækst, jf. OECD seneste prognose.⁸⁵ Tværtimod talte direktøren for Verdensbanken, Robert Zoelick om: ”Lavvækst så langt øjet rækker”.⁸⁶

Og når der ikke er udsigt til væsentlig ordrefremgang, vil virksomhederne naturligvis også fortsætte den hidtidige tilbageholdenhed med deres investeringer. Alle vegne fra tegner den økonomiske udvikling således til fortsat lavvækst så langt vi kan se. Også fx Det Økonomiske Råd forventer fortsat lavvækst helt frem til 2020.⁸⁷

Og med fortsat lavvækst vil følge fortsat høj arbejdsløshed.

Figur: Bruttoledighed i Danmark 2008 – 2013⁸⁸.

4.3.4. FAKTA: Afskaffelse af efterløn kan tværtimod øge arbejdsløsheden.

Der er således udsigt til lavvækst især i den private sektor i de nærmeste år pga. fortsat boligkrise og dermed følgende afmattet privatforbrug, på grund af lavvækst i hele EU og dermed afsmittende

85) Jf Skovgaard, Lars Erik: Rige lande truet af svagt opsving. Interview med vicedirektør i OECD, danskeren Jørgen Elmeskov. Berlingske Business, s. 11, onsdag 24. nov. 2010

86) Jf. Trads, David og Lars Erik Skovgaard: Økonomisk dødvande varer i årevis. Berlingske Tiende 30.08.2010

87) Jf. Det Økonomiske Råd: Dansk Økonomi Forår 2010 og Dansk Økonomi Efterår 2010, s. 80 ff. og side 105 ff.

88) Kilde: Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. Prognosen revideret.

www.henrikherloevlund.dk/artikler/krisepolitik.doc

negativ effekt på eksporten og på grund af nulvækst for det offentlige forbrug, hvis den nuværende økonomiske politik fortsætter.

Dermed vil efterspørgslen efter arbejdskraft heller ikke vokse i større omfang. En afskaffelse af efterlønnen har således ringe udsigt til at øge beskæftigelsen, hvis der ikke skabes mange flere jobs. Og dette gælder jf. foran ikke blot i dag med den nuværende beskæftigelsessituation, men tegner til at fortsætte en længere årrække frem til 2013/2015.

Tværtimod vil en stærk forøgelse af arbejdsudbuddet med omkring 70.000 personer gennem afskaffelse af efterlønnen som anført blot betyde flere arbejdssøgende, men hvis de ikke kan finde job, får dette frem til 2020 kun en effekt - at øge arbejdsløsheden vedvarende i tilsvarende omfang⁸⁹. Og hvad der sker herefter, kan ingen sige. Herunder heller ikke, om vi står overfor en længere 10 årig periode med lavvækst og vedvarende høj arbejdsløshed?

Den af regeringen, arbejdsgiverne, borgerlige dagblade og borgerlige økonomer udbredte fortælling om, at afskaffelse af efterlønnen vil forbedre beskæftigelsen i den private sektor afgørende er altså en fiktion.

Fakta er, at indenfor de nærmeste år kan afskaffelse af efterlønnen ikke forventes at blive ledsaget af en så stor beskæftigelsesfremgang, at det vil være gørligt at opsuge et øget arbejdsudbud på 70.000. Tværtimod vil afskaffelse af efterlønnen i en situation med høj og vedvarende arbejdsløshed grundet utilstrækkelig efterspørgsel fra den private sektor efter arbejdskraft forøge arbejdsløsheden og dermed forringe de offentlige finanser.

---

89) Jf. Lund, Henrik Herløv: Myter og realiteter om efterlønnen. Kronik bragt i Politiken. www.henrikherloevlund.dk/artikler/myterefterloen.doc

4.4. Bliver der brug for efterlønnen pga. den ”demografiske udvikling”?

Et andet argument borgerligt hold for afskaffelse af efterlønnen, der også går på det beskæftigelsesmæssige, handler om, at den ”demografiske udvikling” snart vil skabe behov for efterlønnernes arbejdskraft.

Dette er også en del af regeringens begrundelse, idet der som anført peges på behovet for reformer i lyset af, at ” Frem til 2020 falder udbuddet af arbejdskraft med ca. 50.000 personer”.⁹⁰

Argumentet er også hørt fra den borgerlige og stærkt nyliberalistiske økonom fra Velfærdskommissionen, Nina Smith: ”...Den demografiske udvikling, hvor flere ældre forlader arbejdsmarkedet i det næste årti, gør, at det stille og roligt vil passe med, at efterlønnen afvikles, og flere kommer i arbejdsstyrken”.⁹¹

4.4.1. Arbejdsstyrken falder.

Udtrykket ”den demografiske udvikling” eller befolkningsudviklingen dækker over, at arbejdsstyrken i de kommende år skrumper, fordi store årgange født i 40’erne skal nu erstattes af mindre årgange født i 80’erne.

Det er også rigtigt, at en ren demografisk fremskrivning målt i den rene ændring i antal personer viser, at der i løbet af det næste årti vil ske en betydelig reduktion af arbejdsstyrken. Prognoseerne herfor er lidt forskellige, men lyder på et fald et sted omkring 50.000⁹².

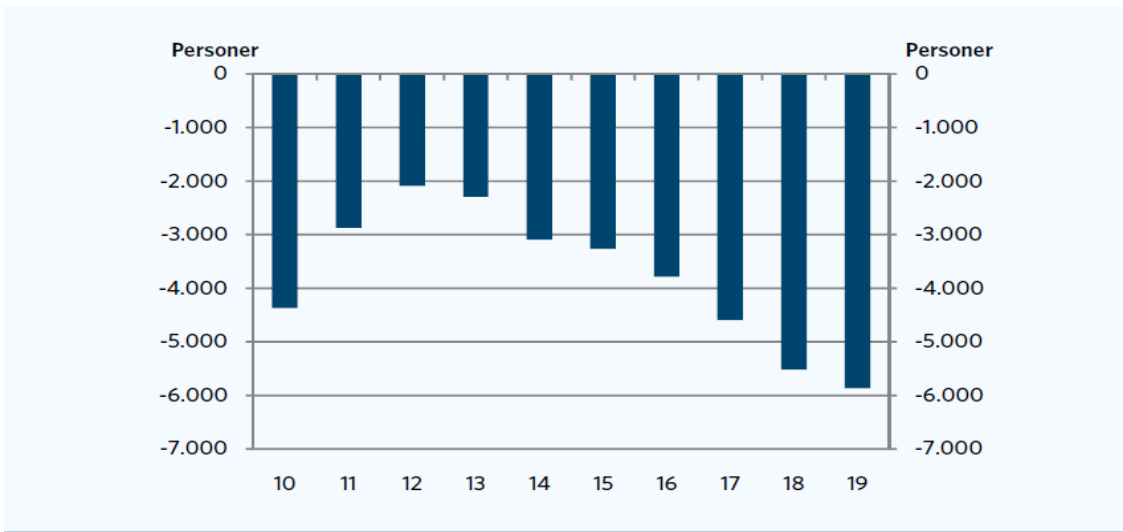
---

90) Regeringen: Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 5

91) Jf. Århus Stifttidende: Der bliver brug for de 70.000 personer. 25/1-2011.

92) Skøn AE _ rådet i Økonomiske Tendenser 2009 samt Regeringen: Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s . 5.

Figur: Ren demografisk fremskrivning af arbejdsstyrken⁹³.

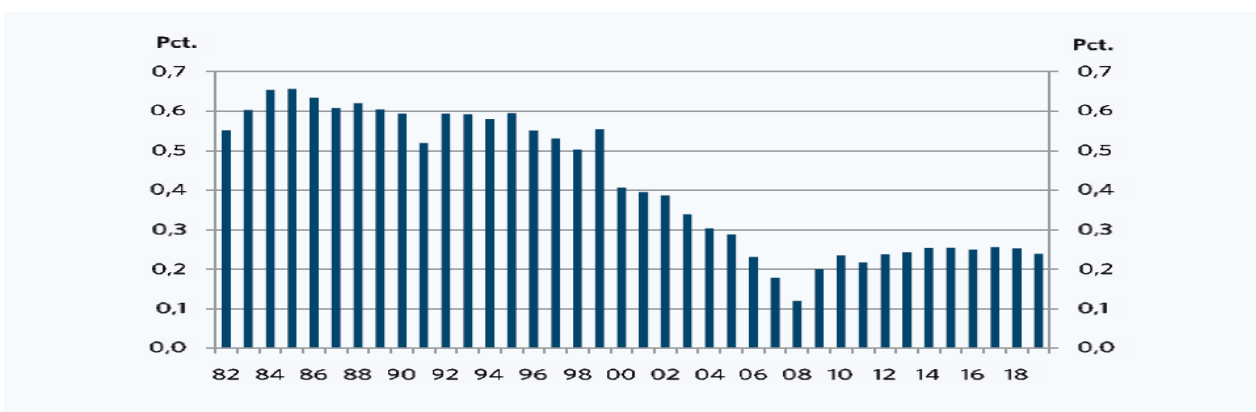

Anm.: Arbejdsstyrken mellem 15 og 74 år.
Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

4.4.2. Men uddannelsesniveaet stiger.

Men dette billede modvirkes af, at uddannelsesniveaet vil i det kommende årti stige, idet der vil blive flere med faglært og videregående uddannelse og færre kortuddannede og ufaglærte.

Figur: Udviklingen i befolkningens uddannelsesniveau.⁹⁴

Anm.: Befolkningen mellem 15 og 74 år. Uddannelsesniveaet er et mål, som viser, hvor mange måneders uddannelse befolkningen i gennemsnit har modtaget.

93) Kilde: AE- Økonomiske tendenser 2009, s 62

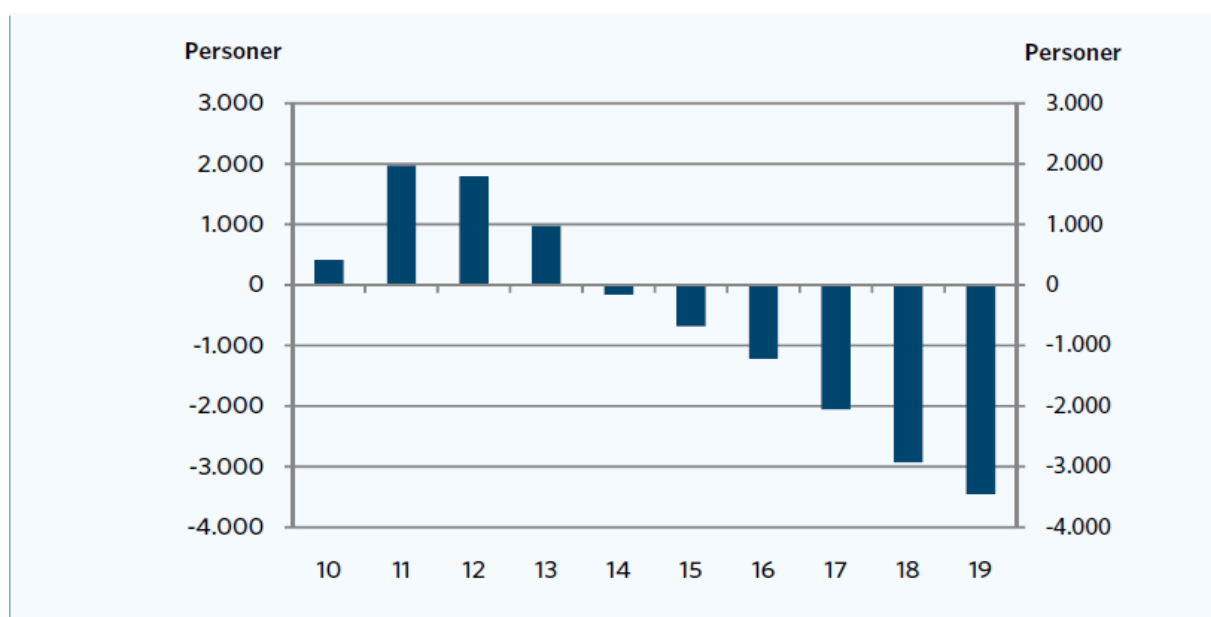
94) Kilde: AE – rådet: Økonomiske tendenser 2009, s 61.

Selvom stigningen i befolkningens uddannelsesniveau er lavere end den har været tidligere, er den betydningsfuld, fordi den virker i retning af øget arbejdsmarkedstilknytning og senere tilbagetrækning. Faglærte og videregående uddannede har mindre risiko for arbejdsløshed og trækker sig erfaringsmæssigt senere tilbage fra arbejdsmarkedet.

Men hermed øges arbejdsudbuddet, hvilket modvirker det rent demografiske fald i arbejdsstyrken. Tages højde herfor reduceres faldet i arbejdsstyrken frem til 2020 til et sted omkring 10.000 personer.

Figur: Udviklingen i arbejdsstyrken inkl. uddannelse⁹⁵.

Anm.: Der er alene medtaget personer mellem 15 og 74 år.

Kilde: AE-beregninger på baggrund af IDA og AEs uddannelsesmodel.

Men herved bliver nettobehovet for at tilføre flere til arbejdsstyrken for at opveje nettoafgangen igen tilsvarende mindre. Der bliver simpelthen mindre behov for at rekruttere til ledige stillinger.

Og her skal det så tages i betragtning, at der i forvejen er en bruttoledighed på omkring 170.000 i dag og at bruttoledigheden en årrække må forventes at forblive på et højt niveau. Der er altså ganske mange i beskæftigelsesreserven at tage af før vi når bunden på arbejdsløsheden.

Men et sådant begrænset rekrutteringsbehov og en i forvejen stor beskæftigelsesreserve vil langt fra kunne opsuge en forøgelse af arbejdsudbuddet med 70.000 personer gennem afskaffelse af efterlønnen.

95) AE- Økonomiske tendenser 2009, s 63.

4.4.3. Kan det offentlige beskæftige 70.000 efterlønnere?

Det skal også tages i betragtning, at en ganske stor del af afgang fra arbejdsmarkedet i de kommende på grund af pensionering vil ramme den offentlige sektor. Her vil der ganske givet objektivt set være et betydeligt behov for tilførsel af arbejdskraft det kommende tiår.

Men for den offentlige sektor har VKO jo som bekendt med opbakning fra arbejdsgiverorganisationer og borgerlige økonomer har indført nulvækst frem til 2013 og taler nu åben om at forlænge denne nulvækst helt frem til 2020. Da nulvækst indebærer besparelser svarende til mellem 5 og 9.000 fuldtidsstillinger årligt, vil det kraftigt reducere omfanget af det offentliges rekruttering.

Og da der som anført i forvejen vil være en arbejdsløshed omkring 200.000 personer i de kommende år, som også det offentlige vil kunne tage af, vil det offentlige heller ikke få lov til at beskæftige op til 70.000 flere arbejdssøgende efter afskaffelse af efterlønnen, forudsat at den nuværende økonomiske politik fortsættes.

De borgerliges spareplaner er således i dyb modstrid med deres løfter om beskæftigelse til efterlønnere.

4.4.4. FAKTA: Den demografiske udvikling vil ikke skabe beskæftigelse til 70.000 efterlønnere.

De borgerlige bygger også fortællingen om, at afskaffelse af efterlønnen vil øge beskæftigelsen, på en argumentation om, at den store afgang fra arbejdsmarkedet de kommende år vil skabe arbejdskraftmangel og at det vil skabe behov for efterlønnerne på arbejdsmarkedet. Argumentet er fx hørt fra økonomen Nina Smith, kendt fra Velfærdskommissionen.

Som påvist er det imidlertid fiktion. Fakta handler om, at der VIL være en betydelig bruttoafgang fra arbejdsmarkedet på et sted mellem 50 – 100.000 personer, men en stor del heraf vil blive opvejet af et stigende uddannelsesniveau og heraf følgende mindre arbejdsløshed og senere tilbagetrækning, således at nettobehovet for arbejdskrafttilførsel vil være et sted mellem 10 og 20.000 personer.

Hertil kommer, at der i forvejen er en betydelig beskæftigelsesreserve på op mod 200.000 bruttoledige. Forøges arbejdsudbuddet derfor voldsomt ved frem til 2020 at tilføre 70.000 efterlønnere, vil den demografiske udvikling langt fra skabe beskæftigelse til dem. Nettoresultatet bliver således snarere en forøgelse af arbejdsløsheden med 50 – 60.000 personer.

4.5. Vil forhøjelse af efterlønsalderen øge beskæftigelse for ældre OG den samlede beskæftigelse?

En tredje begrundelse for reformen fra regeringen såvel som arbejdsgivere og borgerlige økonomer er, at når man forhøjer tilbagetrækningsalderen så kommer der også flere ældre i arbejde (eller rettere: De bliver i deres tidligere jobs) og hermed stiger den samlede beskæftigelse.

I forlængelse heraf henviser regeringen til erfaringer fra Sverige, hvor tilbagetrækningsalderen er hævet til 64 år, samtidig med, at andele af 60 – 64 årige i arbejde er steget.⁹⁶

Samme argumentation høres fra Dansk Industri: ” Når ældre trækker sig tilbage i en senere alder, giver det flere job og øger velstanden.”⁹⁷

Så kan den samlede beskæftigelse ikke stige ved at ældre bliver i beskæftigelse, når efterlønnen afskaffes?

4.5.1. MEN: Der mangler 170.000 jobs.

Som anført er der i dag en bruttoledighed på 170.000 og i en årrække fremover er der ikke udsigt til at dette vil ændre sig, tværtimod.

Bruttoledigheden er udtryk for at arbejdsstyrken overstiger antallet af jobs. Arbejdsstyrken udgjorde ifølge Danmarks Statistik i 2. kv.2010 i alt 2.926.000 personer. Heraf var dog godt 46 studerende, som vi vil se bort fra. Nettoarbejdsstyrken udgør således 2.880.000 personer.

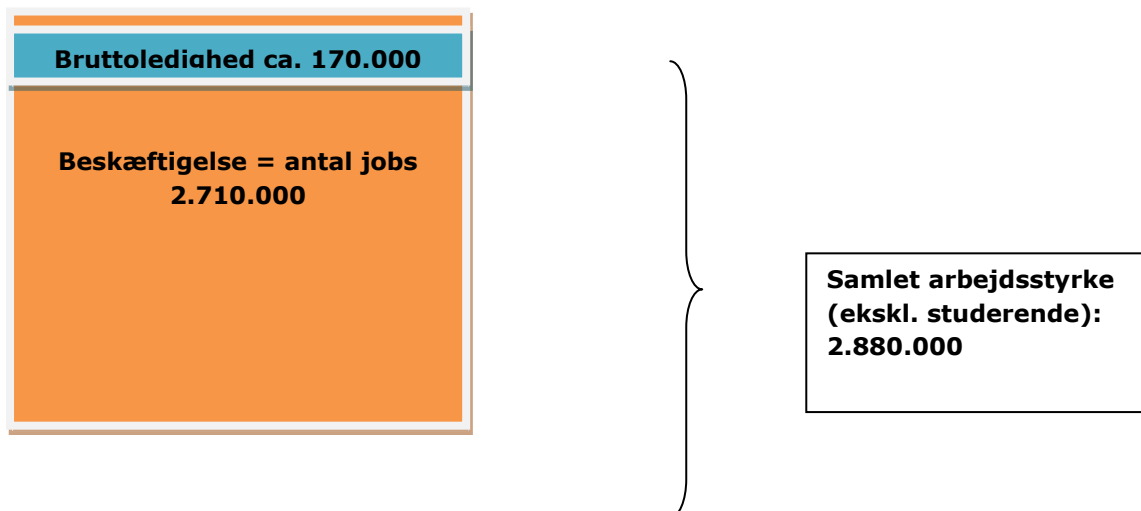
Men antallet af jobs = beskæftigelsen udgjorde ifølge Danmarks Statistik i 2. kvartal 2.710.000 personer. Herved fremkommer altså et jobunderskud på 2.880.000 arbejdssøgende – 2.710.000 job = bruttoledighed på omkring 170.000 personer.)⁹⁸

96) Jf. Regeringen: Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 20.

97) DI: Sverige viser reformvejen. 17/1-2011.

98) Jf. Danmarks Statistik. Arbejdskraftundersøgelsen. Nyt fra Danmarks Statistik nr. 371, 25. august 2010.

Figur: Arbejdsstyrke, beskæftigelse og bruttoledighed⁹⁹.

4.5.2. Stigende ungdomsarbejdsløshed ved afskaffelse af efterlønnen.

Afvikling af efterlønnen skaber som anført i sig selv IKKE FLERE JOBS, men øger alene arbejdsudbuddet, idet der ved afvikling af efterlønnen tilføres arbejdsmarkedet 140.000 flere arbejdssøgende. Skal de i beskæftigelse, skal der altså som tidligere sagt skabes jobs til dem ved andre tiltag end selve afviklingen af efterlønnen dvs. frem til 2020 skabes 70.000 FLERE jobs.

Det har i denne forbindelse intet at sige, om en del ældre fremover – hvis de ikke kan gå på efterløn – så i stedet bliver i deres hidtidige jobs. Der er jo som anført kun 2.710.000 jobs, hvilket efterlønnsens afvikling ikke ændrer på.

Og arbejdsmarkedet er sammenhængende. I øjeblikket træder yngre generationer ind i de 60 til 62 åriges jobs, hvis disse går på efterløn. Hvis dette generationsskifte bremses ved efterlønnsens afskaffelse, forhindre de yngre i at overtage de ældre jobs og bliver så selv ledige i stedet for. For antallet af jobs er som anført givet. Hvis ældre bliver i dem, kommer de yngre ikke ind.

Paradoksalt nok kan efterlønnsens afskaffelse således medføre en stærkt stigende ungdomsarbejdsløshed. Det er ikke lige, hvad vi har brug for da ungdomsarbejdsløsheden i Danmark i forvejen er meget høj med omkring 15 pct. Det er lige så højt som dengang efterlønnen blev indført - netop bl.a. for at nedbringe ungdomsarbejdsløsheden.¹⁰⁰

99) Kilde: Oven anførte værk.

100) Jf. Ritzau: Økonomer – Efterlønsreform haster ikke. 15/1-2011.

En tilsvarende erfaring er gjort fra Sverige, nemlig at den reducerede afgang af ældre fra arbejdsmarkedet er blevet modsvaret af en meget høj ungdomsarbejdsløshed, der i dag er ligger næsten dobbelt så højt som i Danmark, idet ungdomsarbejdsløsheden i Sverige er helt oppe på omkring 25 pct.¹⁰¹

I modsætning til, hvad DI påstår, øges den samlede beskæftigelse således ikke. Arbejdsløsheden flytter bare.

4.5.3. Det grå guld myte uden realitet.

Selvom det ikke skal afvises, at nogle ældre i kraft af erfaring og kvalifikationer kan fastholde deres job, hvis efterlønnen afskaffes, er der på den anden side ingen grund til at forvente andet, end at de ældre bliver ramt af en betydelig højere arbejdsløshed end almindeligt gældende.

En undersøgelse viser således, at op mod 2/3 af private arbejdsgivere aldrig har bedt en ældre ansat om at udsætte tilbagetrækning.¹⁰²

Det kan godt være, at Dansk Arbejdsgiverforening taler varmt for afskaffelse af efterlønnen og i den forbindelse bruger som argument, at der er brug for den ældre arbejdskraft. Men medlemsvirksomhederne gør stort set intet for i dag at fastholde deres ældre medarbejdere. De ældre er simpelthen uønskede på arbejdsmarkedet – arbejdsgiverne ønsker dem ikke.

4.5.4. FAKTA: Afskaffelse af efterlønnen vil øge både ældre – og ungdomsarbejdsløshed.

Det hævdes som argument for afskaffelse af efterlønnen, at 85 % af efterlønnerne jo kommer fra beskæftigelse og jo bare blive i job, hvis de ikke kan gå på efterløn. I forlængelse heraf hævdes med henvisning til Sverige, at ikke bare beskæftigelsen af ældre, men også den samlede beskæftigelse herigennem kan øges.

---

101) Jf. Løbner, Jacob: Tre bud på årsagen til forskellen i ungdomsarbejdsløshed i Danmark og Sverige.

<http://www.jobkompetence.net/artikel/tre-bud-pa-hvorfor-ungdomsarbejdsløsheden-er-meget-lavere-i-danmark-end-i-sverige.dk>

102) Jf. Jensen, Per H. : Ingen job til grå guld. Arbejderen 12/1-2011.

Men det er fiktion. Fakta er, at bruttoledigheden på 170.000 personer er udtryk for, at der totalt set på det samlede arbejdsmarked mangler 170.000 jobs. Og arbejdsmarkedet er sammenhængende. Hvis ældre bliver i deres jobs, kommer yngre ikke ind. Paradoksalt nok kan efterlønnens afskaffelse således medføre en stærkt stigende ungdomsarbejdsløshed oveni de høje 15 pct., som den nuværende ungdomsarbejdsløshed er på.

Hertil kommer, at der ikke grund til at vente andet, at afskaffelse af efterlønnen vil medføre også en betydeligt højere ældrearbejdsløshed end gældende for arbejdsmarkedet i gennemsnit. Simplethen fordi det grå guld er en myte, som dækker over, at ældre medarbejdere i stor udstrækning IKKE er ønskede på arbejdsmarkedet.

4.6. Vil lavere lønninger vil skaffe efterlønerne i arbejde!

Gennemføres afskaffelse af efterlønnen, vil resultatet som indenfor en overskuelig årrække, hvis en nuværende beskæftigelsessituation og økonomiske politik ikke ændres, alene blive en stigning i arbejdsløsheden til et samlet niveau på op mod 300.000. Hermed kan regeringen selvsagt også kigge i vejviseren efter de angivne milliardbesparelser.

MEN – lyder argumentet fra borgerlige økonomer – stigende arbejdsløshed vil bidrage til at lønningerne sænkes og ved at gøre det mere profitabelt for arbejdsgiverne medføre, at beskæftigelsen på sigt stiger.

Toppen blandt borgerlige økonomer, formand for Det Økonomisk Råd, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen har formuleret det sådan: ”Økonomien vil tilpasse sig hen ad vejen, fordi der sker et pres på lønnen, så efter en tilpasningstid vil folk komme i arbejde”¹⁰³ Hans Jørgen Whitta-Jacobsen uddyber dette med følgende billedlige fremstilling: ”Hvis der kom et skib og satte 200.000 nye danskere af på kajen i morgen, så ville de selvfølgelig i første omgang være arbejdsløse. Men deres efterspørgsel efter arbejde ville føre til, at lønnen falder. Og det ville føre til, at arbejdsgiverne kan ansætte flere.”¹⁰⁴

I denne borgerlige markeds- og udbudsøkonomiske tænkning kommer altså alligevel ikke af sig selv blot gennem det øgede arbejdsudbud. Det er lønsenkning for Danmarks lønmodtagere generelt, som skal føre til den foregøglede øgede beskæftigelse. Og midlet er øget arbejdsløshed.

Hans Jørgen Whitta-Jacobsen har udtrykt det ganske klart: ”Afskaffelse af efterlønnen presser lønningerne nedad. Lavere lønninger bringer flere i beskæftigelse.”¹⁰⁵

For arbejdsgiverne er det ikke blot et middel, men selve målet med at afskaffe efterlønnen. Tanken er at kaste efterlønerne ud på arbejdsmarkedet, så danskerne må kæmpe om jobbene. Så vil lønmodtagerne kræve mindre i løn. ”Hvis vi skal skabe arbejdspladser her i landet fremover, må lønnen ikke stige, som den har gjort hidtil. Ved at afskaffe efterlønnen, kan vi bremse lønstigningerne”, udtaler Erik Simonsen fra Dansk Arbejdsgiverforening.¹⁰⁶

103) Valgren Voight, Sten: Dyrt at afskaffe efterlønnen. (Dobbeltinterview med Henrik Herløv Lund og Hans Jørgen Whitta-Jacobsen). Søndagsavisen. 7/1-2011

104) Arbejderen: Efterlønnere skal presse lønnen. 11/1-2011.

105) Jf. Information: ½-2011: Pres på lønnen, hvis efterløn fjernes.

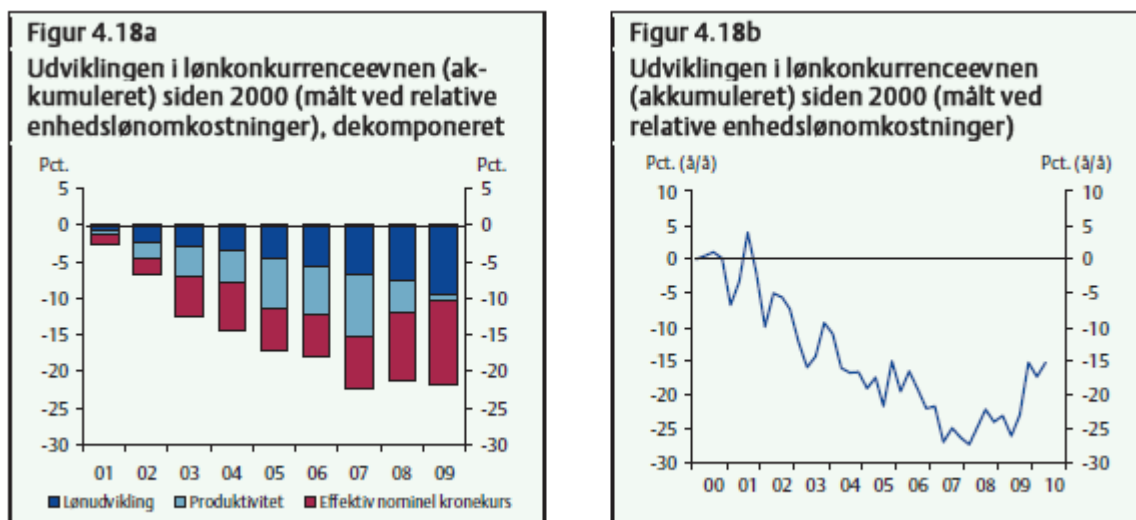
106) Jf. TV-2 Nyhederne 18/1.

Regeringen bruger IKKE udtrykkeligt samme argumentation. Men VK har tidligere tilsluttet sig udtalelser fra fx nationalbankdirektør Niels Bernstein om, at der af hensyn til konkurrenceevnen var brug for en større arbejdsløshed til at dæmpe lønudviklingen. Så mon VK ikke bag facaden har det som et mål med tilbagetrækningsreformen at holde igen på lønudviklingen, men blot ikke siger det lige ud (endnu) af taktiske grunde for at sælge reformen.

4.6.1. Dansk konkurrenceevne forringet.

Skal man tage udbudsøkonomerne og arbejdsgiverne for pålydende, er den danske konkurrenceevne samlet blevet forringet med op til 20 pct. gennem det seneste årti, herunder for op til 10 pct. 's vedkommende grundet for større lønstigninger i forhold til udlandet.¹⁰⁷

Figur: Udvikling i lønkonkurrenceevnen siden 2000¹⁰⁸.

Det er et meget stort spørgsmål, om denne analyse er rigtig, som tilskriver dalende lønkonkurrenceevne tabet af 200.000 arbejdspladser. Det skyldes snarere finanskrisen og efterspørgselsfald. Før finanskrisen klarede dansk erhvervsliv sig ganske godt, trods at man allerede da mente at lønkonkurrenceevnen var forringet, hvilket skyldes at en lang række centrale danske produkter er pga. særlige "niche" markeder og produktgenskaber er langt mindre følsomme for pris og omkostninger, herunder løn, end standardvarer.

107) Jf. Horn, Ulrik: Genopretning kræver 5 års løndvale. Børsen 21/1-2011.

108) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 160.

4.6.2. Mindst 5 års ”løndvale” skal redde konkurrenceevne – og beskæftigelse.

Men det er altså denne forringelse af lønkonkurrenceevnen, som af udbudsøkonomerne bl.a. tilskriver ansvaret for det store beskæftigelsesfald de seneste år. Og som afskaffelse af efterlønnen skal afhjælpe gennem et ganske stor eller langvarig lønstagnation for danske lønmodtagere. Ifølge Danske Bank skal der mindst være tale om 5 års nulvækst i reallønnen.¹⁰⁹

Perioden med ”løndvale” kan hermed blive ganske lang, inden denne ”tilpasning” er gennemført. Men spørgsmålet er, om det overhovedet er realistisk. Under 30 ´erne store økonomiske krise anbefalede borgerlige økonomer også lønreduktion som middel til at overvinde krisen, men det virkede ikke blandt andet fordi arbejderbevægelsen modsatte sig forringelsen af levestandarden.

Et sådan blokering fra lønmodtagerside må også forventes i Danmark med en stærk fagbevægelse, som ikke bare kan sidde på hænderne og se lønudviklingen stagnere og reallønnen falde i årevis.. Men hermed vil der blive stukket en kæp i hjulet på den udbudsøkonomiske mekanisme, som skulle skaffe beskæftigelse til 140.000 efterlønnere. Og hermed vil perioden med høj arbejdsløshed også blive overordentlig lang.

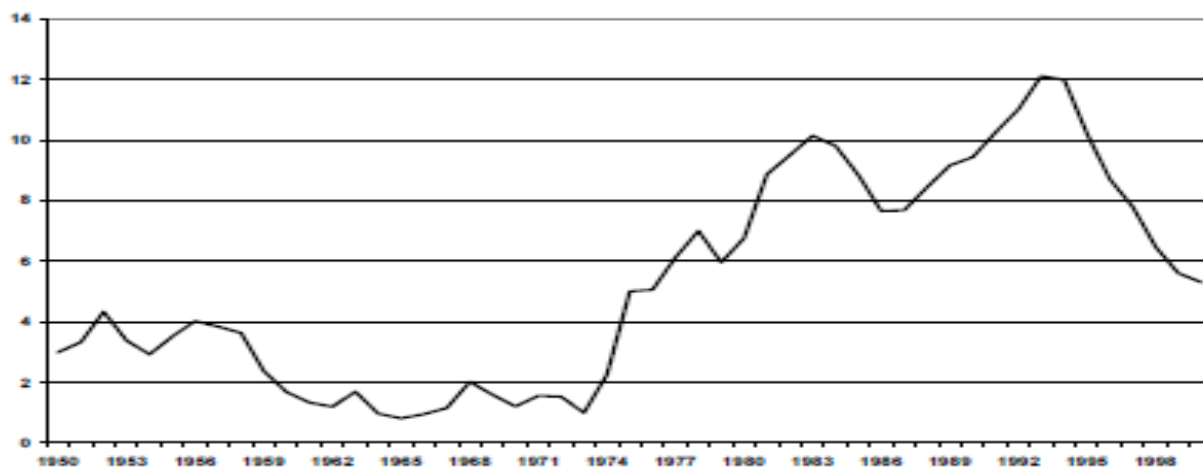
4.6.3. Vil efterspørgslen tilpasse sig øget arbejdsudbud?

Her vender de borgerlige økonomer så tilbage til argumentationen omkring, at øget arbejdsudbud vil medføre øget efterspørgsel efter arbejdskraft. Man henviser her erfaringer fra tidligere. Fx Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: ”Al erfaring viser, at når arbejdsstyrken vokser, så kommer der også flere i arbejde”. Med denne erfaring henvises blandt andet til sidste halvdel af 1900-tallet, hvor kvinder kom ud på arbejdsmarkedet i stort tal. For det første var det imidlertid ikke en gnidningsfri proces, men en medvirkende årsag til, at arbejdsløsheden i store perioder lå højt.

---

109) Horn, Ulrik: Oven anførte værk.

Ledighed i procent af arbejdsstyrken i Danmark 1950-2000.

Men det må medgives, at beskæftigelsen voksende hen ad vejen.

MEN: Det skyldes imidlertid ganske specifikke omstændigheder, som bevirkede, at der var en stigende efterspørgsel efter arbejdskraft. Det var fra det offentlige, som pga. velfærdsstatens udbygning efterspurgte mere arbejdskraft.¹¹⁰ Men udbygningen af velfærdsstaten er jo for længst afsluttet og den nuværende regering vil jo tværtimod nu føre nulvækst ikke blot til 2013, men helt frem til 2020, som tværtimod vil reducere offentlig beskæftigelse. Der er således ingen efterspørgsel i økonomien, som kan matche det øgede udbud af arbejdskraft ved afskaffelse af efterlønnen.

Tilbage bliver kun arbejdsgivernes og markedøkonomernes påstand om og tyrkertro på, at så vil øget arbejdsløshed gennem lønpres hen ad vejen føret til øget beskæftigelsen.

4.6.5. FAKTA: Øget arbejdsudbud og lønstagnation vil ikke øge beskæftigelsen.

Men realiteterne er jo, at hermed indrømmes, at alle de smukke argumenter om at øge beskæftigelsen ved afskaffelse af efterlønnen i realiteten er et dække for et mål om rent faktisk at øge arbejdsløsheden for at forringe lønningerne for danske lønmodtagere.

Bortset fra det dybt asociale heri, er realiteten imidlertid, at det ikke vil virke, for det kræver at danske lønmodtagere og den danske fagbevægelse accepterer op til 10 års fremtidig lønstagnation.

¹¹⁰) Jf. Dalager, Stig og Jesper Jespersen: Vismændene skylder os nogle svar. Kronik i Politiken 14/1-11.

Men dette er jo også helt urealistisk og resultatet vil alene være en fastlåsningsituation med vedvarende høj arbejdsløshed, øget statsunderskud og krig på kniven på arbejdsmarkedet.

Og der er ingen udsigt til at 70'ernes, 80'ernes og 90'ernes øgede efterspørgsel efter arbejdskraft vil gentage sig, for den skyldtes udbygning af velfærdsstaten, som VK jo imidlertid nu vil afvikle igen.

Det er således fiktion, når det fra regeringen og borgerligt hold hævdes, at afskaffelse af efterlønnen skal føre ud af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. Fakta er tværtimod, at der vil være tale om en blindgyde, hvor dansk økonomi fanges i permanent lavvækst og krise.

4.7. SAMMENFATNING OG KONKLUSION KAPITEL 4.

De borgerliges kerne påstand er som vist, at afskaffelse af efterlønnens vil øge beskæftigelsen. Regeringen forudsætter, at beskæftigelsen vil stige med op til 90.000 fuldtidspersoner og herigennem vil de offentlige finanser forbedres med op til 18 mia. kr. Selv under forudsætning af, at alle arbejdsdygtige efterlønnere kommer i beskæftigelse vil, holder det imidlertid ikke.

Den samlede bestand af efterlønnere vil i 2020 ikke være over 120.000, men 70 – 100.000. For det fordi de store efterkrigsårgange sidst i 10'erne vil være gået på pension og der kommer nogle mindre årgange, som kan gå på efterløn. For det andet fordi en faldende andel betaler ind på efterlønnen.

Selv i bedste tilfælde, hvor alle arbejdsdygtige kommer i job, vil højst omkring 45.000 kunne komme i beskæftigelse i 2020 og ikke 70.000 fuldtidspersoner, som forudsat af regeringen. Hermed reduceres også forbedringen af de offentlige finanser til omkring 2/3 af det, som regeringen regner med. Dvs. der bliver et gevaldigt hul i den lovede forbedring af statsunderskuddet.

Hermed har vi som anført belyst et ”best - case scenario” dvs. i bedste tilfælde, hvis alle arbejdsdygtige efterlønnere kommer i job. Men hvad nu, hvis det ikke holder stik, hvis der tværtimod indtræffer et ”worst - case scenario” således, at kun få arbejdsdygtige efterlønnere finder beskæftigelse?

Som anført er det som bekendt svært at spå om fremtiden og navnlig så langt frem som 2020. Hvem forudså i 2000 finanskrisen. Kun meget få. Det eneste vi med sikkerhed ved om 2020 er, at det ganske givet vil være helt anderledes end vi havde forestillet os. Ved både at afdække beskæftigelses – og statsfinansiell effekt i bedste og i værste tilfælde kan vi komme nærmere en fornemmelse af, hvor imellem virkeligheden i 2020 vil være placeret.

Derfor belyste vi ved i 4 afsnit at undersøge, hvorvidt det er realistisk, at alle arbejdsdygtige efterlønnere faktisk kommer i job? Argumenterne herfor fremlægges i forskellige versioner:

- 1) Der kommer snart et økonomisk opsving, hvor en private sektor vil få brug for mere arbejdskraft og det skal afskaffelse af efterlønnen skaffe.
- 2) Den demografiske udvikling med tilgang af mindre ungdomsårgange og afgang af store ældre årgange vil snart skabe arbejdskraftmangel på arbejdsmarkedet, hvis ikke efterlønnen afskaffes.
- 3) En del af de ældre går på efterløn fra beskæftigelse og derfor kan de bare blive i job i stedet for at gå på efterløn, hvilket både vil øge beskæftigelsen af ældre såvel som den samlede beskæftigelse.
- 4) Efterlønnens afskaffelse indrømmes IKKE umiddelbart at øge beskæftigelsen, men øget arbejdsløshed antages at ville bremse lønudvikling og forbedre dansk erhvervslivs lønkonkurrenceevne overfor udlandet og på sigt gøre det mere profitabelt for erhvervslivet at øge beskæftigelsen.

Men påstandene er fiktion. Fakta er noget ganske andet.

Ad 1) Der er tvivlsom udsigt til et økonomisk opsving i den private sektor i en overskuelig årrække, men tværtimod risiko for lavvækst pga. fortsat boligkrise og dermed følgende afmattet privatforbrug, på grund af lavvækst i hele EU og dermed afsmittende negativ effekt på eksporten og på grund af nulvækst for det offentlige forbrug. Dermed vil efterspørgslen efter arbejdskraft heller ikke vokse i nødvendigt omfang. En afskaffelse af efterlønnen har således ringe udsigt til at øge beskæftigelsen, hvis der ikke skabes mange flere jobs. Tværtimod vil en stærk forøgelse af arbejdsudbuddet med omkring 140.000 personer gennem afskaffelse af efterlønnen blot betyde flere arbejdssøgende, men hvis de ikke kan finde job, får dette indenfor de nærmeste år kun en effekt - at øge arbejdsløsheden vedvarende i tilsvarende omfang

På længere sigt kommer der imidlertid forhåbentligt og formentligt et opsving i sidste halvdel af 10'erne. Men der vil være betydelig risiko for, at det giver jobløs vækst. Det hænger sammen med, at virksomhederne generelt vil være tilskyndet til at rationalisere og øget produktiviteten for at nedbringe enhedsomkostningerne i den skærpede konkurrencekamp i kølvandet på finanskrisen. Og incitamentet til produktivitetforøgelse vil være særligt stærkt i Danmark, som i det seneste årti har haft en meget svag produktivitetstilvækst og dermed står med et gevaldigt produktivitetsefterslæb. Men med forstærket produktivitetudvikling skabes der nok vækst, men ikke flere jobs – vi får jobløs vækst og dermed ikke beskæftigelse til efterløkkerne.

Ad 2) Den demografiske udvikling de kommende år vil ikke i tilstrækkeligt omfang skabe behov for efterløkkerne på arbejdsmarkedet. Der vil ganske vist være en betydelig bruttoafgang fra arbejdsmarkedet på et sted mellem 50 – 100.000 personer, men en stor del heraf vil blive opvejet af et stigende uddannelsesnivea og heraf følgende mindre arbejdsløshed og senere tilbagetrækning, således at nettobehovet for arbejdskrafttilførsel vil være et sted mellem 10 og 20.000 personer. Og der er som beskrevet ringe udsigt til, at den private sektor indenfor en overskuelig årrække vil kunne øge efterspørgslen væsentligt efter arbejdskraft pga. boligkrise og forbrugsstagnation, offentlige besparelser og fortsat international økonomisk lavvækst. Den offentlige sektor derimod kunne bruge en hel del af de 140.000, fordi det især er her afgang pga. pensionering rammer. Men den vil jo ikke få lov hertil pga. VK's nulvækst, som angiveligt nu skal videreføres helt frem til 2020. Og når der i forvejen er en betydelig beskæftigelsesreserve på op mod 200.000 bruttoledige. Forøges arbejdsudbuddet derfor voldsomt ved at tilføre 140.000 efterløkkerne, vil den demografiske udvikling langt fra skabe beskæftigelse til dem. Nettoresultatet bliver således en forøgelse af arbejdsløsheden med omkring 100.000 personer.

Ad 3) Heller ikke det borgerlige argument for afskaffelse af efterløkkerne er gangbart om, at efterløkkerne jo bare blive i job, hvis de ikke kan gå på efterløn og at hermed ikke bare beskæftigelsen af ældre, men også den samlede beskæftigelse vil øges. Fakta er, at bruttoledigheden på 170.000 personer er udtryk for, at der totalt set på det samlede arbejdsmarked mangler 170.000 jobs. Og arbejdsmarkedet er sammenhængende. Hvis ældre bliver i deres jobs, kommer yngre ikke ind. Paradoksalt nok kan efterløkkerens afskaffelse således medføre en stærkt stigende

ungdomsarbejdsløshed oveni de høje 15 pct., som den nuværende ungdomsarbejdsløshed er på. Hertil kommer, at der ikke grund til at vente andet, at afskaffelse af efterlønnen vil medføre også en betydeligt højere ældrearbejdsløshed end gældende for arbejdsmarkedet i gennemsnit. Simpelthen fordi det grå guld er en myte, som dækker over, at ældre medarbejdere i stor udstrækning IKKE er ønskede på arbejdsmarkedet.

Ad 4) Realiteterne er, at alle de smukke argumenter om at øge beskæftigelsen ved afskaffelse af efterlønnen i realiteten er et dække for et mål om rent faktisk at øge arbejdsløsheden for at forringe lønningerne for danske lønmodtagere. Bortset fra det dybt asociale heri, vil det imidlertid ikke virke, for det kræver at danske lønmodtagere og den danske fagbevægelse accepterer op til 10 års fremtidig lønstagnation. Men dette er jo også helt urealistisk og resultatet vil alene være en fastlåsning af situationen med vedvarende høj arbejdsløshed, øget statsunderskud og krig på kniven på arbejdsmarkedet. Og der er heller ingen udsigt til at 70'ernes, 80'ernes og 90'ernes øgede efterspørgsel efter arbejdskraft vil gentage sig, for den skyldtes udbygning af velfærdsstaten, som VK jo imidlertid nu vil afvikle igen. Afskaffelse af efterlønnen er således ingen vej ud af krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet, men en blindgyde, hvor dansk økonomi fanges i permanent lavvækst og krise.

Opsummerende kan man sige, at der jf. ovenfor fra borgerligt hold udpeges 4 forskellige måder, som efterlønnerne kan komme i jobs på: Gennem et opsving i den private sektor for det første, for det andet takket være den demografiske udvikling, for det tredje være via at flere ældre kommer i beskæftigelse og trækker den samlede beskæftigelse op og endelig for fjerde gennem lønsenkning.

Men som fremgået synes ingen af de 4 veje at kunne garantere, at efterlønnerne kommer i beskæftigelse. Tværtimod virker det temmelig tvivlsomt, om antagelsen holder om, at der vil være jobs til efterlønnerne. Dermed bliver resultatet af regeringens tilbagetrækningsreform snarere øget arbejdsløshed end øget beskæftigelse.

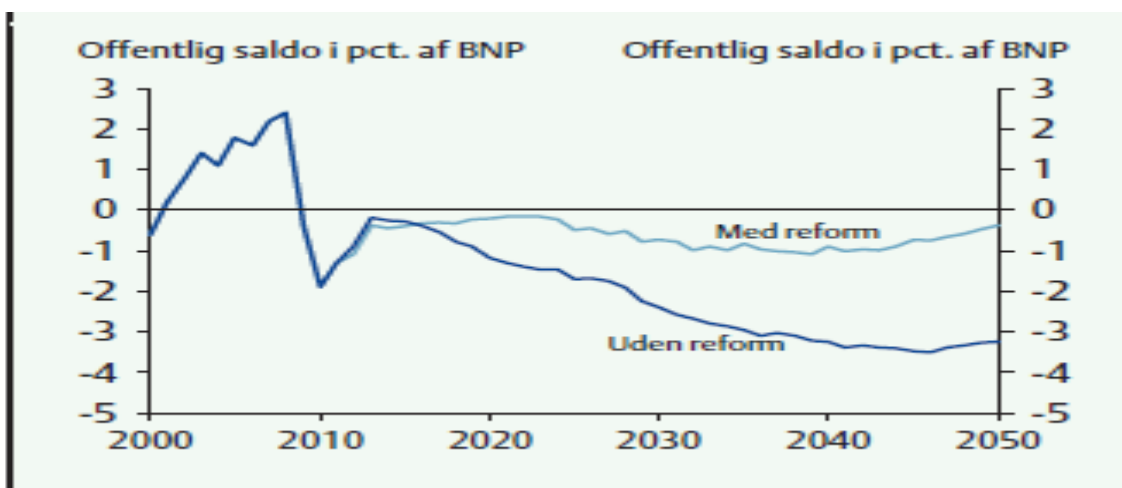
Dermed kan man naturligvis også kigge i vejviseren efter den lovede forbedring af de offentlige finanser. Dette spørgsmål vil vi kigge nærmere på i næste kapitel.

KAPITEL 5:
EFTERLØN
OG
OFFENTLIGE FINANSER.

5.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen vil bedre de offentlige finanser!

Som beskrevet angiver VK i sit udspil at tilbagetrækningsreformen vil forbedre de offentlige finanser markant med ca. 18 mia. kr. i 2020.¹¹¹

Figur: Angivelse styrkelse af de offentlige finanser gennem tilbagetrækningsreform.

Effekten opnås hovedsageligt gennem den forventede forøgelse af beskæftigelsen med 70.000 personer i 2020, hvorved de offentlige opnår reducerede udgifter til overførselsindkomster og øgede skatteindtægter.

111) O.a.v., s. 19

5.2. Vil afskaffelse af efterlønnen forbedre statsunderskuddet?

VK's forventer som anført at øge beskæftigelsen med omkring 70.000 personer og dermed at forbedre de offentlige finanser med 18 mia. kr. i 2020.

Den i denne forbindelse grundlæggende antagelse er, at ud af 80.000 kommer omkring 70.000 i job, mens op mod 10.000 tilkendes seniorførtidspension. Som fremgået foran tyder meget imidlertid på, at regeringen har overvurderet potentialet for, hvor mange efterlønnere, som kan komme i arbejde. Selv i dette bedste tilfælde – ”best case scenario” -, hvor alle arbejdsdygtige efterlønnere kommer i beskæftigelse, bliver den samlede besparelse ikke 18 mia. kr. , men kun omkring 11. mia. kr. jf. afsnit 4.2.

Men at alle skal komme i beskæftigelse må som gennemgået i resten af kapitel 4 imidlertid langt hen ad vejen vurderes at være tvivlsomt. For hvor skal jobbene komme fra, hvis den nuværende beskæftigelsessituation og navnlig den nuværende økonomiske politik fortsættes?

Fakta er, at der som anført må vurderes at være ringe udsigt til en så stærkt øget beskæftigelse, fordi den private sektor næppe kan levere en så stærkt stigende efterspørgsel efter arbejdskraft, mens den offentlige sektor ikke vil få lov til en stigende beskæftigelse. Heller ikke den demografiske udvikling vil skabe jobs til så mange efterlønnere. Og at det skulle kunne lade sig gøre gennem 5 til 10 års reallønsstagnation er heller ikke plausibelt. Hermed vil forøgelsen af arbejdsudbuddet gennem afskaffelse af efterlønnen tværtimod øge arbejdsløsheden, hvis der ikke skabes job og hvis den nuværende økonomiske politik fortsætter.

I dette tilfælde - ”worst case scenario” -, hvor kun få af efterløunnerne kommer i beskæftigelse, kommer regnestykket for de offentlige finanser til at se noget anderledes ud, idet som det vil fremgå af det følgende besparelsen i udbetaling af efterløn opvejes af øgede udgifter til dagpenge, førtidspension, aktivering og kontanthjælp. I så tilfælde vil der frem til 2020 – som det fremgår af det følgende – slet ikke være tale om nogen forbedring af de offentlige finanser, hvis efterlønnen afvikles, men OM EN REN NULLØSNING.

Det er som bekendt svært at spå om fremtiden og navnlig så langt frem som 2020. Hvem forudså i år 2000 fx finanskrisen. Kun meget få. Det eneste vi med sikkerhed ved om den økonomiske situation i år 2020 er, at den ganske givet vil være helt anderledes end vi havde forestillet os. Ved både at afdække beskæftigelses – og statsfinansiel effekt i ovennævnte bedste respektive værste tilfælde kan vi komme nærmere en fornemmelse af, hvor imellem virkeligheden i 2020 vil være placeret.

I en tidligere beregning ¹¹² lavet lige efter statsministerens nytårstale tog undertegnede udgangspunkt i statsministerens bebudelse af, at efterlønnen skulle afskaffes. Da detaljer om tilbagetrækningsreformen ikke forelå på daværende tidspunkt, belystes de principielle konsekvenser, hvis efterlønnen afskaffedes på en gang.

Regeringens nu fremlagte model indebærer imidlertid som tidligere beskrevet, at efterlønnen afvikles gradvist over 12 år. Afviklingen sker hurtigst i begyndelsen, idet efterlønsalderen fra 2014 til 2020 forhøjes med 5 år fra 60 til 65 samtidig med, at efterlønsperioden reduceres fra 5 år til 2 år. Herefter forhøjes efterlønsalderen frem til 2025 yderligere fra 65 år til 67 og efterlønsperioden reduceret fra 2 til 0 år.

Det indebærer, at forøgelsen af arbejdsudbuddet vil være størst i første etape frem til 2020, hvor regeringen som anført i udspillet til tilbagetrækningsreform regner med en stigning i arbejdsstyrken på 70.000 fuldtidspersoner. Inkl. forventede førtidspensionister vil det svare til en reduktion i bestanden af efterlønnere på op imod 80.000 fuldtidspersoner dvs. med op mod 2/3 %.

Jævnfør foran kan det diskuteres om dette tal på 70.000 efterlønnere er for højt, men i det følgende vil vi for enkelheds skyld tage udgangspunkt i denne forudsætning hos regeringen,

I det følgende vil vi gennemgå økonomien i ordningen og konsekvenserne af frem til 2020 af gradvist at forøge arbejdsstyrken med i alt 70.000 fuldtidspersoner, men under forudsætningen, HVIS der ikke skabes flere job og hvis den økonomiske politik ikke ændres. Det siger sig selv, at ved en gradvis afvikling af efterlønnen bliver de økonomiske konsekvenser andre end hvis efterlønnen afskaffes i en omgang.

5.2.1. Økonomien i den samlede efterlønsordning. ¹¹³

Efterlønnere modtager i gennemsnit ¹¹⁴ lidt over 150.000 kr i efterlønsudbetaling årligt (før skat). Den årlige samlede udgift til efterlønsudbetalingerne op mod 22 mia. kr, inkl. efterlønspræmie. ¹¹⁵

---

112) Lund, Henrik Herløv: Afskaffelse af efterlønnen vil koste 8½ mia. kr.

113) Det følgende er en revideret og ajourført udgave af Lund, Henrik Herløv: Afskaffelse af efterlønnen vil koste 8½ kr årligt. www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Omkostningafskaffelseefterloen.doc. Beregningen er ajourført til gradvis afvikling af efterlønnen og går ligesom regeringens beregning i denne forbindelse kun til 2020, selvom efterlønnen først vil være fuldt og helt afskaffet i 2026.

114) Gennemsnit dels af fuldtids – respektive deltidsefterlønnere, dels af efterlønnere overgået som 60 årige respektive efterlønnere overgået som 62 årige.

115) Jf. Jyllandsposten 23/12 2010: Skal efterlønnen afskaffes? Samt jf. Forslag til Finanslov 2011: § 17.55.01.

Beløbet er før skat. I det følgende vil vi for enkelheds skyld også vil se regne uden skat og først medtage dette til sidst).

Heri er egenbetalingen til efterlønnen ikke fratrukket (efterlønsbidraget). For at opnå efterløn skal man betale et efterlønsbidrag på årligt omkring 5.300 kr. Det samlede egetbidrag til efterlønnens finansiering fra både A-kasse kontingent + efterlønsbidrag anslås at være omkring 25 % = 5,5 mia. kr.¹¹⁶

Nedbringes antallet af efterlønnerne med op mod 80.000 personer frem til 2020, vil det offentlige selvsagt spare en tilsvarende andel af udbetalingerne til efterløn + af efterlønspræmien = omkring 14,5 mia. kr før skat. Samtidig bortfalder dog også en tilsvarende andel af indtægten fra egenbetalingen = omkring 3,5 mia. kr. Nettobesparelsen vil således være omkring $14,5 - 3,5 = 11$ mia. kr.

5.2.2. Men udbetaling af dagpenge og aktivering i stedet.

Men hvis der ikke skabes de nødvendige flere jobs, vil de herved flere tilkommende til arbejdsmarkedet i denne beskæftigelsessituationen enten ikke finde job og derved selv vil blive arbejdsløse. Eller hvis de fastholder beskæftigelse, vil det til gengæld forhindre andre i at komme ud af arbejdsløshed, fordi de pågældende jobs nu ikke bliver ledige. Det årlige dagpengepengebeløb pr fuldtidsforsikret udgør omkring 195.000 kr før skat¹¹⁷, hvilket for 70.000 fuldtidspersoner giver en samlet dagpengeudbetaling på omkring 13,5 mia. kr.

Denne udgift må imidlertid betragtes som værende i underkanten, da der herudover vil påløbe yderligere udgifter til aktivering af dagpengemodtagerne. De årlige merudgifter hertil ville udgøre omkring 1 mia. kr.¹¹⁸ Samlet udgift til dagpenge og aktivering = $13,5 + 1 = 14,5$ mia. kr.

Hvis der ikke skabes flere job, men øget arbejdsløshed er økonomien i ordningen således allerede på dette tidspunkt en dårlig forretning for staten, idet besparelser på omkring 11 mia. kr nu modsvares af merudgifter på omkring 14,5 mia. kr = et underskud på $- 3,5$ mia. kr.

---

116 I Jf. Rose, Ulla; Vi betaler selv efterlønnen. Arbejderen 5/1 2011

117) Jf. Sociale ydelser 2010, s. 4.

118) Jf. Hækkerup, Klaus og Mette Marie Hansen: Notat om efterløn.

5.2.3. Udgift ved efterlønnernes overgang til førtidspension mm.

Hertil kommer udgifter til førtidspensionering af et antal efterlønnere.

Merudgiften til førtidspensionisterne skal selvsagt også modregnes i de sparede efterlønsudbetalinger. Førtidspensionssatsen udgør for over 25 årige omkring 195.000 kr årligt før skat for enlige og 165.000 kr. for samlevende.¹¹⁹ I gennemsnit altså omkring 180.000 (før skat).

Regeringen regner som anført med, at omkring 10 - 15 % af efterlønsmodtagerne = formentlig omkring 7.000 fuldtids personer frem til 2020 vil overgå til førtidspension. Som anført kan dette overslag i allerhøjeste grad diskuteres og vil også blive det længere fremme. Men for enkeltheds skyld tager vi her udgangspunkt i denne forudsætning fra regeringens side og regner med flere samlevende end enlig. Udgift hertil omkring 1,5 mia. kr.

Hermed vil underskuddet ved afskaffelse af efterlønnen være steget fra -3,5 mia. kr til - 5,0 mia. kr.

Ovenstående må betragtes som værende i underkanten. Alternativet til førtidspension kunne imidlertid i en periode være sygedagpenge. Da sygedagpengemaksimum udgør omkring 195.000 pr år (før skat)¹²⁰ og altså mere end førtidspensionen stiger merudgiften, hvis dette indregnes. For enkeltheds skyld vil det dog ikke blive gjort her.

Der vil dog være et opmuntrende element for staten ved at få efterløunnerne over på enten dagpenge eller førtidspension, da ydelserne som fremgået er højere end efterlønnen, hvorved der også skal betales en højere skat. Samlet vil det offentlige modtage max + 1 ½ mia. kr. mere i skatteindtægter.

Hvis der ikke skabes flere job, vil underskuddet for staten ved afvikling af efterlønnen frem til 2020 således alt i alt være - 5,0 mia. kr + 1½ mia. kr = - 3,5 mia. kr.

5.2.5. Besparelse ved bortfald af dagpenge efter 2 år.

En yderligere faktor bør dog tages med i betragtning, nemlig at VKO som led i ”Genopretningsaftalen” har vedtaget at dagpengeperioden halveres fra 4 til 2 år.

HVIS regeringens dagpengereform består efter et regeringsskifte, vil udbetaling af dagpenge til de flere arbejdsløse således efter 2 år blive erstattet (i bedste tilfælde) af kontanthjælp. Fra og med 2016 vil hermed omkring 10.000 flere personer årligt blive sluset fra dagpenge over i

119) jf. Sociale Ydelser 2010, s. 86.

120) Jf. Sociale Ydelser 2010, s. 43.

bistandssystemet. Kontanthjælpen udgør for over 25 årige uden børn at forsørge pr 1/11 omkring 120.000 årligt uden tillæg ¹²¹

Det offentlige vil hermed opnå en besparelse på pr fuldtidsperson 75.000 kr årligt ved overgang fra dagpenge til kontanthjælp. Heri skal dog modregnes mindre skattebetaling. Netto ville overgang til kontanthjælp fra dagpenge efter skat give en besparelse på +4,5 mia. kr

Hermed giver afvikling af efterlønnen igen et lille overskud på: - 3,5 mia. + 4,5 mia. kr = +1,0 mia. kr. Men med så mange langtidsløse ville aktiveringsudgifterne givet stige og formentlig æde overskuddet op.

Hvis der ikke skabes flere job, vil det offentlige således ikke få forbedret økonomien og reduceret statsunderskuddet.

5.2.4. FAKTA: Afskaffelse af efterlønnen vil ikke forbedre de offentlige finanser.

Regeringen stiller som anført en forbedring af de offentlige finanser med 18 mia. kr. i udsigt, hvis efterlønnen afskaffes.

Fakta er, at det med hidtidige dagpengeregler i stedet vil give et underskud på – 3 mia. kr og selv med de af VKO besluttede dagpengeændringer vil der fortsat ikke være nogen nettobesparelse ved evt. at afvikle efterlønnen, hvis den nuværende beskæftigelsessituation og økonomiske politik fortsætter og der ikke skabes flere job, jf. nedenstående tabel:

Tabel: Effekt i 2020 på offentlig saldo af afskaffelse af efterlønnen i nuværende beskæftigelsessituation og uændret økonomisk politik samt halvering af dagpengeperioden.

	Mia. kr (afrundet)
Sparet udbetaling af efterløn + efterlønspræmie til 80.000 fuldtidspersoner	+ 14,5
Bortfald af egenbetaling (efterlønsbidrag)	- 3,5
Udgift til udbetaling af dagpenge for 110.000 personer	- 13,5
Udgifter til aktivering	-1
Udgifter til førtidspension til 7.000	-1,5

121) Jf. Socialjura.dk: Aktuelle Satser på 1/1-2011.

Øget skatteindtægt ved overgang fra efterløn til dagpenge og førtidspension	+ 1,5
I ALT MERUDGIFT – hidtidige dagpengeregler	- 3,5
Besparelse ved bortfald af dagpenge efter 2 år – efter skat	+4,5
Øgede aktiveringsudgifter til langtidsledige	-1,0
I ALT BESPARELSE – fremtidige dagpengeregler	0

Skabes der ikke flere jobs og forsættes den nuværende økonomisk politik, vil afskaffelse af efterlønnen således frem til 2020 ikke forbedre de offentlige finanser og reducere statsunderskuddet.

I det omfang det mod forventning skulle lykkes at øge beskæftigelsen i mindre omfang, vil ovenstående underskud selvsagt forsvinde og erstattes af et begrænset overskud.

5.3. Regering og borgerlige økonomier: Vi har ikke råd til efterlønnen pga. statsunderskuddet!

Men udover at lokke med forbedring af offentlige økonomi og sikring af velfærden fremfører VK også en modsat argumentation, nemlig at ”Den offentlige økonomi ikke hænger sammen”.¹²² Og at Danmark kan ”se frem til flere årtier med stigende underskud, hvis vi ikke gennemfører effektive reformer”.

Og her er det så, at VK - regeringen peger på, at ”..vi har en dyr efterlønsordning”.¹²³ Med andre ord: Vi har ikke råd til efterlønnen.

122) Jamen, vi kan jo ikke låne os til velfærd, s. 3.

123) Oven anførte værk, s 6.

Samme opfattelse er til hudløshed fremført af fx Det Økonomiske Råd.¹²⁴

5.4. Har vi råd til skattelettelse? ¹²⁵

Man kan naturligvis kun være enig i, at vi naturligvis ikke har råd til alt. Og det er hævet over al diskussion, at der er et statsunderskud og at det skal løses og at det sætter begrænsninger på det økonomiske råderum. Der må altså prioriteres.

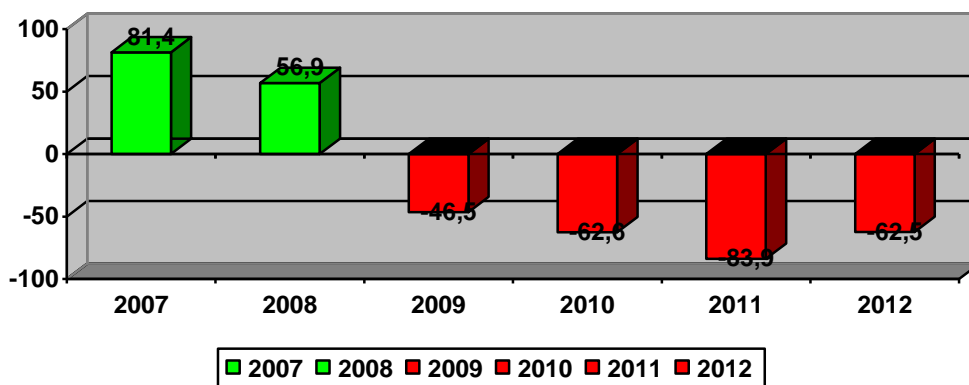
Men her er det gode spørgsmål, hvad der er vigtigst: Efterløn eller skattelettelse?

Er det vigtigst, at lønmodtagere efter et langt arbejdsliv kan få et værdigt otium? Eller at de i forvejen velstillede kan få endnu større indkomster?

For det statsunderskud, der for VK – regeringen tjener som en afgørende grund for at ville afskaffe efterlønnen, er i væsentlig udstrækning fremkaldt af dens eget skattestop og egne skattelettelse.

Figur: Overskud og underskud på offentlige finanser (mia. kr) – inkl.

”Genopretningsaftalen”¹²⁶

Men spørgsmålet er jo, hvad dette statsunderskud skyldes. Ifølge VK – regeringen skyldes det som tidligere anført finanskrisen samt at ”Udgifterne til folkepension, ældrepleje, sygehuse og sundhed

124) Jf. Dansk Økonomi Forår 2010 og Dansk Økonomi Efterår 2010.

125) Jf. Lund, Henrik Herløv: Myter og realiteter om u – og underfinansering af vko ´s skattelettelse og skattestop.

www.henrikherloevlund.dk/Artikler/Ufinansieredeskattelettelse.doc

126) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 168.

vil stige. Mens indtægterne vil falde, fordi der bliver færre til at betale skat og fordi skatteindtægterne fra olien i Nordsøen falder”

Det må anerkendes, at de nævnte faktorer absolut indgår i skabelsen af det danske statsunderskud. Men der er en væsentlig faktor, som VK – regeringen totalt fortier, nemlig dens økonomiske politik, herunder ikke mindst skattestop og skattelettelsespolitikken.

5.4.1. Skattestoppet ikke finansieret.

For det første har VK med vedvarende støtte fra DF siden 2001 gennemført et skattestop. Skattestoppets såkaldte "nominalprincip" indebærer, at en række skatter og afgifter har været fastfrosset på det hidtidige niveau og ikke er blevet reguleret i takt med pris og lønstigninger.

Dermed har det offentlige selvsagt fået sine skatteindtægter udhulet, FORDI DER IKKE ER ANVIST ANDRE SKATTER til erstatning for det herigennem tabte provenu. Skattestoppet har således IKKE været finansieret.

De vigtigste elementer i skattestoppet har været stoppet for ejendomsværdiskatten, stoppet for motorbeskatningen samt stoppet for en række punktafgifter. Ifølge tal fra Skatteministeriet selv koster stoppet for ejendomsværdiskatten i 2010 årligt 6,8 mia. kr, stoppet for motorbeskatningen koster årlig 3,9 mia. kr og stoppet for indeksering af punktafgifter koster årligt 8,3 mia. kr, jf. nedenstående tabel:

Tabel: Effekt af regeringens samlede skattepolitik 2010.¹²⁷

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2002-10 (2010- niveau)
Lavere skat på arbejdsindkomst og Forårspakken i 2004	-	-	9,9	10,3	10,7	11,1	11,8	11,9	12,3	83,4
Lavere skat på arbejde i 2008 og 2009 Forårspakke 2.0	-	-	-	-	-	-	4,3	9,3	9,7	23,7
SP-suspension	-	-	3,9	3,9	4,3	4,5	4,6	4,8	5,4	33,6
Skattestop for ejendomsværdiskatten	0,4	1,0	1,5	3,3	4,7	7,8	9,5	6,6	6,8	44,0
Skattestop for bilafgifterne	-	0,4	0,7	1,1	1,5	1,8	2,7	3,2	3,9	15,9
Stop for indeksering af punktafgifter	-	1,3	2,1	3,4	4,7	5,8	7,5	8,1	8,3	43,3
Skattepolitikken i alt	0,4	2,7	18,1	22,0	25,9	31,0	40,4	43,9	59,5	257,0

I alt koster den manglende finansiering af skattestoppet i 2010 således årligt 19 mia. Kr.

127) Kilde: Skatteministeriet efter Pedersen, Troels: Skattelettelser på 59,5 mia. kr. til danskerne. Børsen 3/10-09.

5.4.2. Underfinansierede skattelettelser 2007.

Op til valget i 2007 vedtog VKO - flertallet underfinansierede skattelettelser, en forlængelse af skattestoppet og et mindre serviceløft for tilsammen 14 mia. kr. Ud af disse 14 mia. kr. var de 9,7 mia. underfinansierede skattelettelser, som vi fik i 2008 og 2009.

VKO påstod ganske vist, at lettelserne var finansierede i og med, at VK's 2015 plan viste holdbare offentlige finanser. Men det gjorde den kun, fordi der i planen var indbygget fremtidige forbedringer af de offentlige finanser for 14 mia. kr., som skulle skaffes af Arbejdsmarkedskommissionen.

Der kan imidlertid stilles et mere end stort spørgsmål ved om disse er skaffet. Således skulle VK's "Skattereform" 2009 skaffe 5 mia. kr. i finansiering og "Genopretningsaftalen" i 2010 yderligere 4 mia. kr. ved at øge arbejdsudbud OG beskæftigelse med omkring tilsammen 30.000 personer.

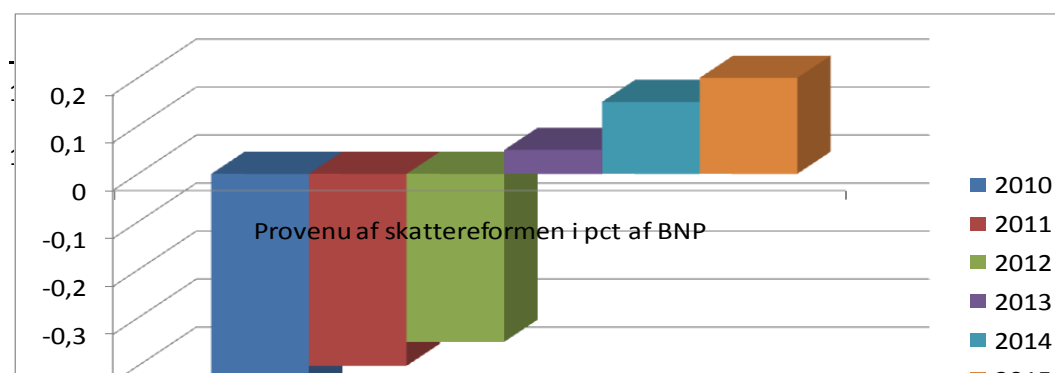
Der er imidlertid tale om forbedringer af den såkaldte "strukturelle" dvs. langsigtede beskæftigelse. Al den stund bruttoledigheden imidlertid frem til i dag er steget til 170.000 personer og beskæftigelsen er faldet med op mod 200.000 arbejdspladser og ingen af delene desværre må forventes at ændre sig afgørende i de nærmeste år og formentlig helt frem til 2015, kan denne merbeskæftigelse på ingen måde ses at være blevet eller indenfor en overskuelig årrække at ville blive indfriet og dermed er den indtægtsfremgang heller ikke realiseret, som skulle finansiere skattelettelserne.

Der er altså til dato IKKE skaffet finansiering for de 9,7 mia. kr. i skattelettelser, som blev vedtaget i 2007 for at VKO kunne vinde valget her.

5.4.3. Underfinansierede skattelettelser 2009.

I VKO's skattereform fra 2009 (Forårspakke 2.0) er indbygget en underfinansiering på i alt 30 mia. kr, fordelt med 14,1 mia. kr i 2010, 8,4 mia. kr. i 2011 og 7,9 mia. kr. i 2012¹²⁸, jf. nedenstående:

Figur: Under og overskud på skattereformen 2010 – 2015 – pct. af BNP.¹²⁹

Dele heraf har VK dog med "Genopretningsaftalen" udsat til efter 2013 ved at udskyde topskattelettelser i 2011 og 2010. Den store topskattelettelse i 2010 er dog blevet gennemført.

Underfinansieringen indhentes først efter 2013, primært gennem forhøjelser af en række energi-, miljø- og sundhedsafgifter. Der vil dog gå en årrække før underfinansieringen er dækket ind. Derfor bidrager underfinansieringen indtil da til et betydeligt provenutab og dermed til statsunderskuddet helt frem til 2013.

Der mangler i 2010 som følge af de underfinansierede skattelettelser årligt 13,1 mia. kr.

5.4.4. FAKTA: U – og underfinansiering af skattelettelser skaber hul på 40 mia. kr. i offentlige finanser i 2010.

Samlet er der således i 2010 tale om, at VKO's u - og underfinansierede skattestop og skattelettelser årligt bevirker et tab på årligt 40 mia. kr, der jf. ovenstående tabel fordeler sig således:

Tabel: Samlet årlig årligt provenutab i 2010 af u - og underfinansierede skattelettelser 2001 – 2010. (mia. kr)

Skattestop 2001 - 2010:	19
Underfinansieret skattelettelse 2007:	9,7
Underfinansiering af skattereform 2009	13,1

I ALT PROVENUTAB ÅRLIGT I 2010	41,8
--------------------------------	------

Eftersom statsunderskuddet i før Genopretningspakken forventedes at blive 88 mia. kr.¹³⁰ og efter at blive 62,9 mia. kr.¹³¹, er et således op til halvdelen af statsunderskuddet i 2010, som skyldes VKO s u - og underfinansiering af givne skattelettelser.

Der har altså ikke været råd til VK s skattestop og skattelettelser og navnlig har der ikke været råd til de underfinansierede dele heraf. Det hermed nok så nærliggende tiltag må statsunderskuddet må derfor være at rulle disse u – og underfinansierede skattelettelser tilbage.

Der er andre ting, som også må gøres, herunder ikke mindst at genskabe væksten i produktivitet og BNP, men herom længere fremme. Men annullering af VK s skattelettelser er et must. Men det vil regeringen selvsagt af ideologiske grunde ikke.

---

130) Jf. Økonomisk redegørelse august 2010.

131) Jf. Økonomisk Redegørelse dec. 2010, s. 168

5.5. Har vi råd til velhaveres skattefradrag til pension og ejerbolig?

Det er naturligvis rigtigt, når regeringen anfører, at efterlønsordningen belaster de offentlige budgetter, idet staten jo yder et tilskud til ordningen som supplement til A-kassemedlemmernes egenbetaling til ordningen.

Man peger her på et beløb på omkring 16 mia. kr, hvori er fratrukket efterlønsbidraget, der som tidligere beskrevet indførtes i 1999. Men inden da bidrog lønmodtagerne til efterløn + dagpenge samlet over A-kasse kontingentet, der som beskrevet forhøjedes klækkeligt ved efterlønnens indførelse. Og man må derfor vurdere, at det også efter 1999 ikke blot har været igennem efterlønsbidraget, men fortsat også igennem A-kasse kontingentet, at efterlønsmodtagerne har betalt til efterlønnen. Endelig lønmodtagerne bidraget til finansiering af en række overførselsindkomster, herunder efterlønnen, gennem AM - bidraget. Der kan derfor stilles et ganske stort spørgsmålstegn ved den offentlige nettoudgift til efterlønnen virkelig løber op i 16 mia. kr? I mangel af mere præcise tal nødsages vi imidlertid til at tage udgangspunkt heri.

Men efterlønnen er jo ikke den eneste pensionsform, som modtager offentlige tilskud eller som det også kaldes i økonomisprog: Subsidières af staten. Stort set alle pensioner er skattesubsidierede ¹³² og omfanget af statstilskuddet er betragteligt, idet der årligt indbetales over 50 mia. til pensionsformuen ¹³³.

Mens efterlønsordningen primært bruges af de lavere lønnede, bruges den stort set ikke af de højtlønnede. For disse grupper udgør efterlønnen ikke et tilstrækkeligt attraktivt indkomstniveau ved tilbagetrækning. Disse indkomstgrupper sparer i stedet op via skattebegünstigede pensionsopsparinger, som op til 100.000 kr. kan fradrages i topskatten, kombineret med store – lavtbeskattede – friværdier i ejerboligen.

5.5.1. Skattebegünstigelse af pensionsordning.

I forbindelse med pensionsopsparing er der tale om en begunstigelse, såfremt skatteværdien af fradraget er større end beskatningen på udbetalingstidspunktet. Det er ikke tilfældet med kapitalpensioner, hvor fradraget ved indbetalinger og beskatningen ved udbetalingen stort set er lige stor.

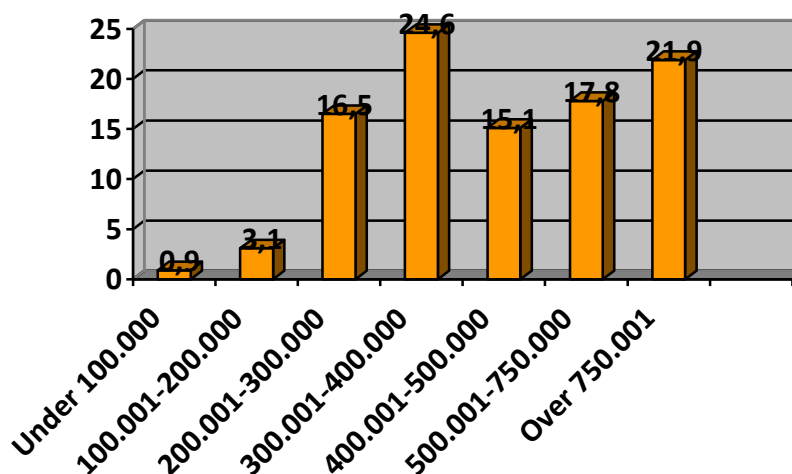
132) Jf. Clemmensen. Franz: Myter om efterlønnen. Berlingske 21.juni 2010.

133) Jf. Rønberg, Jan: Pensionsopsparing – den glemte skat. Information 13. sept. 2003

Derimod kan indbetaling på pensionsordninger med løbende udbetalinger fradrag i topskatten, men vil ofte blive underkastet en lavere beskatning ved udbetaling efter overgang til pensionering. Der er som bekendt ved skattereformen i 2010 blevet gennemført et loft for fradrag på 100.000 kr ved indbetaling på ratepensioner, mens andre former for pensioner med løbende indbetaling, fx livrenter, ikke er underkastet loftet.

Ifølge Finansministeriet er der dog trods loftet tale om ganske store fradrag i forbindelse med indbetaling af under 100.000 kr. årlig til ratepensioner samt ved indbetaling til andre pensioner med løbende udbetaling. Den her nævnte samlede fradragsmasse kan ud fra oplysninger fra Finansministeriet opgøres til omkring 80 mia. kr. i 2008.¹³⁴ Langt hovedparten af disse fradrag foretages af personer med topskatteindkomster, jf. nedenstående figur.

Figur: Antal personer med pensionsordninger fordelt på indkomstintervaller 2005¹³⁵

Efter afskaffelsen af mellemskatten og nedsættelsen af topskatten ved skattereformen i 2010 vil forskellen i beskatningen udgøre omkring 20 pct., hvis indbetaleren er topskatteyder ved indbetalingen og bundskatteskatteyder ved udbetalingen. Med udgangspunkt i ovenstående data, som viser at omkring 80 pct. af de fratrukne på omkring 80 mia. kr sker i topskat og med en skattefordel på 20 pct. giver det et skattetilskud på – forsigtigt anslået – op til 10 mia. kr.

134) Jf. Finansministeriet: Provenuvirkning af loft over pensionsindbetalinger.

135) Kilde: Skatteministeriet – Pensionsindskydernes indkomstforhold.

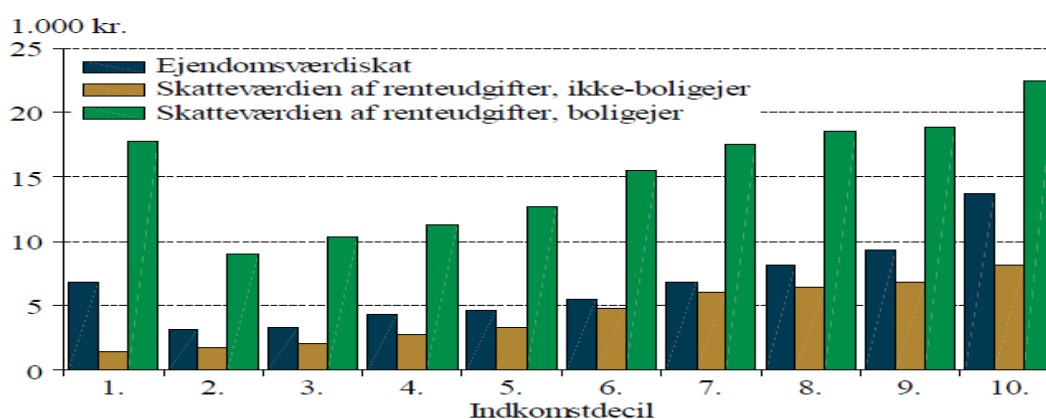
5.5.2. Skattebegunstigelse af opsparing i ejerbolig.

Ligesom de højtlønnedes pensionsopsparinger er særligt skattebegünstigede, er fortjenesten ved de høje indkomstgruppers anden fortrukne (pensions)opsparingsmåde, ejerboliger, også stærkt skattebegünstiget. Fradragsretten for renteudgifter til ejerboliger udgør fortsat omkring 30 pct., mens ejendomsværdiskatten er relativt lav og yderligere gennem en række år har været fastfrosset, mens kapitalgevinster på fast bolig ikke beskattes i Danmark.¹³⁶

I forhold til det offentlige er det en kendsgerning, at de fradragsberettigede renteudgifter langt overstiger de skattepligtige renteindtægter. Dette skaber et offentligt provenutab på 15-20 mia. kr. årligt¹³⁷, som kun delvist modsvares af ejendomsværdiskatten. Via skattesystemet ydes således også et skattetilskud på op til 10 mia. kr til opsparing i ejerboliger, som for de ældre boligejeres vedkommende også må vurderes at fungere som en form for pensionsopsparing.

Det er almindeligt anerkendt, at dette tilskud først og fremmest går de højere indkomster.

Figur: Nettorenteudgifter og skatteværdi heraf fordelt på indkomstintervaller.¹³⁸

Kilde: Egne beregninger på grundlag af registerdata.

Hertil kommer som anført den manglende beskatning af kapitalgevinster på ejerbolig.

Der sker således også en betydelig subsidiering af (pensions)opsparing i ejerboliger.

¹³⁶) Jf. Clemmensen, Franz: Oven anførte værk.

¹³⁷) Jf. Det økonomiske Råd: Hvordan bør kapitalindkomst beskattes? 17/12 2008.

¹³⁸) Jf. Det økonomiske Råd: Dansk Økonomi Efterår 2010, s. 285.

5.5.3. Efterlønnen får næppe større skattetilskud end velhaveres opsparing til pension og i ejerboliger.

Efterlønnen er således næppe en større belastning for de offentlige udgifter end de velhavendes opsparing til pension – og i ejerboliger, som også modtager betydelige skattesubsidier.

I stedet for hetzen mod de økonomisk dårligere stilledes efterløn ville det af hensyn til statsunderskuddet således være nok så givtigt at gennemføre en stærkere begrænsning/afskaffelse af de velstilledes fradragsret for pensionsindbetalinger end det allerede gennemførte samt en reetablering af ejendomsværdiskatten eller indførelse af en kapitalgevinstskat på ejerboliger kombineret med en langsigtet yderligere reduktion i fradragsretten for renteudgifter.

Der er således i høj grad tale om demagogi, når tilskuddet til lavtlønnedes pensionering i efterlønsordningen, mens de modsvarende skattesubsidier til højere lønnedes pensionsopsparing i pensionsordninger og i ejerboliger fredes. For som anført belaster statstilskuddene til de velhavendes (pensions)opsparinger de offentlige finanser i formentlig lige så stort eller større omfang.

5.5. KONKLUSION OG SAMMENFATNING KAPITEL 5.

Vi har i dette kapitel undersøgt to centrale argumentationer fra Regering, arbejdsgivere og borgerlige økonomer, nemlig at

- afskaffelse af efterlønnen vil bedre de offentlige finanser markant, nærmere bestemt med 18 mia. kr.
- og at der ikke er råd til efterlønnen på grund af statsunderskuddet

Hvad angår for det første de offentlige finanser, så regner VK – regeringen i 2020 med at forbedre de offentlige finanser med 18 mia. kr ved at afvikle efterlønnen. Forudsætningen er en forbedring af beskæftigelsen med 70.000 personer, hvorved det offentlige ikke blot sparer udgifter til udbetaling af efterløn, men også opnår en øget skatteindtægt fra de 70.000.

Men der er også her er i høj grad tale om fiktion. Fakta er, at med en fortsættelse af den nuværende beskæftigelsessituation og økonomiske politik er der ringe udsigter til den omfattende jobskabelse, som vil være nødvendig for at beskæftige efterløunnerne og dermed vil besparelsen ved afvikling af efterlønnen opvejes af øgede udgifter til dagpenge, aktivering og førtidspension.

Ved hidtidige dagpengeregler vil resultatet i stedet for bedre offentlige finanser blive et underskud, men selv med VKO's halvering af dagpengeperioden kan det ikke forventes, at afvikling af efterlønnen vil forbedre de offentlige finanser, hvis den nuværende økonomiske politik fortsætter og der ikke skabes flere jobs.

Og hvad angår for det andet spørgsmålet, hvorvidt der er med statsunderskuddet er råd til efterlønnen, er svaret ifølge VK oplagt: Det er der IKKE, fordi de offentlige finanser presses af stigende udgifter og faldende indtægter.

Igen er der igen tale om, at regeringen skaber en fiktion. For fakta er, at det i høj grad er VK's fejlslagne økonomiske politik og navnlig skattestop og skattelettelser, som sammen med finanskrisen har skabt statsunderskuddet. Drænet i de offentlige finanser på grund af alene skattestop og skattelettelser udgjorde i 2010 op mod 60 mia. kr og heraf udgjorde i 2010 u – og underfinansierede skattelettelser omkring 40 mia. kr svarende til omkring halvdelen af statsunderskuddet.

For det andet er det påfaldende, at de borgerlige politikere har meget stor opmærksomhed på størrelsen af det offentlige tilskud, som ydes til efterlønnen og dermed primært til de lavere lønnedes pensionering. Mens man freder de også ganske store tilskud til de højere indkomsters (pensions)opsparing, som ydes til pensioner med løbende udbetaling samt navnlig til ejerboliger i

form af asymmetrisk beskatning af rentefradrag og i form af manglende beskatning af kapitalgevinster.

Der er naturligvis ikke råd til alt og følgelig må der prioriteres i den økonomiske politik. Men når statsunderskuddet i høj grad skyldes VKO's skattestop og skattelettelser er det et prioriteringsspørgsmål, om skattelettelserne til samfundets velstillere skal opretholdes eller det skal prioriteres, at ældre lønmodtagere kan få et værdigt otium?

KAPITEL 6:

EFTERLØN

OG

PENSIONS –

OG TILBAGETRÆKNINGSFORSKELLE.

6.1. Er efterlønerne bare som os andre?

6.1.1. Løkke: Efterlønerne er som os andre.

Statsministeren har som anført tilkendegivet, at efterlønerne bare er lige som os andre. Hermed har han udover at afvise, at efterlønnere er nedslidte, også villet afvise, at der skulle være nogen social skævhed i at nedlægge efterlønnen.

6.1.2. FAKTA: Store forskelle imellem efterlønnere og personer i arbejde.

Også denne påstand er imidlertid lodret forkert. Generelt er der langt flere kvinder end mænd, Og navnlig er der uddannelsesmæssigt betydeligt ufaglærte og faglærte blandt efterlønerne end blandt beskæftigede 60 – 64 årige.

Tablet: Fordeling af efterlønsmodtagere og beskæftigede på hoveduddannelsesgrupper 60 – 64 år.¹³⁹

	Beskæftigede 60-64-årige	Efterlønnere 60-64 år	Forskel
		Pct.	
Ufaglært	23,8	34,9	46,5
Gymnasial	2,6	1,5	-42,0
Erhvervsfaglig	41,1	45,2	10,1
Kort videregående uddannelse	5,5	3,7	-33,9
Mellemlang videregående uddannelse	17,5	12,5	-28,6
Lang videregående uddannelse	9,5	2,3	-76,1
Total	100,0	100,0	0,0

Anm: Som tabel 1.

Kilde: AE på baggrund af Danmarks Statistik.

Det betyder igen, at det er nogle af dem med de laveste indkomster, som går på efterløn. Der er altså stor social ulighed mellem efterlønerne og de beskæftigede og når man rammer efterlønnen vender indgrebet altså den tunge ende nedad.

139) jf. Juul, Jonas Schyzt: Store forskelle på efterlønsmodtagere og beskæftigede. AE rådet 24/1 2011.

6.2. Bliver efterlønerne forgyldt?

6.2.1. Regeringen: Efterlønnen for fordelagtig.

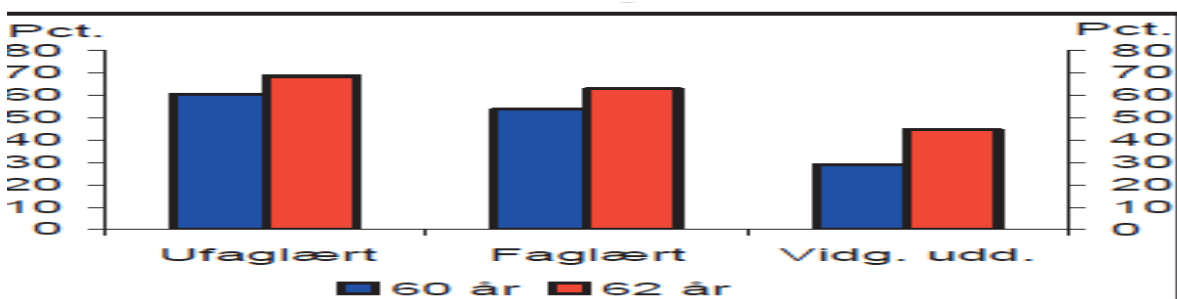
Udover at nedtone forskelle mellem efterlønnere og andre har repræsentanter for regeringen, bl.a. finansministeren, i forlængelse heraf også anført, at folk går på efterløn skyldes det simpelthen, at ordningen er for økonomisk fordelagtig - ikke sociale eller helbredsmæssige grunde.

Eller som det har heddet i en valgannonce for de borgerlige: ”Vi betaler raske mennesker for ikke at gå på arbejde”.

6.2.2. FAKTA: Dækningsgraden kun 50 – 60 pct. af hidtidig indkomst.

Denne påstand om ”forgyldte efterlønnere” virker noget besynderlig al den stund, der er tale om et ikke uvæsentligt indkomsttab ved overgang til efterløn, ikke mindst fra 60 års alderen, hvad jo mange gør. For en ufaglært er dækningsgraden i forhold til vanlig indkomst kun 60 pct. ved overgang til førtidspension som 60 årig og for en faglært helt ned på 50 pct.

Figur: Dækningsgrad i forhold til personlig indkomst (2001-niveau) ¹⁴⁰

Anm.: Til figur 7.26: Dækningsgraden er målt i forhold til den personlige indkomst i 2001 og efterlønnen er opgjort i 2001-niveau. Modtagerne er inddelt i kvartiler efter den personlige indkomst. Til figur 7.27: De uddannelsesbetingede dækningsgrader er beregnet som efterlønsatsen ved hhv. 60 og 62 år sat i forhold til den gennemsnitlige løn- og virksomhedsindkomst for 55-59-årig i hver af de tre uddannelsesgrupper. I beregningen af den gennemsnitlige løn- og virksomhedsindkomst indgår ikke personer med en indkomst under 10.000 kr. Efterlønsatsen ved 60 år er endvidere korrigeret for det gennemsnitlige pensionsdepot ved 60 år for hver af de tre uddannelsesgrupper.

Vi kan dermed roligt dementere påstanden om at efterlønerne indkomstmæssigt bliver forgyldt.

140) Kilde: Velfærdscommissionen.

6.3. FAKTA: Også store forskelle i pensionsmuligheder.

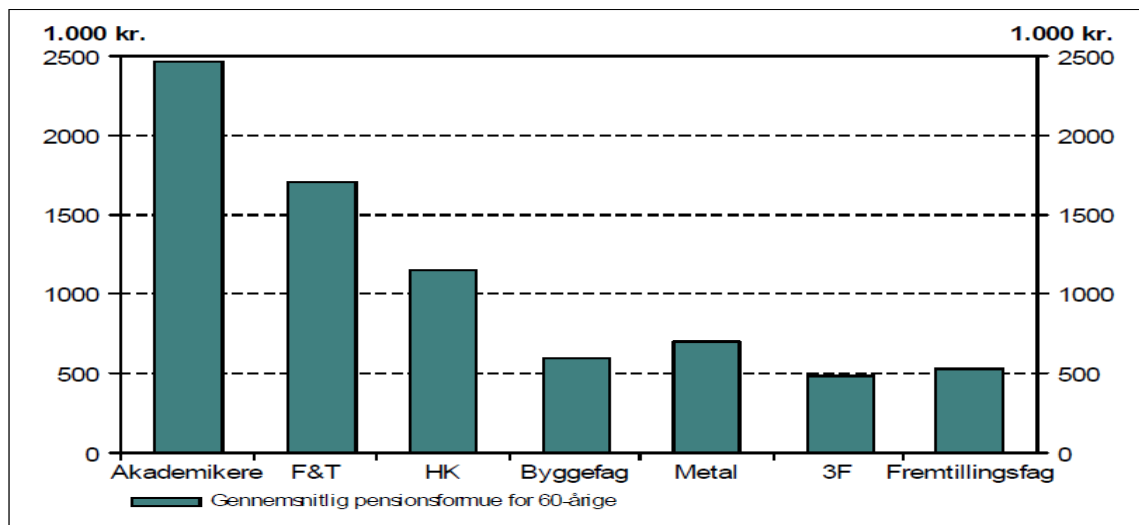
Men nok så væsentligt indskrænker de faktiske forskelle mellem efterlønnere og andre sig ikke blot til, at efterlønnere er dårligere uddannede, lavere lønnede og har det mest belastede arbejdsmiljø.

Hvis efterlønnen afskaffes, vil de også have de ringeste muligheder for alligevel at gå på pension som 60 - årig, hvis helbredet nu skulle svigte.

Det skyldes, at der er stor forskel på, hvor store pensionsformuer som efterløunnerne har opsparet i forhold til personer med længerevarende uddannelse. Hvor en 60 årig akademiker i 2009 typisk har opsparet gennemsnitlig 2.5 mio. kr i pensionsformue, har en 60 årig 3F´er gennemsnitligt kun under 500.000 kr i pensionsformue, mens faglærte og HK´ere, har mellem 750.000 og 1 mio. kr.

En ufaglært har altså omkring 1/5 af akademikerens pensionsformue, mens faglærte og HK´ere kun sniger sig op på respektive 30 og 40 pct. rundt regnet.

Figur: Pensionsformue for 60 årig fordelt på A-kasse. 2009. ¹⁴¹

Anm.: I pensionsformue indgår arbejdsgiveradministrerede og privattegnede ordninger
 Kilde: Forsikring & Pension

Dette betyder, at mens en typisk LO – arbejder der går på pension som fx 65 årig kun får udbetalt beskedne 22.000 kr. om året, vil en typisk overenskomstansat DJØF´er vil få udbetalt op mod 190.000 kr om året og en kontorchef helt op til 250.000 kr om året. Afskaffes efterlønnen vil akademikerne stadig kunne trække sig tilbage tidligt for egne opsparede pensionsmidler, mens de

141) Jf LO: Stor ulighed i de danske pensionsformuer. 26/1-11.

ufaglærte med det længste og hårdeste arbejdsliv vil være afskåret herfra.¹⁴²

Denne kæmpe ulighed udlignes i dag i høj grad af efterlønssatsen på 180.000 for en fuldtidsforsikret. Men afskaffes efterlønnen, er LO arbejderne pisket til at fortsætte uanset om helbredet er til det eller ej.

Denn store forskel i pensionsopsparing skyldes ikke blot, at pensionen opspares i forhold til løn og dermed afspejler lønforskelle. Men også at en akademiker i dag typisk har indbetalt til sine pensionsordninger hele sit arbejdsliv, men LO arbejdere er kommet meget senere i gang med at indbetale til arbejdsmarkedspension og indtil for få år siden også har fået indebetalt en lavere andel af lønnen. Derfor vil LO – arbejderne pension først være udbygget om 20 til 30 år.

Uanset at regeringens tilbagetrækningsreform afvikler efterlønnen over lidt over 10 år, vil denne store ulighed med hensyn til tilbagetrækningsmuligheder således fortsat i høj grad være mærkbar.

---

142) Jf. Jensen, Per H.: Akademikere kan stadig svinge golfkøllen. Arbejderen 14/1-11.

6.4. SAMMENFATNING OG KONKLUSION KAPITEL 6.

Regeringen har påstået, at efterlønnere blot er som andre og dermed søgt at nedtone uddannelsesmæssige, helbredsmæssige og sociale forskelle mellem efterlønnere og andre. I forlængelse heraf har man ligefrem påstået, at tilgangen til efterlønnen ikke har noget med sådanne forhold at gøre, men skyldes at efterløunnerne slet og ret "bliver forgyldt".

Men det er fiktion.

Fakta er, at efterløunnerne ikke er som alle andre, men tværtimod repræsenterer den nedre del af samfundet: De med kortest uddannelse, mest belastet arbejdsmiljø og dermed ringest helbred og oveni de med laveste indkomster

Og en efterløn har intet med forgyldning at gøre. Dækningsgraden i forhold til hidtidig indkomst er kun mellem 50 og 60 procent for en ufaglært og 50 og 60 procent for en faglært. Ikke ligefrem noget luksusliv.

Tilmed og nok så væsentligt gør der sig ydermere en kæmpeforskel gældende på efterlønnere og andre, hvad angår muligheder for tidlig pensionering, hvis efterlønnen ikke er der. For så har akademikere 3 til 5 gange så stor pensionsopsparing som en LO arbejder. Og en typisk LO arbejder vil kun modtage en udbetaling på omkring 20.000 kr om året fra pensionsopsparing, hvis han/hun fratræder som 65 årig, mens en Djøf'ere vil modtage 10 gange så meget.

Denne skævhed udlignes i dag af efterlønnen. Men afskaffes den, er realiteten, at de med længst arbejdsliv, dårligst arbejdsmiljø og dårligst helbred samt ikke mindst kortest liv vil have dårligst mulighed for så at trække sig tilbage tidligere, hvis helbredet skulle svigte.

KAPITEL 7:

EFTERLØN

OG

VELFÆRD

7.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen skal sikre økonomien og velfærden!

7.1.1. Har regeringen troværdighed omkring ”sikring af velfærden”?

Det er efterhånden blevet kutyme, at VK regeringen fremlægger forslag om velfærdsforringelser ” i velfærdens navn” dvs. med den begrundelse, at herefter vil velfærden ”være sikret”. Således blev ”Genopretningsaftalen” i 2010 indgået med det formål at sikre velfærden. Og regeringen erklærede, at med Genopretningsaftalen var regningen betalt for finanskrisen: ”Aftalen om genopretningen af dansk økonomi er et væsentligt skridt i retning af at indfri de finanspolitiske mål frem mod 2015: Det centrale mål er at opnå strukturel balance i 2015. Det kræver nye initiativer, der styrker finanserne med 31 mia. kr. Dermed er kravet om finanspolitisk holdbarhed opfyldt.”¹⁴³

Men det var den så altså alligevel ikke, efter at genopretningsaftalen er kommet i hus, ser regeringen nu pludselig store offentlige underskud i en længere årrække fremover og efterlønnens afskaffelse skal altså betale den næste regning. Man har for at finde nye underskud at dække ganske belejligt flyttet målstregen fra 2014 til 2020.

Men efter tilbagetrækningsreformen vil velfærden (igen) være sikret: ”Med regeringens tilbagetrækningsreform tages et stort skridt i retning af at fremtidssikre den danske velfærdsmodel”.¹⁴⁴

Men der er meget lidt grund til at tro mere på disse forsikringer.

Meget tyder tværtimod, at det havde været længe planlagt, da statsministeren i nytårstalen annoncerede, at efterlønnen skulle afskaffes. Statsministerens bebudelse af, at regeringen vil afskaffe efterlønnen, skete ellers på trods af gentagne forsikringer fra Lars Løkke Rasmussen såvel som fra andre medlemmer af regeringen tidligere om, at man stod ved den såkaldte ”velfærdsaftale” fra 2010 og dermed IKKE ville røre efterlønnen.

Så lidt kan man altså åbenbart regne med regeringens og statsministerens ordholdenhed og troværdighed. Meget tyder derfor på, at forsikringerne om efterlønnens bevarelse var ren taktik, der skulle berolige vælgerne, mens regeringen i ”Genopretningsaftalen” fik sit første katalog af velfærdsforringelser igennem. Man kan derfor få den tanke, at de nye beroligende ord om, at med tilbagetrækningsreformen SÅ er velfærden sikret er lige så taktisk funderede og kun holder til reformen er gennemført.

Men vil afskaffelse af efterlønnen overhovedet sikre velfærden? Regeringen angiver som tidligere beskrevet herom at reformen vil sikre arbejdskraft og beskæftigelse og dermed den fremtidige

143) VKO: Aftale om genopretning af dansk økonomi, s. 12-13.

144) Jamen, vi kan da ikke låne os til velfærd, s. 5.

vækst og at den vil sikre flere midler til de offentlige finanser og dermed holdbarheden af de offentlige finanser.

Men heri ligger to problematikker gemt. For det første er der spørgsmålet om, hvilken effekt reformen i sig selv vil have? Og for det andet er der spørgsmålet om, hvori problemerne med holdbarheden af de offentlige finanser og væksten egentlig består?

7.1.2. Fakta: Meget tvivlsom om "Tilbageføringsreformen" forbedrer beskæftigelse og offentlige finanser?

Det første spørgsmål er altså om reformen i sig selv vil forbedre beskæftigelse og vækst såvel som offentlige finanser?

Her er beskæftigelsesspørgsmålet som vi har set alfa og omega for effekten af regeringens tilbageføringsreform. Kun ved at få de 70.000 efterlønnere i beskæftigelse udretter regeringen noget for væksten, økonomien og velfærd.

Spørgsmålet om der er udsigt til, at efterløunnerne kommer i beskæftigelse, har vi imidlertid jo belyst på de foregående sider og kan derfor nøjes med en kort repetition.

For det første overdriver regeringen tallene for, hvor mange efterlønnere, der vil være frem til 2020 og dermed overdriver man også beskæftigelsespotential. Snarere end regeringens 70.000 fuldtidspersoner i 2020 er det mere realistisk med omkring 45.000 fuldtidspersoner. Såfremt alle kommer i arbejde, vil forbedringen af de offentlige finanser således også være betydeligt mindre end angivet i "Tilbageføringsreformen": Omkring 11 mia. kr og ikke de af regeringen forventede 18 mia. kr.

Men for det andet og nok så væsentligt er udsigten tvivlsom til, at mere end få af efterløunnerne kan komme i beskæftigelse frem til 2020. De argumenter holder ikke vand, som fra borgerligt hold fremføres for, at efterløunnerne vil komme i beskæftigelse. Et opsving i den private sektor er i de nærmeste år tvivlsom, men selvom der må forventes et opsving i sidste halvdel af 10'erne, er der betydelig risiko for, at det pga. stærkt stigende produktivitetstilvækst vil være i høj grad jobløst.

Der er heller ikke udsigt til, at den demografiske udvikling vil opsluge efterløunnernes arbejdskraft, for når der korrigeres for effekten af stigende uddannelsesnivea skrumper faldet i arbejdsstyrken fra 50.000 fuldtidspersoner til omkring 10.000. Tilmed vil det navnlig være i den offentlige sektor der vil være brug for mere arbejdskraft, men her vil regeringens nulvækst i en årrække reducere offentlig beskæftigelse med 5 – 10.000 stillinger årligt.

Et tredje argument er, at højere tilbageføringsalder øger såvel ældre beskæftigelsen som den samlede beskæftigelse. Men det passer ikke. Ældre beskæftigelsen kan måske vokse, men i så

tilfælde på bekostning af stigende ungdomsarbejdsløshed og den samlede beskæftigelse øges hermed ikke.

Endelig kryber nogle borgerlige økonomer og arbejdsgivere til korset og indrømmer, at tilbagetrækningsreformen umiddelbart IKKE giver øget beskæftigelse, men tværtimod højere arbejdsløshed. Men det vil og skal presse lønnen og lønsenkning hævder man vil så på sigt øge beskæftigelsen. Problemet med den model er imidlertid, at den afhænger af, at lønmodtagerne og fagbevægelsen vil acceptere 5 til 10 års lønstagnation, hvilket er urealistisk.

Dermed bliver det sandsynlige resultat af tilbagetrækningsreformen således ikke øget beskæftigelse, men tværtimod øget arbejdsløshed. Og i så tilfælde får tilbagetrækningsreformen så heller ikke den ønskede positive effekt på de offentlige finanser. I stedet vil vi få en nulløsning, fordi besparelser på efterlønsudbetaling modsvares af øgede udgifter til dagpenge, aktivering og kontanthjælp samt førtidspension.

Der er således meget tvivlsomt, om regeringens forslag om afvikling af efterlønnen vil medføre nogen væsentlig forbedring af beskæftigelsen og dermed af de offentlige finanser. Tværtimod er der betydelig risiko for, at effekten blot vil være øget arbejdsløshed og fortsat statsunderskud.

7.2. Er tilbagetrækningsreformen oplæg til nye velfærdsforringelser?

7.2.1. Besparelseskravet øges hele tiden.

Med den manglende beskæftigelses – og statsfinansielle effekt vil der i regeringens tilbagetrækningsreform være indbagt et oplæg til yderligere velfærdsforringelser, som der jo set fra regeringens synspunkt automatisk vil være brug for, når denne reform viser sig ikke at virke (nok).

Meget tyder da også på, at det er VK – regeringen ganske klar over og at det har den for længst planlagt med? Finansminister Claus Hjorth Frederiksen har således varslet ”mange års smalkost i de offentlige udgifter”. Den offentlige sektor må ikke vokse de næste mange år, det skal forbeholdes den private sektor.¹⁴⁵

Venstres finansordfører Jacob Jensen har konkretiseret dette yderligere. De offentlige udgifter skal fastlåses ikke bare i årene 2011 – 2014, men i yderligere seks år til 2020.¹⁴⁶ Ved ”Genopretningsaftalen” sparede man 23 mia. på de offentlige udgifter. Men gennem fortsat nulvækst vil man spare årligt omkring 3,5 mia. kr. yderligere svarende til en akkumuleret besparelse i 2020 på 25 mia. kr. mere.

Hermed har regeringen siden ”Genopretningsaftalen” nærmest fordoblet kravet til finanspolitisk holdbarhed fra 23 mia. kr. til op mod 50 mia. kr.¹⁴⁷. Dette vil selvsagt kræve ”yderligere reformer”. Blandt andet nævnes et opgør med det nuværende system, hvor overførselsindkomster som folkepension, SU og kontanthjælp stiger i samme takt som lønudviklingen i øvrigt i samfundet.

7.2.2. Regeringen ved at overtage Det Økonomiske Råds afgrundsprofetier?

Som bekendt arbejder VK med en ny økonomisk langtidsplan: 2020 – planen og meget tyder på, at VK med disse udmeldinger tager hul på indholdet heraf. Meget tyder også på, at regeringen til lejligheden har overtaget argumentationen fra Det Økonomiske Råd, som i rapporten ”Dansk Økonomi Forår 2010” præsenterede nogle ”langtidsfremskrivninger” af dansk økonomi og de offentlige financers holdbarhed helt frem til 2070.

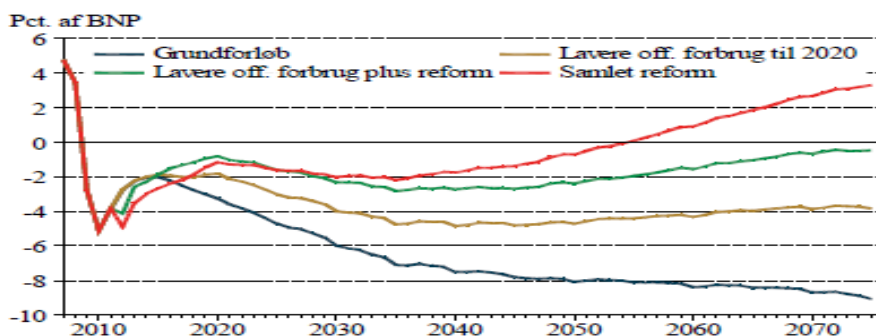
¹⁴⁵) Jf. Brandstrup, Mads: Hjort varsler mange års smalkost. Politiken 10/12-2010

¹⁴⁶) Bendsen, Jørgen: V ønsker offentlig nulvækst indtil 2020. Børsen, 13/12-2010.

¹⁴⁷)Jf. Oven anførte værk samt jf. Madsen, Martin: Dansk økonomi langtidsholdbar uden efterlønsafskaffelse. AE, 25/1-2011.

Heri forventer DØR, at statsunderskuddet stiger til - 3 pct. af BNP = - 55 mia. kr. i 2020 dvs. mere end forventet af regeringen. Og ligeledes til forskel fra regeringen forventes, at underskuddet vedbliver med at vokse, således at det i 2040 udgør omkring - 7 pct. af BNP = omkring - 125 mia. kr og i 2075 helt omkring - 9 pct. af BNP = omkring - 160 mia. kr., men at det stiger helt frem til 2070, jf. nedenstående figur (den blå kurve).¹⁴⁸

Tabel: Samlet offentlig saldo 2010 til 2075 ifølge grundforløb i DØR s langsigtede fremskrivning samt med gennemførelse af de forskellige elementer i DØR s ”Minimumsreform”.¹⁴⁹

Anm.: Den blå kurve er grundforløbet fra kapitel III.
 Den brune kurve bygger oven på den blå kurve, men indeholder herudover effekten af at begrænse de offentlige forbrugsudgifter til 27 pct. af BNP i 2020.
 Den grønne kurve indeholder i tillæg hertil en begrænsning af eftersløringsperioden til 3 år og effekterne af en arbejdsmarkedsreform, der sænker den strukturelle ledighed med ½ pct.point.
 Den røde kurve indeholder i tillæg til den grønne kurve en ophævelse af skattestoppets nominalprincip. Den røde kurve viser således saldoudviklingen, hvis hele den anbefalede minimumsplan implementeres.

Set over hele perioden ser DØR et behov for en årlig gennemsnitlig forbedring af holdbarheden i de offentlige finanser med 25 mia. kr svarende til 1,4 pct. af BNP.

148) For en uddybende gennemgang, analyse og kritik af Det Økonomiske Råds fremskrivninger, se Lund, Henrik Herløv: Det Økonomiske Råds katastrofescenarier for Dansk Økonomi: Realitet eller konstruktion.
www.henrikherloevlund.dk/artikler/DOERforaar2010.doc

149) Jf. O.a.v., s. 22.

7.2.3. FAKTA: Dansk økonomi ikke på vej i økonomisk afgrund.

Som man råber i skoven, får man svar, kunne man passende sige til denne prognose, som regeringen ikke desto mindre synes på vej til at overtage. DØR's prognose bygger nemlig på nogle helt atypiske betingelser og beregningsforudsætninger, som er valgt således, at de kun KAN føre til et "afgrundsscenario". Disse beregningsforudsætninger er:

- Skattestoppet forudsættes videreført til 2070¹⁵⁰
- Produktivitetstilvæksten forudsættes at blive ved med at ligge lavt på en årlig realvækst på 1½ pct. imod normalt 2¼ pct.
- Det private forbrug forudsættes fordoblet i løbet af de næste 30 til 40 år, mens det offentlige forbrug skal reduceres.¹⁵¹

Det, som de såkaldte "vismænd" her gør, er, at de i et og alt forudsætter VK – regeringens økonomiske politik videreført: Det er selvkært, hvad angår fortsættelse af skattestoppet. Også hvad angår forøgelse af privatforbrug fremfor offentligt forbrug er det selvkært at køre videre i samme spor som VK. Og hvad angår endelig den lave produktivitetstilvækst under VK har den netop være et resultat af VK's udbudsøkonomiske politik med at forøge privatforbruget og øge arbejdsudbuddet.¹⁵²

Men disse politisk valgte beregningsforudsætninger får store konsekvenser for beregningsresultatet, idet skattestoppet årligt koster 3-4 mia. kr i manglende skatteindtægter. Hermed kommer de offentlige udgifter til at overstige indtægter dvs. man skaber beregningsmæssigt et vedvarende og stigende statsunderskud. Hertil kommer, at den lave produktivitetstilvækst sender den økonomiske vækst i mange år fremover ned i kulkælderens, hvormed der også blive lille plads i det økonomiske råderum til offentlige udgifter. Og endelig siger det sig selv, at når privatforbruget indenfor en begrænset økonomisk vækst forudsættes at stige så vedvarende stærkt, bliver der selvfølgelig endnu mindre plads til offentlige udgifter.

---

150) Jf. Lund, Henrik Herløv: Myter og realiteter om det offentlige forbrug samt jf. Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR's forårsrapport.

151) Jf. Jespersen, Jesper og Stig Dalager: Vismændene skylder os nogle svar. Kronik i Politiken 14/1 2011.

152) Jf. Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet og jf. Lund, Henrik Herløv: Det økonomiske Råds katastrofescenarier for Dansk økonomi: Realitet eller konstruktion.

Således regner DØR sig frem fremtidige kæmpeunderskud på de offentlige finanser. Det er imidlertid en ren papirøvelse. Ophæver man forudsætningen om skattestop i al evighed, om at det private forbrug skal have første prioritet og om fortsat lavvækst i produktivitet og BNP så er der ikke det beregnede kæmpeunderskud. I stedet når man frem til at dansk økonomi faktisk er langtidsholdbar med et overskud på mellem 10 mia. kr.¹⁵³ og 30 mia. kr.¹⁵⁴

DØR s katastrofescenario har således intet med de økonomiske realiteter at gøre, men er EN KONSTRUKTION til lejligheden, beregnet på at skulle danne afsæt for nyliberalistisk inspirerede krav om massiv tilbagerulning af velfærden. Uanset at det ikke har noget med virkeligheden at gøre synes regeringen i sin nye 2020 plan på vej til at overtage DØR s katastrofescenarier og tydeligvis med det samme formål: At skræmme danskerne til at acceptere voldsomme velfærdsforringelse gennem profetier om, at ellers ryger vi i den økonomiske afgrund.

At 2020 hævet over enhver tvivl vil sige dette, behøver imidlertid ikke at betyde, at det er sandt. Det betyder bare, at 2020 planen er et politisk bestillingsarbejde og dybest set tjener regeringens overordnede økonomisk – politiske og ideologiske mål.

---

153) Egen beregning i Lund, Henrik Herløv: Det Økonomiske Råds katastrofescenarier for Dansk Økonomi: Realitet eller konstruktion. www.henrikherloevlund.dk/artikler/DOERforaar2010.doc

154) Beregning af AE i "Kommentar til DØR forårsrapport 2010".

7.3. Afskaffelse af efterlønnen handler om opgør med velfærdsstaten!

7.3.1. Afskaffelse af efterlønnen – et gennembrud for velfærdsforringelser.

Som anført kan man få mere end en mistanke om, at efterlønsreformen blot er oplæg til yderligere velfærdsforringelser og besparelser. VK er som anført allerede begyndt at ventilere behov for og forberede på sådanne yderligere ”velfærdsreformer”. Og man vil med 2020 planen tydeligvis prøve at skabe den fornødne ”krisebevidsthed”

Bebudelsen fra statsministeren om afvikling af efterlønnen er kommet efter en flerårig kampagne fra nyliberalistiske kræfter i arbejdsgiverorganisationer, i borgerlige partier og fra borgerlige økonomer i bl.a. Velfærdskommissionen, Arbejdsmarkedskommissionen og Det Økonomiske Råd. I kampagnen blev efterlønnen blev udpeget til hovedproblemet i dansk økonomi og fjernelsen af den som den afgørende forudsætning for løsningen af Danmarks økonomiske problemer på længere sigt. Og efterhånden bredte kampagnen sig ind i de borgerlige partier, herunder Liberal Alliance, De Radikale samt De Konservative.

Det, som den borgerlige lejr anført af de nyliberalistiske kræfter tydeligvis er ved at samles om, er et opgør med selve velfærdsstaten. Og meget tyder da også på, at den stærkt nyliberalistiske VK regering under dække af økonomisk ansvarlighed i virkeligheden er i gang med en massiv tilbagerulning af velfærden såvel som en ideologisk omorientering af den danske samfunds – og velfærdsmodel mod en liberalistisk, såkaldt ”residual” velfærds – og samfundsmodel.¹⁵⁵

I fortsættelse af de nyliberalistiske reformer under Løkkes forgænger, Anders Fogh, sker dette gradvist, trin for trin: Gennem reform på reform ændredes stadig mere væsentlige elementer og grundprincipper i den danske, universelle velfærdsmodel. Skive for skive skærer man endnu en ende af pølsen.

Her er et opgør med efterlønnen en afgørende krumtap, fordi denne velfærdsydelse indtil nu har samlet bred tilslutning i lønmodtagerdelen af befolkningen. Og fordi efterlønnen netop er et udtryk for det universalistiske princip for den dansk/nordiske velfærdsmodel med generel adgang til offentlige ydelser for alle.

Kan man slagte en så afgørende del af den danske velfærdsmodel, er de borgerlige på vej til afgørende at knægte den universelle model i Danmark.

Og kan man bryde modstanden mod velfærdsforringelser på en så central ydelse som efterlønnen, er vejen åbnet for de borgerlige til massiv tilbagerulning af velfærden på alle fronter.

¹⁵⁵) For en nærmere uddybning heraf se Lund, Henrik Herløv: Mod det todelte samfund. Nyt fra Samfundsvidenskaberne, okt. 2009.

7.3.2. Bliver ”rovet” fra efterlønnen i stedet omsat i skattelettelser?

I forbindelse med denne ”tilbagerulning af velfærdsstaten” kan man absolut ikke afvise muligheden af, at besparelser fra afvikling af efterlønnen kan blive omsat i nye skattelettelser. Det vil snarere være logisk.

At det angivelige formål for VK med at afvikle efterlønnen er at bedre de offentlige finanser og ”sikre velfærden” er absolut ingen hindring for, at et evt. provenu fra afskaffelse af efterløn ender som skattelettelser. Sikring af velfærden var således også begrundelsen for den såkaldte ”velfærdsaftale” i 2006, hvor VK fik gennemført sin første forringelse af efterløn. Men ikke længe efter blev en væsentlig del af det herved fremskaffede ”økonomiske råderum” af VK – regeringen brugt til op til valget i 2007 at give skattelettelser for. Skattelettelser som stadig havde som erklæret formål at sikre velfærden og bedre økonomien.

Så VK har gjort det før og vil efter al sandsynlighed gøre det igen, fordi skattelettelser i hele VK s regeringstid har udgjort et vigtigt redskab til at undergrave velfærdsstaten ved at afsnøre den fra finansiering. På et tidspunkt går den så ikke længere og statens udgifter og indtægter må på grund af underskud bringes i overensstemmelse dvs. velfærden må skæres ned. Og det er lige det, som sker nu med regeringens nulvækstplan.

Samtidig er skattelettelser vigtige for regeringen som redskab til at dreje omfordelingen i velfærdsstaten tilbage og som redskab til at ”bestikke” dele af lønmodtagerne, så de også føler, at de opnår en gevinst ved den borgerlige politik, selvom VK jo omhyggeligt har sørget for, at de økonomisk velstillede har fået langt hovedparten af lempelserne.

Det ligner også et mønster fra tidligere omkring efterlønnen, at de Konservative nu markerer sig med krav om skattelettelser for 35 mia. kr. At Venstre tilsyneladende afviser dette, skal man nok ikke lægger meget andet end ren taktik i, indtil afskaffelsen af efterlønnen er hjemme. Hvis VK vinder valget og regeringen fortsætter, skal Venstre nok blive enige med Konservative om skattelettelser, således som man er blevet så mange gange før.

For danske lønmodtagere vil det være som at blive pisses på to gange: Først tager man deres efterløn og dernæst uddeler man evt. besparelser, som skattelettelser, selvfølgelig som altid især til de økonomisk bedrestillede. Og da besparelserne alene vil optræde som såkaldt ”strukturelle” forbedringer af den offentlige saldo, men ikke i reale forbedringer af de offentlige finanser, kan lønmodtagerne oven i købet få lov til at finansiere skattelettelserne en anden omgang gennem yderligere velfærdsforringelser,

7.4. DELKONKLUSION og sammenfatning kapitel 7.

Som ved tidligere ”velfærdsreformer” stiller VK også ved denne efterlønsreform i udsigt, at nu vil velfærden, væksten og beskæftigelsen og de offentlige finanser være sikret. Men det er kun glasur, som skal få endnu en velfærdsforringelse til at glide ned og der er ingen grund til at regne hermed.

For det første har regeringen før afgivet løfter om både efterløn og velfærd, som man efterfølgende har svigtet. Regeringen har ingen troværdighed, For det andet er jf. foran særdeles tvivlsomt om ”Tilbageføringsreformen” vil kunne forøge beskæftigelsen og dermed bedre de offentlige finanser som stillet i udsigt.

Det er tværtimod sandsynligt, at ”Tilbageføringsreformen” er et oplæg til yderligere velfærdsforringelser. Når reformen sandsynligvis IKKE fører til den angivne merbeskæftigelse, men i et omfang tværtimod til øget arbejdsløshed, vil VK springe ud med krav dels om lønsenkning, dels om yderligere besparelser, der endnu engang skal redde statsunderskuddet.

Hertil kommer, at regeringen åbenlyst er i gang med at line op til yderligere velfærdsforringelser. Finansministeren har således talt om, at smalhals for de offentlige udgifter i mange år frem. Og Venstres finansordfører har tydeliggjort, at regeringen i sin kommende 2020 plan arbejder med mål om nulvækst helt frem til 2020, hvilket betyder besparelser på yderligere 25 mia. kr. udover de i Genopretningsaftalen indeholdte.

Regeringen har således gang på gang rykket målstregen for besparelserne og vil givet gøre det igen. Meget tyder på, at den stærkt nyliberalistiske VK regering under dække af økonomisk ansvarlighed i virkeligheden er i gang med en massiv tilbagerulning af velfærden såvel som en ideologisk omorientering af den danske samfunds – og velfærdsmodel mod en liberalistisk, såkaldt ”residual” velfærds – og samfundsmodel.

Her et opgør med efterlønnen en afgørende krumtap, fordi denne velfærdsydelse indtil nu har samlet bred tilslutning i lønmodtagerdelen af befolkningen. Og fordi efterlønnen netop er et udtryk for det universalistiske princip for den dansk/nordiske velfærdsmodel med generel adgang til offentlige ydelser for alle.

Kan man slagte en så afgørende del af den danske velfærdsmodel, er de borgerlige på vej til afgørende at knægte den universelle model i Danmark. Og kan man bryde modstanden mod velfærdsforringelser på en så central ydelse som efterlønnen, er vejen åbnet for de borgerlige til massiv tilbagerulning af velfærden på alle fronter.

Det er i denne forbindelse mere end sandsynligt, at et evt. økonomisk råderum ved afvikling af efterlønnen af VK udmøntes i yderligere skattelettelser. Det gjorde man efter ”Velfærdsaftalen” i 2006 og det vil man med stor sikkerhed gøre igen. De Konservative har som sædvanlig fået lov til at begynde, mens Venstre som sædvanlig stiller sig taktisk afvisende. Men vindes valget skal Venstre nok blive enige med de Konservative om skattelettelserne. For danske lønmodtagere vil det være som at blive pisset på to gange: Først tager man deres efterløn og dernæst uddeler man evt. besparelser, som skattelettelser, selvfølgelig som altid især til de økonomisk bedrestillede.

**KAPITEL 8:
ALTERNATIVER
TIL
AFSKAFFELSE AF EFTERLØNNEN
OG
TIL
VK - REGERINGENS SPARESTRATEGI.**

8.1. Regeringen: Afskaffelse af efterlønnen, velfærdsforringelser og besparelser er den eneste ansvarlige økonomiske politik!

8.1.1. Myte: Nulvækst og besparelser den eneste vej frem.

Der udfoldes navnlig fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den opfattelse, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst og efterlønsindgreb og yderligere velfærdsforringelser, kort sagt en sparestrategi, er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020. Men en sådan politik løser ikke krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.

Et statsunderskud på over 80 mia. kr. i 2011 er alvorligt, ingen tvivl om det. Men man skal dog på den anden side ikke forfalde til at tro på katastrofeprofetierne. De er et politisk redskab til en ideologisk offensiv. Dansk økonomi har store udfordringer, men er IKKE på vej i den økonomiske afgrund.

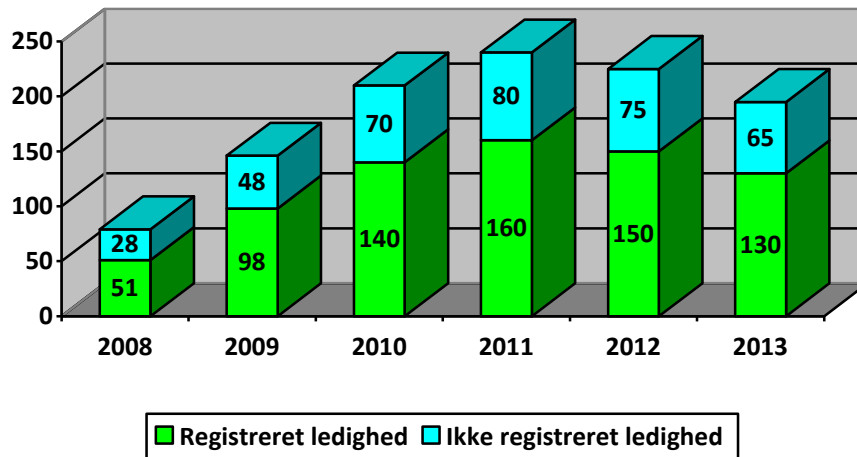
Og den afgørende økonomiske udfordring på kortere sigt er ikke statsunderskuddet, men arbejdsløsheden. Ikke blot fordi arbejdsløsheden betyder tab af job og indkomst for de ledige og en fare for, at flere langtidsledige helt tabes for arbejdsmarkedet. Men også fordi en stigende og i flere år vedvarende høj arbejdsløshed betyder tab af velstand for hele det danske samfund.

Omkring 200 mia. kr. vil krisen med de aktuelle udsigter fra 2008 til 2011 koste Danmark. Og der er desværre udsigt til at ledigheden vil fortsætte med at stige i 2011 uanset begyndende opsving, fordi arbejdsløsheden løber bag efter den økonomiske udvikling. Ind i 2011 må bruttoledigheden forventes at ligge mellem 220 og 250.000 personer. Og den må desværre også i de kommende år forventes at blive vedvarende høj.

Krisen er blevet bremsset af omfattende statslige hjælpepakker, men i de kommende år må disse forventes nedtrappet pga. statsunderskuddene, hvilket vil bremse et opsving. Det gælder særligt i USA, hvis stimulerende effekt på verdensøkonomien i de kommende vil blive reduceret, fordi man pga. sit store stats – og handelsunderskud tvinges til at sætte ”tæring efter næring”. Endelig må virksomhederne forventes i den skærpede konkurrencekamp forventes at lægge større vægt på øget produktivitet, hvorfor vi vil få ”jobløs vækst”.

Gør vi ikke noget effektivt, vil der altså en årrække være udsigt til en høj arbejdsløshed.

Figur: Bruttoledighed i Danmark 2008 til 2013 (årgennemsnit)¹⁵⁶.

Men kan vi løse eller i hvert fald reducere dette arbejdsløshedsproblem, er vi godt på vej til at løse de øvrige problemer med vækst og statsunderskud. Kan vi omvendt ikke vokse os ud af de økonomiske problemer, bliver der kun regeringens strategi tilbage med at spare sig ud af dem med en omfattende beskæring af velfærd og større ledighed som konsekvens.

Dermed på ingen måde sagt, at statsunderskuddet ikke er et væsentligt problem, som der skal findes en løsning på.

8.1.2. Sparestrategien virker ikke.

Men sparestrategien er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlige investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skattestop og skattelettelsespolitik.

VK – regeringens strategi har indtil 2010 haft karakter af, at vi skulle ”forbruge os ud” af krisen. Slagnumrene heri har været skattelettelse og udbetaling af pensionsopsparing i milliardstørrelse, men resultaterne har set beskæftigelsesmæssigt været pauvre. På grund af arbejdsløsheden og navnlig boligkrisen har danskerne sparet op og ikke mindst er regeringens pengeudpumpning gået til at nedbringe boligernes prioritetsgæld. Selvom et opsving nu synes på vej, er det tvivlsomt om

¹⁵⁶) Kilde: Økonomisk Redegørelse dec. 09, s 10, Dansk Økonomi Efterår 2009, s 5 samt egen vurdering i ”Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet. www.henrikherloevlund.dk/artikler/Krisepolitik (skøn justeret siden da i henhold til økonomisk udvikling).

dette mønster vil ændre sig nok, så længe boligmarkedet sumper.

Regeringen kan således ikke siges at føre denne politik af økonomiske grunde, men har valgt den ud fra sit overordnede ideologiske mål om at øge det private forbrug og den private sektor, mens det offentlige ditto ikke må vokse. Det uanset, at øgede offentlige investeringer og offentlig beskæftigelse økonomisk set ville give en langt sikrere og større beskæftigelseseffekt. Og dermed ville give større skatteindtægter, hvor regeringens politik primært har forøget statsunderskuddet.

Politikken har da også i vid udstrækning været økonomisk ineffektiv og nu er regeringen så slået helt om og vil i stedet til 2013 gennemføre offentlig nulvækst, hvilket imidlertid vil bremse den økonomiske vækst yderligere, vil true opsvinget og øge ledigheden.

8.2. Alternativ: En vækst -, beskæftigelses og produktivitetspolitik.

8.2.1. En effektiv beskæftigelsespolitik.

Oppositionen har heroverfor fornuftigvis foreslået at øge de offentlige investeringer for herigennem at øge beskæftigelsen. Det ville være et godt skridt i den rigtige retning, men problemet er, at det er dyrt og at der er brug for mere, hvis vi skal undgå en bruttoledighed på op mod 250.000 personer.

Der skal derfor slås til lyd for, at tabuet om øget offentligt forbrug og øget offentlig beskæftigelse brydes kombineret med øgede offentlige investeringer.

Offentlige investeringer indenfor energi og miljø, byggeri og vedligeholdelse samt infrastruktur og trafik kan øges for 20 til 25 mia. kr. og dermed øge beskæftigelsen med 25 til 30.000 personer.

Mens offentlige beskæftigelse indenfor uddannelse, ældrepleje og sundhed kan øges for omkring 20 mia. kr. med en forøgelse af beskæftigelsen på mellem 30 og 40.000 personer.

8.2.2. Vækst - og produktivitetsfremmende politik nødvendig.

Herudover er der imidlertid også en anden væsentlig økonomisk udfordring på længere sigt, nemlig genskabelse af den økonomiske vækst.

Hvor den økonomiske vækst selv i de kriseprægede årtier i sidste halvdel af forrige århundrede har ligget mellem 1,8 og 2,0 pct. årligt, faldt den i den seneste årti til 1, 2 pct. trods højkonjunktur og historisk lav arbejdsløshed. Og en række økonomiske prognoser for det kommende årti har advaret om, at denne lavvækst kan risikere at fortsætte. Dette er ikke blot et problem, fordi det koster velstand og indsnævrer det økonomiske råderum for såvel privat som offentligt forbrug. Men også fordi den tabte velstand også begrænser mulighederne for at reducere statsunderskuddet såvel som for jobskabelse.

Men set historisk er det ikke fra arbejdsmarkedet at hovedbidraget til økonomisk vækst er kommet. I det seneste årti har det godt nok været øget arbejdstid og øget beskæftigelse, som har trukket

væksten. Men det er historisk set en undtagelse. I hele sidste halvdel af 1900 – tallet har det æret stigende produktivitet, som har været kilden til vækst i BNP.

Og det er nok så meget også i produktiviteten, at årsagen til den lave vækst i det seneste årti skal søges. For siden midten af 90'erne og navnlig i det seneste årti er produktiviteten faldet til et historisk lavpunkt. Årsagen hertil synes temmelig klart at være, at navnlig virksomhedernes investeringer i ny teknologi har haltet bagefter og dermed også udviklingen i processer og produktionsmetoder. Også utilstrækkelig opkvalificering af arbejdskraften synes dog at spille ind.

157

Men hvorfor har virksomhederne ikke investeret på trods af nedsættelse af selskabsskatteprocenten i flere omgang og på trods af navnlig VK – regeringens økonomisk ”forkælelse” af erhvervslivet med sikring af en høj afsætning via kraftig vækst i det private forbrug. Virksomhederne har kunnet sælge alt, hvad de kunne producere og den nemme og billigere løsning var at tilføre flere hænder i stedet for at investere.

Kunne det hermed være regeringens forkælelse af den private sektor både efterspørgsels - og indtjeningsmæssigt, som blev en sovepude, der stik i mod den angivelige hensigt om at stimulere den økonomiske vækst førte til aftagende vækst i ny produktionskapital og teknologi? Går der en linje fra VK – (og Nyrup) regeringernes nyliberalistisk inspirerede økonomiske politik til produktivitets – og vækstoffaldet fra 1995 og navnlig fra 2002 til i dag?

8.2.3. Produktiviteten skal stimuleres.

Under alle omstændigheder er det væsentligt at få genskabt produktiviteten i de kommende år som led i en økonomisk politik for en højere vækst. Hvis ovenstående tese om årsagerne til produktivitetsfaldet er korrekt ligger det lige for, at der hermed er endnu en grund til at droppe den nyliberalistiske forkælelse af det private forbrug. For virksomhedernes vedkommende taler det for en skattepolitik, som ved at give fradrag for dokumenterede investeringer belønner sådanne i stedet for gennem lav selskabsskatteprocent at begunstige overskud uanset om det investeres.

Men herudover skal derfor gennemføres en selektiv forsknings - og udviklingspolitik, der kombinerer efterspørgselspolitik med et samarbejde mellem forskningen (staten) og de virksomheder, der har den fornødne kompetence og med målrettede tilskuds - og låneordninger for udvalgte brancher og teknologiske områder.

---

157) Jf. Lund, Henrik Herløv: Krisen, arbejdsløsheden og statsunderskuddet.

Et led heri bør være en målrettet teknologipolitik gennem offentlige tilskud, offentlig efterspørgsel og offentlige investeringer indenfor miljøfremme, energieffektivisering og klimaforbedring, herunder til vedvarende energi (vindmøller mm.)

Endelig skal arbejdskraftens bidrag til øget produktivitet og vækst udbygges gennem en anderledes slagkraftig uddannelsespolitik, der skal sikre den til øgede produktivetsinvesteringer modsvarende opkvalificering af arbejdsstyrken og som på længere sigt kan sikre en generel højnelse af uddannelsesniveaut frem mod fremtidens videnssamfund.

Erhvervsuddannelserne og de gymnasiale uddannelser skal omlægges og frigøres fra den nyliberalistiske uddannelsespolitik samt tilføres øgede midler for at sikre at en større andel af ungdomsårgangene gennemfører. Velfærdsuddannelserne skal oprustes økonomisk for at sikre det offentlige flere fagprofessionelle og de videregående uddannelser skal også frigøres fra den nyliberalistiske uddannelsespolitik og tilføres flere midler med sigte på en øget produktion af kandidater.

8. 3. Sådan skaffer vi yderligere arbejdskraft – uden reaktionære reformer.

8.3.1. Kilder til frivilligt øget arbejdsudbud.

Og både den offentlige og den private sektor kan den dag konjunkturerne vender og lavvæksten afløses af mere normal vækst trække på en række kilder til øget arbejdskraftforsyning – uden nulvækst i den offentlige sektor, afskaffelse af efterlønnen og indgreb overfor dagpenge, fleksjob og førtidspension og lignende reaktionære tiltag.

Der kan i stedet – til brug når krisen er ovre og konjunkturerne for alvor er vendt engang efter 2015 – gennemføre en række ”frivillige tiltag” til at øget arbejdstiden, jf. nedenstående tabel:

Figur: Tiltag til at øget arbejdstiden/arbejdsudbuddet ad frivillig vej¹⁵⁸.

Indsatsområde	Effekt i fuldtidspersoner
1. Mere fleksible tilbagetræknings-ordninger, bedre fastholdelse	35.000
2. Højere arbejdstid for deltidsansatte	35.000
3. Reduceret udstødning og sygdom gennem <u>genoptræning og behandling og bedre arbejdsmiljø</u>	10.000
4. Styrket integration og beskæftigelsesfrekvens for indvandrere gennem uddannelse, offentlig kvoteordning mm.	10.000
5. Øget tilgang af arbejdskraft udefra	20.000
I ALT	110.000

158) Jf. Lund; Henrik Herløv: Kvalitetssikring af oppositionens økonomiske politik.

8.3.2. Beskæftigelsesfremme skal ledsage produktivitetsforøgelse.

Man skal imidlertid ikke være blind for, at vækst gennem øget produktivitet ikke er synonymt med stærkt stigende beskæftigelse, men snarere vil tendere i retning af jobløs vækst. Det er derfor på længere sigt væsentligt at den gennem væksten forøgede velstand også investeres i jobskabelse og øget beskæftigelse.

Her kan det offentlige for det første stimulere de grønne vækstområder og hermed jobskabelsen indenfor miljø-, energi- og klima. Det offentlige kan stimulere investeringer heri gennem tilskud og låneordninger, men kan også gennem efterspørgsel skabe et marked for udvikling af sådanne industrier. Endvidere kan udviklingen stimuleres gennem øget offentlig forskning og udvikling samt gennem offentlig privat samarbejde herom.

Det vil samtidig også på længere sigt ved vedvarende høj arbejdsløshed være fornuftigt gennem vækstpakker fortsat at stimulere beskæftigelsen gennem at fremrykke og iværksætte nye offentlige investeringer også på længere sigt. Medborgere, der ellers ville gå arbejdsløse, kan komme i beskæftigelse. Det vil være muligt at indhente det forsømte – reovering af skoler og andre bygninger, vedligeholdelse af infrastruktur, øget almennyttigt nybyggeri mv.

Med henblik på at øge beskæftigelsen bør vi også tage fat på at forbedre en række basale samfundsfunktioner, som hospitaler i sundhedssektoren, plejehjem i omsorgssektoren, bedre vilkår for vore børn i institutionerne og en udbygning af uddannelseskapaleteten på alle niveauer, sikre de nødvendige ressourcer til at udvikle vore mange lokalsamfund – og mange andre udmærkede tiltag. Kommunernes og regionernes budgetramme skal udvides betydeligt, så kommunerne både kan imødegå krisen og sikre et godt velfærdssamfund.

8.4. Hvad gøres ved statsunderskuddet?

Men hvad gør vi ved statsunderskuddet? Og hvordan finansierer vi udgiftskrævende initiativer indtil da?

8.4.1. Stigende produktivitet og vækst skaber øget velstand.

Nu skal man ikke være blind for, at tiltag til at beskæftigelsesfremme såvel som produktivitetsudvikling vil være delvist selvfinansierende i det omfang, der herved skabes øget velstand og større skatteindtægter for det offentlige end ellers.

Men det i disse år stigende statsunderskud og den dermed øgede gældsætning af det danske samfund skal naturligvis på sigt bringes ud af verden. Her kan imidlertid en overvejelse være nyttig over, hvorledes statsunderskuddet er skabt? Dette kan naturligvis i betydelig udstrækning tilskrives den internationale økonomiske krise og den heraf følgende arbejdsløshedsstigning, som har medført stigende offentlige udgifter til dagpenge mm og faldende offentlige skatteindtægter.

8.4.2. En progressiv skattereform.

Også vedrørende statsunderskuddet må regeringens økonomiske politik imidlertid tage en betydelig del af medansvaret, som foran beskrevet og det er da selvfølgelig her en løsning på problemet i høj grad må søges. Der er bevilget skattelettelser, som i realiteten har været uden dækning og disse ”dækningsløse” skattelettelser må derfor tilbageføres. Det vil gøre ond – ikke mindst på de, som hovedløst har bevilget dem. Men det er det eneste rigtige frem for at lade velfærden betale og bløde, således som regeringens strategi synes at være.

Skattestoppet bør derfor stilles i bero. Og de ved de borgerlige givne skattelettelser bør for de højere indkomsters vedkommende rulles tilbage, således at beskatningen igen sker efter skat efter evne princippet. De skattelettelser, som fastholdes bør omlægges, således at de i højere udstrækning gives til lavere indkomster. Det er en simpel måde, hvorpå det offentlige kan øge forbrugskvoten, ved at øge beskatningen af de rigeste med den høje opsparingskvote, og nedsætte skatten for dem, der har lave indkomster, men en høj forbrugskvote. Og når man tager fra de rige og dermed fra deres opsparing og giver til dem, der forbruger alt det, de får, øges det samlede forbrug, og dermed øges samtidig beskæftigelsen.

Alle skattebegunstigelser af privat opsparing skal endvidere afvikles og formueskatten skal genindføres, og der skal indføres en højere beskatning på afkast af opsparing. Trods faldende huspriser har store dele af den ældre generation opnået enorme arbejdsfri opsparingsgevinster gennem mange års stigende huspriser, og det ville være rimeligt, om en del af denne opsparede værdistigning tilfaldt det offentlige, eventuelt realiseret ved ejerskifte. Derfor bør ejendomsværdiskatten enten gradvist reetableres eller erstattes med en kapitalgevinstbeskatning i forbindelse med salg.

Endvidere bør som tidligere anført selskabsskatteprocenten hæves samtidig med, at der i øget udstrækning gives fradrag for dokumenterede investeringer. Og beskatningen af finansielle institutioner skal skærpes.

Endelig skal det foreslås, at beskatningen i forbindelse med pensionsopsparing omlægges fra udbetalingstidspunktet til indbetalingstidspunktet. Den offentlige sektor har et meget stort skjult aktiv i pensionskasser mv. i form af udskudte skatter, fordi pensionsindbetalinger er fradragsberettigede på indbetalingstidspunktet, men beskattes på udbetalingstidspunktet. Det vil som udgangspunkt ikke påvirke holdbarheden, men vil indebære, at beskatningen af opsparingen i gennemsnit rykkes 25-30 år frem. Man vil dermed formentlig helt eller delvist sikre, at der ikke vil være lange perioder med strukturelt underskud, fordi en del af de skatteindtægter der forventes i perioden 2060-2090 rykkes frem til perioden 2030-2060, hvor underskuddene er store.¹⁵⁹

Tabel: Forslag til forbedring af offentlige skatteindtægter¹⁶⁰.

skatteforslag

Skatteændring	Provenu – mia. kr
1. Indførelse af 4 – 5 pct. mellemskat for indkomster over 500.000 kr samt skærpelse af loft over fradrag for pensionsindbetalinger	+ 5
2. Sanering af erhvervsstøtte og erhvervsskattefritagelser	+ 10
3. Øgede afgifter (transport, miljø, energi)	+5
4. Rentefradrag reduceres fra 25 til 15 pct. for store indkomster og til 21 pct. for normalindkomster (gradvist) - endelig fuld effekt:	+4
5. Ejendomsværdiskat tilbageføres (gradvist) til før skattestoppet – endelig fuld effekt:	+5
6. Gradvis omlægning af pensionsbeskatning fra ved udbetaling til ved indbetaling	?
I ALT ØGET PROVENU – kort sigt(1+2+3)	20
I alt øget provenu – langt sigt (inkl. 4+5):	29

114

159) Jf. Madsen, Per Kongshøj og Andersen, Lars: Det økonomiske Råds kommentarer til DØR s forårsrapport, s. 4- Enhedslisten har stillet forslag herom.

160) Kilde: Egen beregning

8.5. Sammenfatning og delkonklusion kapitel 8.

Der udfoldes fra regeringens side omfattende bestræbelser på at udbrede den myte, at regeringen står for den eneste ansvarlige økonomiske politik og at nulvækst for det offentlige forbrug er en økonomisk nødvendighed, ikke blot frem til 2013, men frem til 2020.

Men de økonomiske realiteter handler om, at en sådan politik ikke løser krisen, men vil tværtimod modvirke opsvinget, øge arbejdsløsheden og bidrage til at fastholde dansk økonomi i lavvækst. Og den vil hermed også være en rigtig dårlig løsning på statsunderskuddet, som reddes på bekostning af vores alle sammens velstand og velfærd alvorligt ned.

Og sparestrategien er ikke den eneste mulige. Der er et alternativ: En vækst og beskæftigelsespolitik, der reducerer ledigheden og genskaber den samfundsøkonomiske efterspørgsel gennem øgede offentlig investeringer og velfærdsforbedringer. Og som genskaber produktivitetstilvæksten gennem en målrettet og selektiv udviklings og erhvervs politik. En vækstpolitik finansieret gennem lavere ledighed og tilbagerulning af VKO's katastrofale skattestop og skattelettelsespolitik.

Økonom, Cand. Scient. Adm. Henrik Herløv Lund

Henrik Herløv Lund er uddannet som økonom (cand. Scient. adm.) på Roskilde Universitet ved Institut for Forvaltning og Samfundsøkonomi i 1988.

Han har i en årrække arbejdet med økonomi, administration og politik indenfor den offentlige sektor, se cv. Herudover er han kendt fra Den Alternative Velfærdskommission (DAV I og II)

Alle publikationer af Henrik Herløv Lund kan downloades fra www.henrikherloevlund.dk. Nye analyser udgives med det månedlige nyhedsbrev "KRITISKE ANALYSER".

Vederlagsfrit abonnement kan tegnes ved at maile til Henrik Herløv Lund på herloevlund@mail.dk